

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

De Sacramento Matrimonij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

D E SACRAMENTO MATRIMONII.

CAPVT I.

De Matrimonio secundum se considerato, quatenus est officium natura.

DVBIVM I.

Quid sit Matrimonium?

¹
Origo nominis Matrimonij.

ORigo huius nominis ab Auctoribus varie deducitur, vt videre est apud Couar. in epitome 4. Decretal. p. 2. c. 1. in princ. Augustinus lib. 19. contra Faustū c. 26. deducit matrimoniū, ab eo quod mulier nubere debeat, vt mater fiat. Aulus Gellius lib. 18. cap. 6. Noctium Atticarum, à nomine matris statim obtinendo. Alij verò quod in liberorū procreatione maior matris, quàm patris ratio habeatur: nam mater est certior; vnde est lex recepta, *Parium sequi ventrem*. Alij denique matrimonium deducunt quasi *matris munium* vel *munimē*: quia ipsa primū infansem fouet & munit: pater autem adulto postea prouidet: à qua paterna prouisione dicitur *Parimonia*. Vocatur etiam Matrimonium *Nuptia*, quæ dicuntur à *nubendo*, id est, velado; quod puella antequam viro tradatur, debeat caput obnubere seu velare; vt habetur *Can. Nec illud*, 30. q. 5. ex Ambrosio, idque in signū pudoris. Sic Rebecca Gen. 25. viro Isaac operuit se pallio. Idem significat Apostolus 1. Corint. 11. vbi vult mulierem velare caput: quamuis hoc etiam fiat in signum obedientiæ respectu viri. His præmissis:

²
Definitio Matrimonij.

Respondeo & Dico: *Matrimonium est coniunctio maritalis viri & mulieris, perpetuam vitam consuetudinē retinens*. Ita definitur à Theologis, Canonistis, & Iurisperitis, vt videre est dist. 27. 4. Sententiarum. Et Capitulo *Illud*, de Presumptionibus, & lege 1. dig. de Ritu nuptiarum. Vbi

³
Explicatur Definitio.

Notandum est, In matrimonio esse tria. Primū est, consensus interior. Secundum est, contractus exterior. Tertium est, ipsum vinculum, quod ex contractu nascitur. Hoc loco *Matrimonium* nō accipitur pro contractu, sed pro vinculo quod nascitur ex contractu. Vnde dicitur, *Matrimonium est coniunctio*, id est, vinculum, & habitudo mutua inter virum & mulierē; quæ habitudo non est propriè relatio rationis, sed morale quiddā, sicut iura & obligationes quæ ex contractibus oriuntur. Consistit enim hæc coniunctio seu habitudo in duobus, scilicet in mutuo iure, & in mutua obligatione: nam maritus obligatus est vxori, ac proinde ipsa ius & potestatem habet in corpus mariti, (obligatio enim respicit ius seu potestatem in altero) & vicissim vxor obligata est viro, ac proinde vir in illam ius & potestatem habet.

Additur, *Maritalis*, id est, à qua alter dicitur *maritus*, altera *vxor*. Per quod excluduntur aliæ obligationes & coniunctiones, quæ possunt esse inter virum & feminā; vt est, *coniunctio socialis, fraterna,*

filialis. Ordinatur autem coniunctio maritalis principaliter ad prolem suscipiendam & educandam, qui est primarius matrimonij finis. Aliæ coniunctiones ad alios fines referuntur.

Dicitur autem *Viri & Mulieris*, quia matrimonium est coniunctio *vnus viri, & vnus mulieris*. Vnde, si Patres antiqui habuerint plures vxores, plura haud dubiè erant matrimonia.

Perpetuam vitam consuetudinē retinens: hæc parte significatur obligatio ad perpetuū cōuiuendū, nisi ob aliquam iustam causam superuenientē contingat separari. Hic est secundarius matrimonij finis.

Clarius sic definiti potest: *Matrimonium est vinculum insolubile, ex mutuo translationis corporum contractu inter virum & feminam, ad prolem suscipiendam & educandam, ortum.*

⁴
Clarior Matrimonij definitio.

DVBIVM II.

An Matrimonium sit iuris natura: eiusque usus sit licitus?

OLim quidam hæretici senserunt matrimonium esse illicitū: vt Saturninus apud Irenæum lib. 1. contra hæreses cap. 22. & Marcion apud Hieronymum lib. 1. contra Iouinianum, & Tatianus discipulus S. Iustini Martyris apud Irenæum l. 1. c. 30. Fuerunt etiam Adamiani, qui dicebant, si Adam non peccasset, non futurum fuisse matrimonium, vt refert Epiphanius hæresi 52. In eodem errore fuerunt quidam Apostolici apud S. Bernardum ferm. 68. in Cantica. Et Albigenfes apud D. Antoninum p. 4. tit. 11. c. 2. §. 5.

⁵
Hæretici impugnantes matrimonium.

Respondeo & Dico Primò: *Matrimonium est iuris natura*. Vt autem hæc propositio melius intelligatur: Notandum est, Dupliciter esse aliquid iuris naturæ. Primò, Quia ratio naturalis illud euidenter dicit: vt sunt prima principia legis naturæ, & conclusiones ex his euidenter deductæ: vt nemini iniuriam esse faciendam, non furandum, non mæchandum. Secundò, Dicitur aliquid esse iuris naturæ, quia ratio naturalis illud dicit; non tamen ita euidenter, sed potissimum apud sapientes. Et hoc modo matrimonium est legis naturæ; quia ratio naturalis dicit vt vir vnus cum vna muliere insolubili vinculo iungatur. Nunc

⁶
Matrimonium est iuris natura.

Probatur conclusio: Primò: Nam ratio naturalis dicit homini, vt mas & femina simul habitet, non solū ad suscipiendam prolem, sed etiam ad educandam & promouendam ad perfectum statū hominis: atqui ad hoc necessarium est vinculum matrimoniale: ergo &c. Secundò: Natura etiam inclinatur ad mutua obsequia quæ vir & femina inter se præstant: quædam enim sunt officia in familia, quæ tantum à feminis obeuntur, alia à maribus: ergo ratio naturalis dicit matrimonium. Tertio: Si non esset matrimonium, non esset certitudo liberorum, vnde sequeretur maxima confusio: nam nemo suas proles agnosceret; quò fieret, vt pater cum filia, mater cum filio contra ius naturæ concumberet: ergo &c.

⁷
Probatur tribus rationibus.

Ex quibus

Ex quibus recte inferitur fornicationem & concubinationem esse contra ius naturæ: quia impeditur præcipuum matrimonij finis, qui est, conueniens educatio proles.

⁵ Vfus eius est licitus. Dico Secundò: Fide tenendum est licitum esse matrimonij vsum. Sequitur ex priore cõclusionione.

Probatur contra prædictos hæreticos. Deus in statu innocentie creauit vtrumque sexum, ijsque benedixit, dicens: *Crescite & multiplicamini*: quod fieri nõ potest nisi per sexum vsum. Dominus quoque nuptijs interfuit, suaq; præsentia & miraculo comprobauit. Præterea Apostolus 1. ad Tim. 5. v. 14. expressè dicit: *Volo iuniores nubere, filios procreare, domus curam habere*. Et 1. ad Cor. 7. v. 3. *Vxori vir debitum reddat, & vxor viro*. Denique, nisi vsum matrimonij licitus esset, mundus deberet perire, quia sine eius vfu conseruari nequit.

Et sæpè meritorius. Hinc sequitur etiam posse hunc vsum esse meritorium, nempe si fiat, non causâ voluptatis, sed spiritali fine, scil. vt proles suscipiatur & ad Dei honorè educetur, vt coniugi debitum iustitia postulâte reddatur, vt à peccato auertatur, & similia.

⁶ Quæ immundities in copula carnali. Dices Primò: Copula carnalis in Scriptura censetur adferre immunditiem & conuinationem, vt patet 1. Regum 21. v. 4. & 5. vbi petit Sacerdos Achimelech à Dauide: *si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus?* & Apocal. 14. v. 4. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt conuinati*.

Respondeo: Immundities illa non est mentis, sed corporis; neque est peccatû, sed pœna peccati, consistens potissimum in rebellionem membrorum, & in motu concupiscentie coniuncto, quæ tamen ipsum actum non faciunt malum.

Dices Secundò: Canone Connubia 32. q. 2. dicitur, *in actu coniugali non adesse Spiritum S.* Quod confirmatur, quia Siricius Papa, episc. ad Himerium Terraconens. Episc. coniugatis applicat illa verba Apostoli, *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt*.

Respondeo: Capitulum illud Connubia, non esse Canonem aliquem Ecclesie, sed sententiã quandam deceptã ex Origene, qui tantummodò vult dicere, Spiritum S. non adesse operi coniugali ad actum externũ efficiendum; hic enim fit sola virtute naturali: vult enim Origenes ostendere, non omnia Sanctorum opera à Spiritu S. proficisci, inter quæ sunt ea opera ad quæ natura per se sufficit. Hinc tamen non sequitur, quin Spiritus S. adsit in hoc opere, quatenus est actus iustitiæ, vel charitatis, vel religionis, vel alterius virtutis: voluntas enim non potest harum virtutum fines intendere sine auxilio Spiritus sancti, quamuis etiam tunc actus exterior propriè & immediatè nõ procedat à Spiritu sancto, sed à naturali virtute; nam solus actus interior est ex auxilio Spiritus sancti, exterior verò naturaliter sequitur, posito interiore, sine alio auxilio. Ad confirmationem: non loquitur ibi Pontifex de legitimo coniugio, sed de sacrilego, nempe sacerdotum & monachorum. Qui autem per talem coniunctionem *in carne sunt*, Deo placere non possunt.

⁷ Si fiat copula ob delectationem, &c. Petes: An actus ille sit licitus si fiat ob delectationem intra limites matrimonij. Item si fiat ad vitandam fornicationem vel pollutionem?

Respondeo: Si fiat præcisè ob delectationem, est peccatû veniale; quia non est actus rationi consentaneus. Homo autem tenetur secundum rectã rationem operari. Si autem fiat ad vitandam fornicationem, vel pollutionem, non est peccatum.

Quod colligitur ex Apostolo 1. ad Corint. 7. v. 5. vbi sic ait: *Iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestrã*. Et Confirmatur Primò: quia velle fugere peccatum per remedia licita, est licitum: atqui is qui vitur actũ coniugali ne incidat in peccatũ fornicationis vel pollutionis, vitur remedio licito ad vitandum peccatum: ergo. Confirmatur Secundò: quia matrimonium est etiam institutum in remedium concupiscentie: ergo licet eo vti ad concupiscentie medelam.

DVBIVM III.

Virum Matrimonium sit præceptum?

Respondeo Primò: Genere humano satis iam propagato, certum est matrimonij non esse præceptum. Est contra quosdam hæreticos, & maxime contra Lutherum, qui docuit *Matrimonij vsum omnibus esse necessarium, non minus quam cibum & potum*: vnde sequitur omnibus esse præceptum.

Matrimonium non est præceptum lege positum.

Probatur: Quia neque lege positum præceptũ est: verba enim illa, *Crescite & multiplicamini*, Gen. 1. & 9. quibus maxime aduersarij nituntur, si vim præcepti habent, non pertinent nisi ad illud tempus mundi nascentis, quando erat necessarium ad generis humani propagationem, vt omnes Catholici docent: alibi verò nullum est vestigium talis præcepti. Confirmatur: Quia in veteri Testamẽto multi seruarunt virginitatem; vt Melchisedech, Elias, Ieremias, Eliseus, filij Prophetarũ, Ioannes Baptista, B. Virgo, alijque multi, teste Ignatio ad Philadelphios, & Hieronymus episc. ad Eustochiũ, *De custodia Virginitatis*.

Abstrusa Caluini sententia.

Neque lege naturæ. Neque lege naturæ præceptũ est. Primò: Quia iure naturæ nemo tenetur ad matrimonij, nisi vel quia id necessariũ propagationi humanæ, vt initio mundi, quæ necessitas iam olim cessauit: vel quia id necessariũ est propriæ personæ; vt si quis continere non possit: sed neque hæc necessitas locum habet, quia certissimum est, & fide tenendum, hominem posse à Deo gratiam, quæ ad cõtinendum sit necessaria, impetrare. Secundò: Quia passim in nouo Testamento cõmendatur virginitas, & coniugij abstinentia, ad eamque hortatur Dominus Matth. 19. v. 11. *Non omnes capiunt verbũ hoc. Sunt Eunuchi &c. qui potest capere capiat*. Et Apost. 1. ad Corinth. 7. Item Apocal. 14. & alibi.

Abstrusa Caluini sententia.

Hinc patet, quàm absurda sit sententia Caluini, quam docet in Comment. c. 19. Matthæi, scilicet *Eos omnes diuino præcepto coniugij inire debere, nisi impij esse velint, quibus nõ est diuinitus reuelatum, quod donum continentie habeant*. Vide Maldonatum in illum locum.

Abstrusa Caluini sententia.

Vtrum autem in principio mundi fuerit datum præceptum coniugij, dubium est: multi enim Doctores affirmat ex illis verbis Gen. 1. & 9. *Crescite & multiplicamini*, quæ repetuntur cap. 9. idque vel singulis pro illo tempore, vel certè cætui humani generis.

Ne quidem in principio mundi fuit tale præceptum positum.

Dico Secundò: Verius est, nullum vnquã latum præceptum positum coniugij ineundi.

Probatur, Quia illis verbis, *Crescite & multiplicamini*, de quibus solis est difficultas, non significatur præceptum matrimonij, sed solũ benedictio, qua confertur insignis fecunditas ad generandum, vt docet Michaël Medina lib. 4. de Continentia, controuersia 2. Olearter, Vatablus, & Perrierus in hunc locum. Quod confirmatur

FFF ij Confirma-

Expenditur locus Genesis, Crescite, &c.

Confirmatur Primò: Nam his verbis nõ aperte significatur præceptum (non enim est in potestate hominum crescere, præsertim plurimũ & sæcundè multiplicari, & replere terram; sed est effectus, qui singulari Dei beneficio ex opere matrimonij sequitur:) aptissimè autem significatur conferri beneficium sæcunditatis, per quod fit, vt multiplicentur, terranque repleant. Confirmatur Secundò: Nam paulò antè simili modo versu 22. piscibus & auibus dixit, Crescite & multiplicamini; vbi non potest significari præceptum, sed solùm benedictio. Confirmatur Tertio: Sicut dixit primis hominibus, Crescite & multiplicamini; ita continenter addens; dixit, Subijcite terram, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & vniuersis animantibus terra: quibus verbis certum est, non dari vllum mandatum, sed solùm tradi dominium terræ & animantium, seu ins ea vindicadi & possidendi: ergo &c. Confirmatur Quarto: Ex verbo Benedictionis: Masculum, inquit, & feminam creauit eos, benedixitque eis dicens; Crescite & multiplicamini; quo modo loquendi apertè Scriptura indicat esse solùm benedictionem. Denique nihil opus erat præcepto positio: nam satis intelligebant homines se iure naturali obligari, donec mundus inciperet compleri.

10 Obiectio ex Cypriano & Hieronymo.

Dices Primò: Cyprianus lib. de Disciplina & habitu Virginum, versus finem, ait; Prima sententia crescere & generare præcepit. Secunda continentiam suauit. Hieronymus contra Heluidium pag. 4. post principium: Quamdiu lex illa permansit, Crescite & multiplicamini; & Maledicta sterilis qua non parit semen in Israël, omnes nubebant & nubebantur: ergo erat præceptum.

Solutio.

Respondeo: Illos Patres fortassis sic loqui, quòd illis verbis insinuata sit naturalis obligatio: hoc ipso enim quo dabatur sæcunditas, insinuabatur eos debere illa vti in illis initijs. Illa autè verba, Maledicta sterilis &c. nõ habentur in Scriptura: sed solùm dicitur Exodi 23. Non erit infecunda, nec sterilis in terra tua: vbi significatur benedictio, non præceptum; vt patet ex adiunctis.

11 Quid, si mundus exhauriretur?

Dices Secundò: Ergo saltem, si mundus aliqua calamitate exhauriretur, Matrimonium esset præceptum.

Respondeo: Nõ est improbable tunc fore præceptum: sicut si alicuius nuptiæ essent necessariae ad Republicæ pacem, is teneretur contrahere: ergo multò magis si esset necessariae ad generis humani incolumitatem. Ita sentit maior pars Doctorum. Fortasse tamen verius est, non fore in præcepto, præsertim hoc tempore legis Euangelicæ: nõ Dominus absolute consuluit calibratũ, neque vllum casum excepit. Incolumitas autè humani generis non pertinet ad singulos homines, sed ad prouidentiam diuinam. Vnde credendum potius esset, si talis casus incidere, Deum velle mundo finem imponere.

DVBIVM IV.

Vtrum Polygamia, qua plures uxores successiue habentur, sit permessa?

12 Triplex est Polygamia.

Notandum est: Polygamiam esse triplicem. Prima est, qua vir vnus habet plures uxores successiue, vel vna mulier plures viros successiue. Secunda, qua vnus vir habet plures uxores simul viuas. Tertia, qua vna mulier habet plures viros simul. Hic loquimur de prima. Montanistæ olim damnabant secundas nuptias instar fornicationis,

vt docet August. lib. de Hæresibus, ad Quod-vult-Dei, heresi 26. quem errorem defendit Tertullianus lib. de Monogamia. Idem tenebant Nouatiani, vt patet ex Concilio Nicæno can. 8.

Respondeo: Fide tenendũ est hanc Polygamiam esse permissam; sic vt licitè post mortè prioris coniugis, vel prioris matrimonij solutionem quoad vinculum, possit aliud coniugium iniri.

Polygamia licita est qua vir vnus plures habet uxores successiue.

Probatur Primò: Ex Scriptura 1. ad Cor. 7. v. 39. Si dormierit vir eius, liberata est; cui vult nubat: tantum in Domino. Non dicit Apostolus vir primus, aut secũdus, aut tertius, sed vir eius, vt significet semper concessum nubere mortuo priore; vt optimè notauit D. August. lib. de Bono viduitatis c. 12. Deinde 1. ad Timoth. 5. hortatur Apostolus Viduas iuniores vt nubant, ob incontinentiæ periculum.

Probatur Secundò: Ex Concilijs. In Conc. Nicæno can. 8. Nouatianis ad Ecclesiam redire volentibus præscribitur, vt profiteantur se committentur ad nuptias cum ijs, qui secundas nuptias contraxerunt. Concilium Florentinum in instructione Armenorum, Declaramus, inquit, nõ solùm secundas nuptias, sed etiã tertias, & quartas, & vteriores licitè contrahi posse.

Prob. Tertio: Ex Patribus, de quibus dubitari non potest, præter Hieronymũ qui secundas nuptias videtur fuisse iniquior. hic epist. 11. quæ est ad Ageruchiam: Quid ergo damnatus secũda matrimonio? minimè: sed prima laudamus. Et Apologia pro libris contra Iouinianum. Non damnatus, inquit, bigamos & trigamos, nec, si dici potest, octigamos. Vide etiam D. Augustinum lib. de Bono viduitatis. Et Ambrosius lib. de Viduis.

13 Obiectio ex Concilio.

Dices Primò: Conc. Neocæsariense celebratũ tempore Siluestri I. can. 7. vetat ne Clerici intersint conuiuiũ secundarum nuptiarũ, quia præcipitur secundis nuptijs tribuere penitentiam. Et Conc. Laodicenum sub eodè Siluestro can. 1. dicit, Ijs qui cerebrũ uxores ducũt, vel sapiũs nubũt, constitutũ esse tẽpus penitentia.

Solutio.

Respondeo: Illa Concilia iuxta rigorem antiquum censuisse aliquã penitentia bigamis iniungendã, priusquam ad communionem admitterentur, eò quòd secunda nuptia viderentur esse signum incontinentiæ, nec præberent tale exemplum quale decebat Christianos; non tamè iudicabant ipsas esse peccatum: vt colligitur ex can. 1. Concilij Laodiceni, vbi ha nuptia vocantur legitima.

Dices Secundò: Cur ergo non benedicuntur?

Cur secundæ nuptiæ non benedicantur.

Respondeo: Quia primæ sunt benedictæ. Benedictio autem semel data alicui personæ non debet repeti, quia nõ perit; vt ait Vrbanus III. Cap. Capellanorum, & Cap. Vir autem, de Secundis nuptijs. De quo vide Nauar. c. 32. n. 83.

DVBIVM V.

Vtrum Polygamia pluriũ virorum, sit permessa?

Respondeo: Polygamia, qua vna mulier habeat simul plures viros, est contra ius naturæ primarium, vnde nunquã fuit permissa. Est certa, & communis omnium. Vide D. August. lib. de Bono coniugali c. 17. vbi dicit nullum extare huius coniugij exemplum.

14 Polygamia pluriũ virorum est contra ius naturæ, nec vnquã permilla.

Probatur Primò: Quia tale coniugium pugnat cũ primario & principali fine Matrimonij, qui est susceptio & educatio prolis. Si enim mulier plures habeat viros, nulla proles suscipi potest, vt experientia docet in meretricibus: neque etiam educari potest, quia parentes non agnoscent suas proles, ac proinde eas negligent.

Probatur

Probatur Secundò: Quia tale coniugij pugnatum etiam cum finibus secundarijs; quorum primus est societas domestica, quæ nullo modo constare potest: nam plura erunt capita in vna familia, quæ sæpe contraria imperabunt. Confirmatur: Quia vnus seruus non potest seruire duobus dominis, quantum vnus dominus possit habere plures seruos: ergo vna mulier non potest subesse multis viris, quamuis vnus vir possit aliquo modo regere duas vxores. Secundus finis secundarius est, remedium concupiscentia, qui finis impediretur: nam vxor alteri sæpe non poterit reddere debitum altero nolente. Tertius finis est, vt sit Sacramentum, id est, symbolum Christi & Ecclesiæ; qui finis etiam tollitur, nam vnus est Christus, non plures.

DVBIVM VI.

Virum Polygamia plurium vxorum, si permissa?

15
x. Sententia Lutheri.

Tres sunt sententia. Prima est Lutheri & Anabaptistarum hanc Polygamiam iure diuino esse permissam, etiam in noua lege. Huic sententia videtur multum fauere Caietanus in cap. 10. Marci, vbi ait, *Legem de vnitae vxoris in canonicis libris nullibi esse scriptam*. Et in c. 19. Matth. idem confirmat. Fatetur tamen lege Ecclesiæ prohibitam esse, cui sit parendum; in quo multum differt ab istis hæreticis.

2. Durandi & Abul.

Secunda est, Eam nunc quidem iure diuino prohibitam esse, lege tamen veteri olim non fuisse prohibitam, nec contra ius naturæ. Ita Durandus dist. 33. quæst. 1. & Abulensis in cap. 19. Matth. quæst. 30. & aliquot sequentibus.

3. Communis.

Tertia est communis. Pro qua

Polygamia plurium vxorum simul, est contra ius naturæ secundarium.

Dico Primò: Polygamia plurium vxorum simul est contra ius naturæ secundarium. Est communis sententia dist. 33. Probatur; quia etsi non pugnet cum primario fine matrimonij, qui est susceptio prolis: tamen secundarijs finibus aliquo modo aduerfatur. Primò enim turbatur vita socialis in tali matrimonio: nam domus non potest rectè à duabus vxoribus administrari, & essent inter illas crebrò vel semper discordia; sicut patet exemplo earum, quæ sanctæ fuerunt: vt inter Saram & Agar, Genesis 16. inter Liam & Rachel, Genes. 30. inter Annam & Phenennam, 1. Reg. 1. neque poterit vir eas tanquam ancillas compescere, quia non sunt serua, sed sociæ; idè enim Eua ex latere formata est. Secundò impeditur etiam alter finis, qui est remedium concupiscentiæ: quia non potest vnus vir commodè pluribus vxoribus debitum reddere. Denique significatio etiam Sacramenti tollitur. Nam vna Ecclesiæ Christo iuncta est, non duæ.

16
Et etiam contra ius diuinum.

His adde: Si multitudo vxorum non esset contra ius naturæ, Deus illam initio instituisset, cum maxime videbatur necessaria ad celerem humani generis propagationem: atqui non instituit, vt patet Matth. 19. Vnde primus qui duas vxores habuit, non fuit vir aliquis pius, sed impius, scilicet Lamech; vt docet Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum: *Primus, inquit, Lamech sanguinarius & homicida, vnam carnem in duas diuisit vxores. Fratricidium & bigamiam eadem cataclysmi deleuit pana.*

Dico Secundò: Hæc Polygamia etiam est contra ius diuinum Scripturis expressum, præsertim in noua lege.

Probatur Primò: Quia Matth. 19. v. 4. Domi-

nus reuocat Matrimonium ad primæuam Dei institutionem, quæ non admittebat nisi vnâ vxorem; eamque præcipit deinceps seruari: *Nô legis, inquit, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adheret vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo: sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo nõ separet.* His verbis significatur vnâ vni inseparabiliter adherere debere. Primò, cum dicitur; *Masculum & feminam fecit eos*, id est, vnum & vnâ, non vnum & duas. Secundò, cum ait; *Adheret vxori suæ*, non vxoribus. Tertio, *Erunt duo in carne vna*, non tres vel quatuor. Quarto, *Iam nõ sunt duo, sed vna caro*, id est, sunt tanquã vnus homo. Nam femina est veluti corpus, vir vti spiritus. Adde, quòd Dominus ibidem ait, idè repudium esse illicitum, quia *ab initio non fuit sic*, id est, quia non est consentaneum primæ institutioni: apertè insinuans matrimonium in noua lege seruandum iuxta formam primæ institutionis.

Explicatur verba Christi, si, & acti. 19.

17
Lucæ 16.

Probatur Secundò: Qui, dimissa priore vxore, aliã duxerit, mœchatur; vt apertè habetur Matth. 19. & Lucæ 16. ergo etiam mœchatur, qui retenta priore aliã duxerit. Consequentia probatur: Nam idè ille mœchatur, qui dimissa priore aliã ducit, quòd prior vxor, etsi corã hominibus nõ amplius videatur esse vxor, cum sit dimissa, tamen coram Deo verè manet vxor, & cum ea alteram habere nõ potest: atqui ea quæ remanet in domo, cui alia superinducitur, non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus manet vxor: ergo potiori iure censetur adulter, si cum illa aliam habuerit.

Quid sit Mœchatus super eam, Marci 10.

Nec obstat, quòd Marci 10. non dicatur simpliciter mœchatur, sed mœchatur super eam; quasi velit significare non esse absolute adulterium, sed solùm secundùm quid, scilicet respectu vxoris dimissæ, vt Caietanus præpostera subtilitate exponit: quia illud *super eam*, non est particula diminuens, quasi non sit verum adulterium quod ille committit super eam: nam Matth. 19. & Lucæ 16. absolute dicitur quòd mœchatur, nec additur *super eam*. Significat autem hæc particula, hoc adulteriũ esse contra vxorem dimissam, seu in eius iniuriam: omne enim adulterium, idè est adulterium, quòd fiat in iniuriã alicuius coniugis. Quamuis enim prior dimissa sit, quòd in iniuriam mariti adulterium commiserit, tamen si maritus aliam ducat, etiam committit adulterium, & quidem *super*, id est, contra vxorem dimissam. Vnde sequitur, priorem non ita esse dimissam, vt possit altera duci: & si altera ducatur, non esse verum matrimonium, sed adulteriũ in prioris matrimonij iniuriã. Vide D. Augustinum lib. 1. de Adulterinis coniugijs cap. 11.

Rom. 7. 1. Coriu. 7.

Probatur Tertio: Apostolus docet mulierem non posse habere plures viros, esseque adulteram, si viuente priore marito, alteri nupsierit: ad Rom. 7. & 1. ad Cor. 7. Atqui in ratione coniugij pares sunt in noua lege vir & mulier, vt idem Apostolus docet 1. ad Cor. 7. v. 3. cum ait, *Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Et, Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ergo vir non potest etiam simul habere plures vxores.

Probatur Quarto: Ex Cõc. Trid. sess. 24. can. 2. *Trident. Si quis dixerit, licere Christianis habere simul plures vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.* Vide plura apud Gratianũ 24. q. 3. & Cap. Gaudemus, de Diuortijs.

18 Nec per Ecclesiam, nec legem Civilem permitti potest hæc Polygamia.

Ex dictis sequitur Primò: Ecclesiam super hæc Polygamia nullo modo posse dispensare, cum iure naturali & diuino sit prohibita. Secundò patet grauiter errasse Valentinianum seniore, qui primus inter Christianos Polygamiam inducere conatus est, eamque lege lata fanciuit, vt docet Socrates lib. 4. cap. 27. vel 31. Vide Couarruiam.

DVBIUM VII.

Virum ante Christum concessa fuerit plarium vxorum Polygamia?

19 Euthymius negat.

Euthymius in c. 8. Ioannis negat: vnde existimat Patriarchas nõ habuisse plures vxores, sed vnã dumtaxat legitimam, reliquas autem omnes fuisse concubinas. Quod probat: quia sic eas Scriptura passim appellat. Et confirmat Ioannis 8. vbi dicunt Iudæi, Nos ex fornicatione non sumus, id est, vt ipse interpretatur, non sumus ex Agar concubina, sed ex Sara, legitima vxore. Alij dicunt eam concessam fuisse Iudæis tantum; vt Scotus dist. 33. art. 2. Alij omnibus posteris Abraham; vt Sotus. Alij omnibus absolutè; vt multi recentiores.

Scotus. Sotus. Recentiores.

20 Patriarchæ habuerunt plures legitimas vxores.

Duo genera vxorum apud Iudæos.

21 Hæc Polygamia olim à Deo permilla.

Soluuntur obiectio- nes.

Dico Primò: Certissimè est, Patriarchas olim habuisse plures legitimas vxores. Est communis sententia Doctorum, & Patrũ. Probatur Primò: Quia si non fuissent legitime, vixissent ipsi in perpetuo adulterio; quod nefas est de viris sanctissimis vel suspicari. Secundò, Quia Scriptura semper vocat Liam & Rachelem vxores Iacob, nunquam verò concubinas: ergo saltem duas veras vxores habuit. Tertio, Quia Scriptura eas, quas aliquando vocat concubinas, alibi vocat vxores: ergo erant legitime vxores. Antecedens patet Gen. 25. vbi Agar & Cetura vocantur concubinae: eodem tamen capite Cetura vocatur vxor. Et cap. 16. Agar similiter vxor vocatur. Iudicum 19. vxor vnica & legitima cuiusdã Leuita, nunc vocatur vxor, nunc concubina. Causa huius diuersæ appellationis erat, quòd apud Iudæos essent duo genera vxorum; vt colligitur Gen. 25. Quædam enim ducebantur non solum ad suscipiendam prolem, sed etiam ad gubernandam familiam, vt essent tanquam Domina in familia. Hæ proprie dicebantur vxores & matres familiae: harum soli filij succedebant in hæreditatem. Aliæ ducebantur solum prolis causã: hæ dicebantur concubinae: non gubernabant familiam, earumque liberi non succedebant in hæreditatem, sed tantum accipiebant aliqua munera. Idem mos fuit apud Ethnicos, vt colligitur ex Gellio lib. 18. Noctium Atticarum cap. 6.

Dico Secundò: Hanc Polygamiam illis fuisse permissam diuina dispensatione. Ita expressè Innocentius III. Cap. Gaudemus, de Diuortijs, vbi ait, Sine diuina dispensatione nunquam licitum fuisse habere simul plures vxores: quem sequuntur Doctores Scholastici & Canonistæ. Insinuat Chrysostr. homil. 56. in Genes. vbi dicit consuetudinem Polygamie prauam fuisse, ideoque à Christo esse abolitam: Patribus tamen fuisse licitam, quòd à Deo illis esset permissa. Ratio est: quia cum sit contra ius naturæ, saltem secundarium, nemo potuit in eo dispensare, nisi auctor & institutor naturæ.

Dices Primò: Dispensatio seu concessio Dei non tollit incommoda, quæ Polygamiam naturaliter sequuntur, ob quæ ipsa est contra ius naturæ: ergo posita quauis dispensatione adhuc manebit contra ius naturæ.

Respondeo, Etsi dispensatio non tollat incommoda illa, quæ naturaliter sequuntur; tamen facit ne ob illa incommoda Matrimonium cum secunda vel tertia vxore sit irritum. Sicut in principio mundi dispensauit Deus, vt Matrimonium constaret inter fratrem & sororem; tamen hæc dispensatio non sustulit primum gradum, qui iure naturæ aliàs matrimonium irritum redderet. Sunt enim quædam, quæ secundum se & solitariè considerata, talia sunt vt ob illa matrimonium irritum censeretur si contrahatur, nisi is qui est institutor & auctor naturæ & Matrimonij, sua auctoritate concedat esse ratum: posita autem hac concessione non est amplius contra ius naturæ, aut rectam rationem, plures vxores ducere: nam incommoda quæ ex Polygamia sequuntur, bono copiosæ prolis compensari possunt.

Dices Secundò: Si incommoda Polygamie poterant compensari copiosa sobole: ergo Matrimonium secundum non debebat irritum censeretur propter illa, ac proinde non opus erat dispensatione diuina.

Respondeo Negando Consequentiam: Quia non est cuiusuis, quouis modo multam sobolem procurare, sed solum modo sibi proportionato; nempe Vnus vir per vnã vxorem; nec amor posteritatis naturalis ad aliud inclinatur: quare opus est dispensatione diuina, vt alio modo, scilicet per plures vxores, quarere possis posteritatem. Sicut, etsi Matrimonium Religiosa professæ esset necessarium ad pacem regni, & illud incommodum, quod ipsa pateretur, dum ab illa sancta quiete abstraheretur, abundè regni bono compensaretur, tamen opus esset dispensatione, vt sit validum, vel licitum.

Dices Tertio: Ergo saltem statim post Diluuium Polygamia sine dispensatione fuit licita, quia tunc erat necessaria ad generis humani propagationem, quam illi tunc procurare tenebantur; alioquin nimis lentè propagatum fuisset ob vitæ breuitatem & corporum imbecillitatem.

Respondeo, Non esse improbable pro eo tempore dispensationem non fuisse necessariam. Contrarium tamen est probabilius, & ferè communis sententia: quia non pertinebat ad homines illius sæculi curare vt celerius propagaretur genus humanum, quàm modo consentaneo & singulis proportionato commodè fieri posset. Sed hoc ad diuinam prouidentiam pertinebat, quæ naturam instituit, & gubernat, qui ante diluuium, cum homines diutissimè viuerent, essentque valetudine firmissima, non permisit Polygamiam; sed post Diluuium ob vitæ breuitatem, & imbecillitatem corporis muliebris meritò id cõcessit. Vnus enim ante Diluuium tot poterat habere liberos ex vna vxore, quot octo vel nouem viri ex duabus vel tribus.

Dico Tertio: Hæc dispensatio non ad solos Iudæos, sed etiam ad Gentiles videtur pertinuisse. Probatur Primò: Nam Esau plures vxores habuit, vt patet Genes. 26. & 28. nec tamen idcirco à Scriptura reprehenditur. Et Ismaëlita vsque in hodiernum diem, tanquã à maioribus acceptum seruant hunc morem. Secundò: quia D. August. lib. 16. de Ciuit. cap. 38. ait, Eo tempore, quo Iacob accepit plures vxores, nulla lex, habere plures vxores multiplicandæ posteritatis causã, prohibebatur: ergo erat tunc generalis permissio. Et lib. 22. contra Faustũ

cap. 47.

Quid hæc operetur diuina dispensatio.

Post Diluuium fuit necessaria hæc dispensatio ad hanc Polygamiam.

22 Non solis Iudæis hæc dispensatio concessa, sed etiam Gentilibus.

cap. 47. ait, *Morem ducendi plures uxores, receptum fuisse in illis terris, ubi Iacob peregrinabatur, nec vlla lege tunc id fuisse prohibitum*: atqui Iacob tunc erat apud Gentiles, nempe apud Laban idololatram in Mesopotamia. Vnde cessat quæstio, quã quidã ponunt, *An singulis facta sit hæc dispensatio?* Satis enim constat communiter factam fuisse generali quadam concessione, & diuina inspiratione inuatum primis Patribus post Diluuium; & fortassis soli Noë, à quo posterius intellexerunt id esse licitum; & ab horum exemplo alij idem licitum esse iudicatum & frequentatum.

Dices Apost. 1. ad Corinth. 7. v. 4. ait, *Virum non habere potestatem sui corporis, sed mulierem*: ergo, si mulier non consentiebat, non poterat vir alteri mulieri potestatem sui corporis, per nouum Matrimonium tradere.

Respondeo Primò: Et si mulier habeat potestatem in corpus mariti, Deus tamen habet maiorem: vnde quamuis ipsa nõ consentiat in Polygamiam, sufficit Deum consentire.

Respondeo Secundò: Apostolum ibi non agere de potestate ducendi alteram, sed negandi debitum; scilicet, virum non ita habere sui corporis potestatem, vt vxori debitum negare possit.

Petes: Quando cessauit hæc dispensatio? Respondeo: Certum est sublatam fuisse per totum mundum Polygamiam, quando Dominus Matrimonium ad primæuam institutionem reuocauit. Vnde Gentiles, si conuertantur, tenentur posteriorem dimittere, & solam primam retinere; eò quòd cum ceteris non fuerit verum coniugium: vt expressè docet Innocentius III. Cap. Gaudemus de Diuortijs.

CAPVT II.

De Matrimonio generatim considerato, vt est Sacramentum.

DVBIVM I.

Virum Matrimonium inter fideles tempore legis Evangelicæ sit Sacramentum gratiam conferens?

Hæretici huius seculi pænè omnes negant esse Sacramentum, putantes esse solum contractum Politicum, nec habere gratiæ promissionem. Dico *Pænè omnes*, quia Zuinglius dicitur docuisse Matrimonium esse pulcherrimum Sacramentum. Inter Catholicos solus Durandus cum paucis Canonistis videtur dubitasse. Nam dist. 26. qu. 3. docet Matrimonium non esse vniuocè Sacramentum cum cæteris, nec gratiam conferre.

Respondeo: Fide tenendum est Matrimonium inter fideles in noua Lege esse propriè Sacramentum gratiam conferens. Definitur in Concilio Trident. sess. 24. can. 1. Notandum est: Et si hæc veritas non possit ex Scripturis probari, non tamen idcirco posse vllò modo de illa ambigi; cum multa alia credere firmiter teneamur, quæ ex Scripturis non probantur: inter quæ est illud fundamentum omnium quæ ex Scripturis credimus, nempe, *quam sit vera Scriptura, & quæ eius vera interpretatio*; hoc enim sola traditione credimus. Sufficere enim Christiano debet Eccle-

siæ Catholicæ traditio, quæ est columna & firmamentum veritatis, 1. ad Timoth. 3. Nihilominus vtrumq; ex varijs Scripturæ locis suaderi: potest nos tria adducemus.

Primus locus est ad Ephes. 5. v. 31. vbi Apost. ait: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam & adhærebit vxori suæ. & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est. ego autè dico in Christo & in Ecclesia.* Sensus est, nempe: *Quòd homo relinquat patrem & matrem, vt vxori adhæreat, est magnum Sacramentum seu Mysterium; quòd ego in Christo & Ecclesia interpretor, quia coniugium Christi & Ecclesiæ significat.* Nunc subsumo: Atqui coniugium Christi cum Ecclesia est per gratiam & charitatem: ergo necessarium est, vt Matrimonium coniunctam habeat gratiæ sanctificationem; alioqui non poterit aptè Christi & Ecclesiæ connubium representare. Vide Adamum Sasbout in explicatione huius loci.

Ex hoc testimonio Apostoli duo colligimus. Primum est, Matrimonium Christianorum esse magnum Sacramentum seu Mysterium, quia Christi & Ecclesiæ connubium significat. Vnde euidenter sequitur, Matrimonium à Deo esse institutum in signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ: non enim naturaliter id significare potest, cum illa cõiunctio sit omnino supernaturalis, sicut etiã Verbi incarnatio, per quam extitit Christus.

Dices: Apostolus Matrimonium non vocat Mysterium, sed Christi & Ecclesiæ coniunctionem vocat Mysterium: ac proinde ratio Mysterij non est tribuenda Matrimonio, sed vniõni Christi & Ecclesiæ. Quòd Confirmatur Primò: quia nullum est supernaturale Mysterium, quòd vir & femina coniungantur, cum ratio naturalis hoc dicat. Confirmatur Secundò: quia Apostolus aperte dicit, *Sacramentum hoc magnum est in Christo & in Ecclesia.* Confirmatur Tertiò: D. Augustinus lib. 1. de Nuptijs & concupiscentia cap. 21. dicit *Magnum Sacramentum in Christo & Ecclesia constituitur: in viro autem & vxore esse minimum Sacramentum.* Et Anselmus in hunc locum: *Ne quis istam magnitudinem in singulis hominibus vxorem habentibus intellexeret, addit Apostolus; Ego autem dico in Christo & Ecclesia, id est, ego allegoricè interpretor hæc verba Genesios de coniugio Christi & Ecclesiæ.*

Respondeo: Certissimum est Apostolum rationem Mysterij tribuere Matrimonio, non autem vniõni Christi & Ecclesiæ. Probatur Primò: Cum enim dicit, *Sacramentum hoc magnum est*, pronomen (*hoc*) debet referri ad id quòd proximè præcessit; nam demonstrat id, de quo agebatur: atqui proximè præcessit, *Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna*: ergo vult dicere, *Hoc videlicet quòd relinquet homo patrem & matrem &c. vt adhæreat vxori suæ, esse magnum Mysterium.* Secundò: quia Apostolus non dicit *hoc magnum Sacramentum esse in Christo & Ecclesia*, quasi illis insit tanquam subiecto, sed esse in *Christum & Ecclesiam*, vt Greca expressè habet: nempe quia *hoc Mysterium tendit in Christum & Ecclesiam* veluti in terminum; sicut signum respicit signatum: ergo ratio Mysterij seu Sacramenti inest Matrimonio tanquam subiecto, & respicit Christi Ecclesiæque coniunctionem, tanquam terminum sacræ significationis. Tertiò: Quia Apostolus hortatur coniuges ad mutuam dilectionem ex eo, quòd ipsorum Matrimonium

magnum

Hæc dispensatio generatim facta.

Hæc dispensatio per Christum omnino est reuocata.

24 Negant nosse hæretici.

Dubitat Durandus.

Est de fide.

25 1. Probat ex Scripturis.

Ad Eph. 5.

Hinc colligetur Matrimonium esse Sacramentum.

Obiectio, quòd ratio Mysterij nõ tribuitur matrimonio, sed cõiunctioni Christi & Ecclesiæ.

Expeditur mens Apostoli ad Eph. 5.

magnum Myſterium includat, cum ſignificet conu-
bium Chriſti & Eccleſiæ, quod mutua dilectione
conſtat. Quod ſi ipſa ratio Myſterij non eſſet in Ma-
trimonio, ſed ſolum in coniunctione Chriſti & Eccleſiæ,
totum argumentum Apoſtoli eſſet friuolum, nec
quidquam faceret ad propoſitum. Quartò : Quia
omnes Patres ita hunc locum explicant, vt ratio-
nem Myſterij tribuant Matrimonio reſpectu vnionis
Chriſti & Eccleſiæ. Vide Hieronymum in hunc
locum, & Gregorium Nazianzenum, cuius ver-
ba adducit Hieronymus. Commentarius Ambro-
ſij in hunc locum, Myſterij Sacramentum grande in
vnitate viri & femina eſſe ſignificat. Chryſoſtomus
homil. 20. in epiſt. Ad Ephelios pulchre explicat,
quãtum ſit Sacramentum relinquere patrem & matrem,
vt vxori antea ignota adheretur. Hunc ſequuntur
Theophylaſtus & Occumenius. Diuus Leo epiſt.
92. cap. 4. Societas nuptiarum ita ab initio conſtituta
eſt, vt præter ſexuum coniunctionem, haberet in ſe Chri-
ſti & Eccleſiæ Sacramentum. D. Auguſt. lib. 1. de Nu-
ptijs & concupiſcentia cap. 10. Sacramentum nuptiarum
commendatur fidelibus coniugatis. & aliàs ſæpè vocat
cõiugium Sacramentũ. Neque diſſentit Anſelmus,
nam dicit locum Geneſeos allegoricè intelligi de
Chriſti & Eccleſiæ vnione: vnde ſequitur, Matrimo-
nium eſſe ſignum huius coniunctionis: nam ſen-
ſus allegoricus eſt de re, quæ per ſenſum literalem
& historicum ſignificatur. Dicit autem Anſelmus
Magnitudinem huius Sacramenti non conſtitui in ſingu-
lis hominibus vxorem habentibus, ſed in Chriſto & Ec-
cleſiæ; quia res Myſticè ſignificata per Matrimonium
(hæc enim ipſa etiam dicitur Sacramentũ, & ratio-
ne huius Matrimonium dicitur Sacramentum ſeu My-
ſterium) non conſtituitur in ſingulis hominibus,
ſed in Chriſto & Eccleſiæ. Non negat tamen An-
ſelmus magnitudinem ſigni Myſticè reperiri in ſingulis
hominibus vxorem habentibus: nam ſingulorum Ma-
trimonium eſt magnum ſignum, quia rei magnæ ſi-
gnum. Sic quoque intelligendus Auguſtinus cap.
21. de Nuptijs & Concupiſcentia: Res enim, quæ
per matrimonium in viro & femina ſignificatur,
eſt quid minimum reſpectu rei, quæ in Chriſto
& Eccleſiæ ſignificatur: nam in viro & femina per
Matrimonium ſignificatur coniunctio & amor
mutuus, qui certè minimum quid eſt reſpectu cõ-
iunctionis Chriſti & Eccleſiæ.

Est cõmu-
nis expli-
cacio Pa-
trum,

Soluitur
obiectio.

Agit hic
Apoſtolus
de Matrimo-
nio Chriſtia-
norum,

Ex his patet reſponſio ad Secundam & Tertiã
Confirmationem. Ad Primam, Reſpondeo: Ra-
tio naturalis nõ dicit Matrimonium eſſe ſignum
coniunctionis Chriſti & Eccleſiæ, ſed doctrina
fidei hoc tradit. Sic hominem aqua perfundi eſt
actio naturalis; ſed quod hæc actio ſignificet ani-
mæ ablutionem, non eſt naturale, ſed diuinum
inſtitutum.

Dices: Eſto concedamus Apoſtolum rationem
Myſterij tribuere Matrimonio; hinc tamen non ſe-
quitur Matrimonium Chriſtianorum eſſe Myſterium ſeu
Sacramentum: quia videtur tantũ loqui de Ma-
trimonio Adami & Eue: nam adfert verba, quæ
Adam dixit.

Reſpondeo: Perſpicuum eſt Apoſtolum non
loqui potiſſimũ de coniugio Adami & Eue, ſed de
coniugio Chriſtianorum. Primò: quia in verbis Ge-
neſeos agitur de Matrimonio futuro, Relinquet
homo patrem & matrem. Secundò: Adam & Eua
non habuit patrem & matrem, quos relinqueret.
Tertiò: quia Apoſtolus ex hoc loco hortatur
fideles ad ſuas vxores diligendas: ergo potiſſi-

mũ intendit agere de coniugio fidelium. vnde
non ait, Sacramentum hoc magnum fuit, ſed, eſt in
Chriſto & Eccleſiæ. Eccleſia enim propriè per Chri-
ſtum inceptit.

Secundum quod colligitur ex verbis illis ad
Ephelios 5. eſt, Matrimonium conferre gratiam: quia
cum Matrimonium ex diuina inſtitutione
debeat reſpreſentare vnionem Chriſti & Eccleſiæ,
quæ fit per mutuam dilectionẽ ſupernaturalem;
neq; poſſit hanc vnionẽ cõuenienter reſpreſentare
vt eſt contractus ciuilibus promiſſione gratiæ deſti-
tutus, neceſſarium eſt ad hanc vnionem aptè ſigni-
ficandam, vt gratiam conferat, ac proinde vt fit
verum Sacramentum, id eſt, externum ſymbolum
efficax ſanctificationis.

Dices: Ante Chriſti aduentum Matrimonium
fidelium erat Myſterium vnionis Chriſti & Eccleſiæ, &
tamen non conferebat gratiam: ergo hinc non re-
ctè colligimus conferre gratiam.

Reſpondeo: Ante Chriſtum, matrimonium
non reſpreſentabat hanc vnionem, niſi imperfectè
& remotè, vt docet D. Thomas quaſt. 42. art. 2.
Cuius ſignum eſt, tum quòd potuerit diſſolui da-
to libello repudij; tum quòd admiferit Polyga-
miam: quæ duo ſunt contra rationem huius My-
ſterij. Simili modo, etſi matrimonium ſecundũ
primam inſtitutionem conſideratum, fuerit Myſte-
rium huius vnionis, tamen imperfectum & incho-
atum fuit; eò quòd res reſpreſentata nondum exi-
ſteret: Chriſtus enim necdum carnem aſſumpſe-
rat, vt ſponſus eſſe poſſet; necdum Eccleſiam ſuã
quæ eſſet eius ſponſa, inſtituerat: vnde illud ma-
trimonium non debebat gratiam conferre.

Alius locus eſt 1. ad Theſſal. 4. v. 4. vbi Apo-
ſtolus hortatur coniuges, vt abſtineant à fornicatione,
Vt ſciat vnusquisque poſſidere vas ſuum in ſan-
ctificatione, nempe eã, quam per cõiugium accepit.

Tertius locus eſt 1. ad Timoth. 2. v. 15. vbi
dicitur, quòd Mulier ſaluabitur per filiorum genera-
tionem, id eſt, in ſtatu Matrimonij. Sed hic locus
minus vrget.

Probatur Secundò: Ex Concilijs, & Decretis
Pontificum. Concilium Florentinũ in inſtructione
Armenorum, conſentientibus Græcis, dicit Matrimo-
nium eſſe propriè dictum noua legis Sacramentum, gra-
tiam conferens. Quod etiam tenet Eccleſia
Græca, vt patet ex cenſura Ieremiz Patriarchæ
Conſtantinopolitani, quã ante 18. circiter annos
fecit contra confeſſionem Auguſtanam, vbi di-
cit, Matrimonium eſſe diuinum Sacramentum, vnum ex
illis ſeptẽ qua Chriſtus & Apoſtoli Eccleſiæ tradiderunt:
& probat ex loco allato ad Ephel. 5. Conc. Trid.
ſeſſ. 24. can. 1. Si quis dixerit, Matrimonium nõ eſſe verè
& propriè vnum ex ſeptem legis Euangelicæ Sacramen-
tis à Chriſto Domino inſtitutum, neque gratiam confer-
re, anathema ſit. Antiquiora Concilia non habemus,
quæ id apertè definiant, eò quòd olim non
fuerint hæreſes, quæ id præciſè negarēt. Habemus
tamen varia teſtimonia ex decretis Pontificum, è
quibus hæc veritas colligitur. Siricius Papa epiſt.
1. cap. 4. dicit Sacilegium committi, ſi alter coniugum
viuentis coniuge ad ſecundas nuptias tranſeat. vnde ſe-
quitur Matrimonium eſſe rem ſacram, & continere
in ſe ſanctificationem, nec eſſe nudum ſignum. Innocentius 1.
epiſt. 1. Stratumus, inquit, ſide Catholica ſuffragante,
illud eſſe coniugium, quod primitus erat
diuina gratia fundatũ. Lucius III. ante annos 400.
in Concilio Veronenſi anathema dicit eis, qui de

Collige 1.
per Matrimo-
nium dari gra-
tiam.

Matrimo-
nium antè
Chriſtum
remotè re-
preſenta-
bat vnionẽ
Chriſti &
Eccleſiæ.

Alia loca
ſcripturæ
pro hoc
Sacramen-
to.

26

2. Probat
ex Concilijs,
& Decretis
Pontificũ.

Florent.

Trident.

Siricius.

Innoc. 1.

Lucius 3.

SACRAMENTO

Sacramento corporis Domini, Baptismo, Matrimonio, alijsque Ecclesie Sacramentis aliter sentirent, quam Ecclesia Romana fides doceret; vt habetur Capitulo Ad abolendam, de Hereticis. Vnde patet Lucium cum Concilio voluisse, Matrimonium ita esse Sacramentum, sicut Baptismum & Eucharistiam.

27
3. Probatur
ex Patribus

Ambros.

Probatur Tertiò: Ex Patribus, præter suprâ citatos. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 7. dicit, Eum, qui polluit alienum torum, Sacramenti celestis amittere consortium. vbi Coniugium vocat Sacramentum celeste, cuius consortiū dicitur amittere, quia gratiam amittit. Cyrillus lib. 2. in Ioannem cap.

Cyrill.

22. inter cætera dicit Dominum sanctificasse coniugii sui presentiam, eique gratiam præparasse, vt aditus hominum in hanc vitam benediceretur. Vbi Cyrillus videtur etiam innuere Matrimonium tunc fuisse euentum in Sacramentum. Quamuis fortè verius sit id fuisse factum Matth. 19. quando Polygamiâ & repudio abo-

Augst.

lito, Matrimonium ad primæuam institutionem reduxit. D. Augustinus sæpè docet Matrimonium non esse Sacramentum, nisi in Ecclesia. Lib. de fide & operibus cap. 7. In ciuitate Domini, in monte sancto eius, nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum, ita commendatur, vt non liceat viro vxorem suam alteri tradere. Lib. de Bono coniugali cap.

18. In nostrarum nuptijs plus valet Sacramenti sanctitas, quam veteri secunditas. Et cap. 24. Bonum nuptiarum per omnes gentes in causa generandi est, & in fide castitatis. Quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti, per quam nefas est, etiam repudio intercedente, alteri nubere, dum vir eius viuat. Quod autem nomen Sacramenti propriè accipiat Augustinus, patet Primò, quia distinguit Matrimonia infidelium à fidelium Matrimonijs; quod fidelium sint Sacramenta, infidelium minime: cum tamen largo modo etiam hæc dicantur Sacramenta, vt patet ex Cap. Gaudemus. Secundò: quia ex eo, quod sit Sacramentum, colligit esse insolubile. Quod argumentum non valeret, nisi propriè acciperet Sacramentum. Tertiò: quia lib. 1. de Nuptijs & concupiscentia cap. 10. comparat Sacramentum Matrimonij cum Baptismo, & dicit etiam illud manere in Apostatis; quod intellige ratione vinculi coniugalis, non ratione alicuius characteris.

28
4. Probatur
Ratione.

Probatur Quartò: Ratione. Prima est: Matrimonium Christianorum est vnus cum vna tantum, & penitus insolubile: vt patet Marci 10. Matth. 19. Atqui huius non potest esse alia causa, quam quod sit Sacramentum coniunctionis Christi & Ecclesie, vt sæpè docet D. Augustinus. vide cap. 7. 18. 24. de Bono coniugali. Atqui huius vnionis non est perfectè repræsentatiuum, nisi gratiam conferat: ergo est signum rei sacræ gratiam conferens, ac proinde Sacramentum.

Secunda est: Matrimonium Christianorum iniicit vinculum insolubile cum vna vxore: atqui ad tale vinculum tolerandum necessaria est gratia: ergo gratiam confert: Deus enim in necessarijs non deest: vnde rem adeò difficilè sine auxilio gratiæ nõ instituit. Cõfirmatur; quia alioqui lex noua esset durior & intolerabilior lege veteri, quæ repudium & polygamiam permittebat: quæ duo remedia per nouam legem sunt sublata: oportuit ergo hæc gratiâ compensari.

Quam necessaria sit coniugatis gratia.

Tertia est: Ex fine Matrimonij, qui triplex est: Propagatio Ecclesie, Euitatio fornicationis, & Vita socialis in mutua dilectione: sed ad hos fines

requiritur gratia: ergo &c. Minor Probatur. Nã Primò parentes non possunt rectè educare liberos in fide & Dei timore, tamquã Ecclesie membra, ad quod tamen ratione sui Matrimonij tenentur, sine auxilio gratiæ: ergo Deus ad hoc ritè præstandum, dat eis gratiam in contractu, sicut in ordinatione dat gratiam ad Ordinũ officia. Deinde, ad fornicationem euitandam coniugium sine gratia non sufficit; partim quia concupiscentia per vsum coniugij plus accenditur, quam reprimatur, partim quia coniugati sæpè vel ob morbum vel absentiam coniugis coguntur abstinere. Denique, vxor debet diligere virum, eique obedire tanquam Christo; & vir debet diligere vxorem, vt Christus Ecclesiam, iuxta Apostolum ad Ephes. 5. quod sine gratia fieri nequit.

Quarta est: Matrimonium in Ecclesia semper habitum est inter res sacras, & tempore sacrificij consuetum celebrari, adhibitis precationibus & benedictione Sacerdotis: vt patet ex Euaristo Papa epist. 1. Decretalium, Concilio Carthag. IV. cap. 13. & ex Ambrosio epistola 70. quæ est ad Vigilium: ergo non est solum contractus civilis, sed quoddam Sacramentum. Vide Petrum Soto lect. 1. de Matrimonio.

Obijcitur Primò: Sacramentum efficit id, quod significat: atqui Matrimonium non efficit vnionem Christi cum Ecclesia, quam tamen significat: ergo non est Sacramentum.

29
Obiectio-
nes soluun-
tur.

Respondeo: Non est necesse omne significatum Sacramenti esse ipsius effectum. Eucharistia enim significat sacrificium Crucis & Mortem Domini, non tamen efficit: Baptismus quoque significat Mortem Christi, iuxta Apostolum, non tamen efficit. Sufficit igitur, vt Matrimonium significet aliquem effectum supernaturalem quem efficiat. Est autem is duplex: Primus, insolubilis coniunctio coniugum; quam neque significat, neque efficit merè naturaliter, sed ex Christi institutione: non enim ratio naturalis dicitur debere hanc coniunctionem esse adeò insolubilem, vt nullo casu possit dirimi. Quod colligitur ex Augustino De Bono coniugali c. 7. Secundus effectus eius est, coniunctio supernaturalis animorum: hanc efficit conferendo gratiam, & naturalem coniugum amorem diuina charitate informando; nempe, vt vxor iungatur viro, sicut Ecclesia Christo; & contrà.

Quomodo
Matrimo-
nium effi-
ciat, quod
significat.

Obijcitur Secundò: Potest fieri pactum de contrahendo Matrimonio, interueniente pretio: atqui pro Sacramentis non potest dari vel accipi pretium: ergo non est Sacramentum. Ob hanc rationem quidam Canoniste, scilicet Ostiensis, Gaudfredus, & Bernardus, quos citat & sequitur Durandus, sentiunt Matrimonium non conferre gratiam. His Durandus addit Magistrum in 4. dist. 2. vbi Magister ait: Sacramentum coniugij tantum esse institutum in remedium, alia verò vt etiam gratiam adiutricem præbeant.

Respondeo: Istos Canonistas falli, & communem Canonistarum sententiam illis aduersari; vt docet Nauarrus cap. 22. Enchiridij num. 20. Ratio illorum nihil vrget: non enim datur pretium pro ipso Sacramento, sed pro obligatione ad onera Matrimonij, quæ ille contractus adfert: sicuti Parocho non datur pretium Sacramentorum quæ administrat, sed pro obligatione ad onera pastoralia: Adde, si ratio illorum aliquid concluderet, seque-

Quomodo
pro Matrimo-
nio
possit dari
pretium.

sequeretur Matrimonium ne sacramentale quidem esse, sed esse rem omnino profanam: nam ne pro sacramentalibus quidem pecunia dari potest; vt pro benedictione calicis, aquæ, nuptiarum, & similia. Ad Confirmationem: Respondeo Magistrum ibi passim reijci, vt notatur in margine ibidem. D. Thomas tamen in expositione literæ Magistri conatur illum commodè interpretari, scilicet, Magistrum intelligendum esse de fine principali.

DVBIVM II.

Virum Matrimonium ante Christi aduentum, vel etiam modò, inter Infideles contractum, sit Sacramentum?

30
Quidam
aliter
matrimo-
nium lu-
daeorum
ante Chri-
stum fuisse
sacramen-
tum.

Quidam existimant apud Iudæos Matrimonium fuisse verum Sacramentum gratiam conferens; & à Christo non tam fuisse institutum in Sacramentum, quam confirmatum. Ita sentit Henricus Rex Angliæ, vel potius Rossensis in defensione assertionis septima, de Sacramentis. Alphonsus Castro verbo Nuptia, hæresi 3. Petrus Soto lectione 2. de Matrimonio, & Albertus Pigijs controuersia 10. Ex qua sententia sequitur, etiam modò inter infideles esse Sacramentum.

Negatur.

Respondeo, & Dico Primò: Certum est, Matrimonium ante Christum non fuisse Sacramentum propriè dictum, gratiam conferens. Probatur Primò: Ex Concilio Trident. sess. 24. can. 1. vbi definit sub anathemate, Matrimonium esse Sacramentum legis Euangelicæ, & esse à Christo institutum: quod stare non potest cum altera sententia. & cap. 1. Cum inquit, Matrimonium in lege Euangelica veteribus connubijs gratia præstet, merito inter nouæ legis Sacramenta annumeratur: vnde apertè sequitur vetera connubia gratiam non contulisse. Idem docet Concil. Florentinum, vt mirum sit illos auctores ita sentire potuisse. Secundò: Si fuisset verum Sacramentum, debuisset esse institutum in statu innocentia, nempe quando Deus benedixit coniugio Adami & Euz. Sed hoc non rectè dicitur: nam ille status non egebat peccati remedio, cum nullum esset peccatum, nulla concupiscentia, nulla difficultas boni, nullum periculum mali. Tertio: In veteri lege concessa erat Polygamia, & repudium, quorum vtrumque pugnat cum ratione Sacramenti. Denique, accedit communis sententia Doctorum, qui docent in statu innocentia Matrimonium fuisse institutum in officium naturæ; post lapsum, institutum in remedium concupiscentia; in noua lege euectum in Sacramentum.

32
Matrimo-
nium infi-
delium non
quam fuit
sacramen-
tum.

Dico Secundò, Matrimonium infidelium nunquam fuit Sacramentum. Probatur Primò, Ex Augustino, qui multis locis docet tantummodò in Ecclesia Matrimonium habere Sacramenti sanctitatem, & idcirco in ea esse penitus insolubile. Secundò, Ex Innocentio III. Cap. Quanto, de Diuortijs, vbi dicit Matrimonia infidelium esse quidem Matrimonia legitima, sed non esse rata, quod Sacramenti firmitate careant. Vide Couarruiam in epitome 4. parte 2. cap. 1. §. vnico. nu. 4. Ratio est; quia Baptismus est ianua Sacramentorum, vt rectè Concilium Florent. Vnde quādo idem Innocentius Cap. Gaudemus, dicit Sacramentum coniugij apud fideles & infideles extare, accipit nomē Sacramenti amplè pro quouis signo facto.

Sed contrà Obijcitur Primò: Genes. 1. Deus benedixit coniugio primorum parentum: atqui hæc benedictio non hæsit in corpore, sed transijt in animam, ac proinde gratiam contulit: ergo etiā in alijs coniugijs collata semper fuit, cum hæc benedictio ad omnia coniugia pertineat. Et Confirmatur Primò; quia non solū in noua lege, sed omni tempore parentes egerunt gratia ad ritè suas proles instituendas. Confirmatur Secundò; quia statim post peccatum fuit Matrimonium institutum in remedium concupiscentia: atqui non fuisset remedium sine auxilio gratia; ergo gratiam contulit.

Respondeo, Illa benedictio præstabat tantum fecunditatem corporibus, non autem gratia: auxilium mentibus: vt expresse docet D. August. lib. 13. Confess. cap. 24. Idque probat ex eo, quod etiam piscibus & auib. Dominus benedixerit. Ad primam confirmationem: Neganda est Consequentia: nam ad multa alia ritè peragenda in veteri lege opus habebant gratia, hæc tamen non conferebatur per aliquod Sacramentum; sed impetrabatur deuotione orantis, & benè operantis. Sacerdotes enim ad ritè sacrificandum, Deumque placandum gratia egebant, quæ tamen in eorum ordinatione non dabatur: hoc enim est priuilegiū legis Euangelicæ. Ad secundam Confirmationem: Matrimonium non propriè dicitur institutum esse in remedium post lapsum, quasi Deus nouam aliquā ordinationem de hoc fecerit, sed naturaliter cessit in remediū concupiscentia: sic intellige Doctores. Cum enim actus coniugalis naturaliter esset licitus, obortà concupiscentia factū est, vt ei obedire nõ cederet homini in damnationem. Accedit, quod tum plures permissæ fuerint vxores, & libellus repudij, vt sic quoque cupiditati carnali posset mederi. In noua lege hoc remedium debebat esse perfectius, & minuere ardore concupiscentia, præsertim repudij & Polygamia iam vetitis.

Obijcitur Secundò: Apostolus ad Ephes. 5. de coniugio Adami & Euz dixit, Sacramentum hoc Magnū est: ergo erat Sacramentum. Confirmatur ex Leone episc. 92. cap. 4. vbi dicit, Societas nuptiarum ita est ab initio instituta, vt præter sexuum coniunctionem haberet in se Christi & Ecclesie Sacramentum: ergo ab initio fuit Sacramentum.

Respondeo: Apostolus loquitur de coniugio fidelium, cui applicat verba Genesios. Deinde, etsi loqueretur de omni coniugio secundum primam institutionem spectato, nihil aliud sequeretur, quā fuisse Sacramentum largo modo, sicut Manna, sicut aqua manans è petra, sicut aspectus serpentis, &c. Ad D. Leonem: Respondeo, nomen Sacramenti laxè sumi.

DVBIVM III.

Virum Matrimonia Infidelium sicut Sacramenta, quando baptizantur?

Quidam existimant fieri Sacramenta hoc ipso, quo baptisma suscipiunt, sine alio consensu vel contractu. Ita Couarru. 2. parte. cap. 1. §. vnico. vbi dicit Matrimonium infidelium non esse Sacramentum actu, sed habitum, nempe quia per baptisma fit actu Sacramentum. Probat suam sententiā ex D. Thoma dist. 39. qu. 1. art. 2. Alij volunt necessarium esse nouum contractum, & hunc fieri Sacramentum.

Respondeo:

Quid ope-
rata sit Dei
benedictio
in coniugio
Adæ &
Euz.

Quomodo
post lapsum
matrimo-
nium sit
institutum
in remediū
concupis-
centia.

32

Matrimo-
niam non
fit Sacra-
mentum
precisè
per Baptis-
mum.

Respondeo: Verius esse, neutro modo Matrimo-
nium Infidelium posse fieri Sacramentum. Non priori
modo: nam baptismus non potest efficere, vt id
quod non erat Sacramentum cum existeret, fiat Sa-
cramentum postquam desijt esse, nam ratio Sacra-
menti non potest pendere ab euentu futuro. Fie-
ri quidem potest, vt id quod præterijt, & fuit Sa-
cramentum cum existeret, incipiat habere effectum
postquam desijt, accedente aliqua noua dispositio-
ne ipsi subiecto; vt patet in baptismo sicte susce-
pto; quia effectus Sacramenti est extrinsecus Sa-
cramento: tamen fieri nequit, vt id, quod iam
præterijt, nec erat Sacramentum cum existeret,
fiat postea Sacramentum ratione alicuius disposi-
tionis, quæ subiecto superuenit: nam ratio Sacra-
menti est intrinseca rei sensibili. Quando ergo res
desijt habere esse sensibile, non potest retinere es-
se sacramentale, multo quæ minus illud de nouo
accipere. Neque etiam secundo modo: quia ille
contractus, qui post baptismum inter illos con-
iuges initur, non est verus contractus Matrimo-
nij, sed solum rati-habitio contractus præteriti.
Ratio est; quia vir non habet corporis sui potesta-
tem, sed eam iam olim in vxorem suã transtulit;
similiter nec vxor: ergo non possunt vltro citro-
que potestatem sui corporis efficaciter transferre,
ac proinde non est contractus Matrimonij; sicut
qui aliquid donauit, vendidit, & permutauit, se-
cuta traditione, non potest illud rursus donare,
vendere, aut permutare, quia non est Dominus
illius rei. Hinc sequitur, non esse verum contra-
ctum, ac proinde nec Sacramentum: quia ratio
Sacramenti huius supponit rationem veri & effi-
caciis contractus.

Neq; per
nouum cõ-
tractum.

Obiectio.

Dices: Matrimonium infidelium per baptismum
vtriusque coniugis fit omnino insolubile, cum an-
teã causã fidei solui posset: ergo incipit esse Sa-
cramentum. Patet consequentia: quia D. Augu-
stinus passim assignat hanc causam insolubilitatis,
vt supra dictum est.

Solutio.

Respondeo: Distinguendo consequens: Si enim
per Matrimonium intelligas contractum, & velis
hunc fieri Sacramentum, neganda est consequen-
tia. hic enim transit, nec potest incipere esse Sa-
cramentum, cum non existat. Si autem loquaris
de vinculo coniugali, quod est effectus contractus
præteriti, concedo hoc vinculum quodammodo
incipere esse Sacramentum per baptismum; nam
incipit esse vinculum coniugale fidelium seu mem-
brorum Christi, & sic incipit representare vnio-
nem Christi & Ecclesiæ, ratione cuius represen-
tationis fit magis insolubile, quàm antea.

DVBIVM IV.

*Virum Matrimonium fidelis cum infideli,
cessante lege Ecclesiastica qua irritatur,
sit Sacramentum?*

33
Assertione.
gens pro-
batur.

Dominicus Soto dist. 26. qu. 2. art. 3. in fine,
putat esse Sacramentum, saltem ex parte
fidelis.

Sed verius est, neutra ex parte esse Sacramen-
tum. Ratio est, quia ad essentiam exterioris con-
tractus Matrimonij non sufficiunt signa vnus
partis consensus expressiua; sed necessariò requi-
runtur signa vtriusq; partis, ex quibus signis con-
tractus exterior constat: ergo contractus non po-

test esse Sacramentum, nisi vtraq; pars contrahens
sit capax Sacramenti. Quare cum infidelis non sit
capax, neutra ex parte erit Sacramentum; sicut
neutra ex parte est contractus, quando altera pars
est incapax contractus. Confirmatur: quia contra-
ctus Matrimonij est vnus Sacramentum, essentia-
liter existens in duobus, duos coniungens, & sag-
rificans: ergo vterq; debet esse capax Sacramenti.

DVBIVM V.

*Virum Matrimonium, quod non est complexu
coniugali consummatum, sit
Sacramentum?*

Wiclef teste Waldensi tom. 2. cap. 130. do-
cuit Matrimonium non esse firmum ante copu-
lam, & proinde ante non esse Sacramentum. Idem olim
tenuit Iulianus Pelagianus, vt patet ex Augustino
lib. 5. contra Iulianum cap. 9. Idem videtur sen-
tire Gratianus can. Institutum. & can. Hic quippe,
27. qu. 2. pro qua adfert Canonem Non est dubium,
& Canonem Cum Societas.

34
Asterisc

Wiclef.

Iulianus.

Gratianus.

Negatur.

Respondeo: Certum est ad substantiam Matrimo-
nij, siue vt est contractus ciuili, siue vt est Sa-
cramentum, copulam non esse necessariam.

Probatur Primò: Quia inter Adamum & Eua fuit
verum matrimonium in Paradiso: patet Genes. 1.
& 2. vbi passim vocatur vxor, idque ante comple-
xum. Similiter inter Beatam Virginem & Iosephum;
vt patet Matth. 1. vbi ipsa dicitur coniux Iosephi,
& Iosephus eius vir. Vide D. August. lib. 5. contra
Iulianum cap. 9. vbi ex professo hunc errorem re-
futat. Probatur Secundò: Quia communis sen-
tentia Patrum est, pactione coniugali fieri matri-
monia, non virginitatis defloratione. Vide Am-
brosium de institutione Virginitatis cap. 6. Augustinum
lib. 1. de Nuptijs cap. 11. Chrysostomum, & alios
apud Gratianum, 27. quæst. 2. Probatur Tertiò:
Ratione. Quia matrimonium consistit in contra-
ctu quodam inter virum & feminam, quo sibi vi-
cissim faciunt corporum potestatem ad sobolem
generandam; quem contractum Christus ad Sa-
cramenti dignitatem euexit: atqui in omnibus
contractibus videmus vsu rei non pertinere ad
substantiam contractus; est enim vera emptio do-
mus & equi, etsi emptor illis nunquam vtatur:
atqui complexus maritalis est vsus rei per Matrimo-
nium in potestatem alterius translata: ergo
&c. Vnde vinculum Matrimonij est ius & potestas mo-
ralis ad complexum, & veluti habitus, ipse autem com-
plexus est vsus huius iuris & veluti operatio, seu actus
secundus. Quare sicut vsus iuris non est de ipsius
iuris substantia, & operatio non est de substantia
habitus; ita nec complexus est de substantia Matrimo-
nij. Hinc patet, quomodo hæc copula pertineat
ad Matrimonij perfectionem; scilicet, vt operatio
ad perfectionem habitus; & sicut vsus iuris ad per-
fectionem iuris; videlicet, tamquam finis ob que
principaliter Matrimonium contrahitur. Vtrum
etiam alio modo, infra dicitur.

34
Asterisc

Wiclef.

Iulianus.

Gratianus.

Negatur.

Quid vin-

culum,

quidque

vsus matri-

monij.

Dices Primò: Canone Non est dubium, dicitur;
Non est dubium illam mulierem non pertinere ad Ma-
rimonium, cum qua commixtio sexus non docetur fuisse.

Respondeo: Ille Canon nusquam reperitur in
Augustino, quem Gratianus citat; sed malè vide-
tur transcriptus ex Leone epist. 92. cap. 4. vbi di-
citur, Non est dubium illam mulierem non pertinere ad
matrimo-

35

Obiectio-

nes Gracia-

ni, qui in

citationi-

bus corri-

giuntur.

matrimonium, cum qua docetur nuptiale non fuisse mysterium: loquitur autem Leo de concubina.

Dices Secundò: Canon *Cum Societas*. Cum, inquit, Societas nuptiarum ita ab initio sit instituta, ut præter commixtionem sexuum non habeant in se Christi & Ecclesie coniunctionis Sacramentum, non est dubium illam mulierem non pertinere ad coniugium.

Respondeo: Gratianum non rectè hunc Canonem citare. Contrarium enim verum est: illud enim (non) tolli debet, ut patet ex epistola Leonis loco citato: sic enim legendum, *ut præter commixtionem sexuum, habeant in se Christi & Ecclesie Sacramentum*, ut rectè Couarr. 2. p. cap. 7. §. 4. n. 20. Ex hoc loco Gratiani deceptus quoque videtur Innocentius III. Cap. *Debitum*, de Bigamis non ordinandis: ubi dicit, *Coniugium illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & Ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum*. Nam reuerè coniugium Christianorum, etiam ante copulam, significat Christi & Ecclesie conubium, quod supponit coniunctionem Verbi & carnis, quæ per unionem hypostaticam facta est: non enim poterat Christus esse sponsus Ecclesie, nisi assumpta carne fieret illi similis: debent enim coniuges esse duo in carne una.

Dices Tertio: Matrimonium efficit, ut duo sint in carne una, & hoc Apostolus dicit esse magnum Mysterium: atqui non sunt duo in carne una ante copulam: ergo ante copulam non est Sacramentum.

Esse duos in carne una, sit per Matrimonium etiam ante copulam.

Respondeo Negando Minorem: Nam esse duos in carne una, non est, duos commisceri reipsa, sed est duos haberi tanquam unam carnem, & unam perfectam personam; quod fit etiam ante copulam: nam alter habet potestatem corporis alterius perinde ac si esset suum. Sic fictione Iuris testator & hæres, procurator & dominus censentur una persona.

Dices Quarto: Matrimonium interdum contrahitur per ipsam copulam maritali affectu tentatam, præsertim ante Concilium Tridentinum, & etiam post, ubi illius decretum de Reformatione matrimonij non est promulgatum: ergo tunc saltem copula pertinet ad essentiam matrimonij.

Quo casu, & quomodo copula pertinet ad substantiam Matrimonij.

Respondeo: Admitto in eo casu copulam pertinere ad substantiam illius Matrimonij, non quidem quatenus est copula carnalis, sed quatenus est signum exprimens consensum præsentem in Matrimonio: quomodo nutus, & alia signa consensum insignantia, pertinent ad rationem huius contractus. Nam de substantia huius contractus est, ut fiat per aliqua signa consensûs expressiva, qualiacumque demum illa sint: hoc enim nihil refert. Notandum autem, in hoc casu, per ipsum cõplexum carnalem gratiam conferri, sicut confertur per verba, quando verbis contrahitur. Neque hoc mirum videri debet: quia, cum sit res quædam naturalis à Deo instituta, quæ etiam meritorie fieri possit, non est censenda inepta, ut fiat instrumentum gratiæ conferendæ, modò alioqui contrahentes sint dispositi. Ita tenet communis sententia Doctorum.

D V B I U M V I.

Utrum Matrimonium sine benedictione Sacerdotali contractum, sit Sacramentum?

M Elchior Canus lib. 8. de locis cap. 5. multis rationibus docet, probabilius videri,

illud dumtaxat Matrimonium esse Sacramentum, quod sacerdotali benedictione fuerit consecratum: formam enim Matrimonij, ut Sacramentum est, esse illa verba Sacerdotis, *Ego vos coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*: Materiam autem huius Sacramenti esse verba coniugum consensûs expressiva. Alia matrimonia, quibus benedictio Sacerdotis non accesserit, esse quidem veros contractus, non tamè esse vera Sacramenta, quòd forma sacramentalis desit. Idem omnino videtur sentire Concilium Colonienſe celebratum anno 1536. cap. de Sacramento Matrimonij. §. *Elementum*, & §. *Hunc Canonem*. & §. *de Ministro*, ubi etiam expressè ait, *Clandestina matrimonia non esse Sacramenta*.

Concil. Colonienſe.

Respondeo, & Dico Primo: Certum est Matrimonium contractum absque benedictione Sacerdotis inter Christianos esse verum Sacramentum. Est communis sententia Doctorum.

Communis sententia est esse Sacramentum.

Probatur Primo: Ex Concilio Florentino, ubi cum Concilium dixisset, *septimum Sacramentum est Sacramentum Matrimonij*, mox subiicit, *Causa efficiens Matrimonij est regulariter mutus consensus per verba de presenti expressus*. Unde infero: Si consensus mutus efficit Matrimonium, non ergo benedictio Sacerdotis. Vbi Notandum: Quando Concilium dicit *Matrimonium per verba de presenti expressum esse causam efficientem Matrimonij*, tunc loqui de vinculo Matrimonij, quod per Sacramentum efficitur; huius enim vinculi causa efficiens est hic consensus per verba expressus: nam respectu contractus, consensus ille per verba expressus potius est causa formalis, quam efficiens. Unde sequitur Primo, Benedictionem Sacerdotis nihil efficere ad vinculum, ac proinde esse merè extrinsecam huic Sacramento. Secundo, sequitur, non esse alium ministrum, quàm ipsos contrahentes: hi enim soli per mutuum consensum verbis expressum efficiunt vinculum Matrimonij, ut docet Concilium. Ratio est: nam ea est natura contractuum, ut ipsi contrahentes suo consensu se ligent, nec egeant ab alio obligari. Secus est in alijs Sacramentis; nemo enim se regenerat, aut absoluit, aut consecrat, aut ordinat, aut vngit.

Concil. Florentinum.

Ministri huius Sacramenti non sunt alij, quàm ipsi contrahentes.

Concil. Tridentinum.

Probatur Secundo: Ex Concilio Tridentino sess. 24. in principio, ubi aperte insinuat Christum nihil addidisse primæ institutioni matrimonij, præter gratiam: unde infero, *Matrimonium in lege Evangelica veteribus coniugis, per Christum, gratiâ præstare, ideoque esse legis novæ Sacramentum*. Idem Concilium cap. 1. de Reformatione Matrimonij, docet *Matrimonia clandestina, quamdiu ab Ecclesia non fuerunt irritata, non solum fuisse legitima, sed etiam rata*: atqui Matrimonia non dicuntur rata, nisi ratione Sacramenti, ut patet ex Cap. *Quanto*, De Diuortijs, ubi dicitur Matrimonium infidelium posse dissolui altero ad fidem conuerso, quia non fuit *ratum*; nempe quòd Sacramenti sanctitas defuerit. Vide Couarr. 2. parte c. 1. §. vnico, n. 4. ubi optime distinguit ex Iure *Matrimonium legitimum, ratum, & consummatum*.

Probatur Tertio: Si illa benedictio est necessaria, cur Ecclesia non curauit eam olim clandestinis matrimonijs adhiberi? Cur nunquam explicuit eam esse necessariam, ad homines à clandestinis matrimonijs auertendos? Sanè vel ignorauit esse necessariam, & proinde ignorauit id quod est necessarium ad substantiam Sacramenti, quòd dictu nefas est; vel si sciuit, cur rem tanti momenti nunquam explicuit?

Ratio esset huius sententiæ.

Petos:

38
Varię sen-
tentię de
materia &
forma ma-
trimonij,

Petes: Si verba Sacerdotis nō sint forma huius Sacramenti, quānam igitur est alia forma vel materia, cūm non videatur alia commodē posse assignari?

Respondeo: Etsi hīc sint varię opiniones Doctorum, omnes tamen conueniunt formā non esse benedictionem Sacerdotis.

Quidam igitur dicunt consensum expressum personarum idonearum esse materiam: verba autem vel signa, quibus exprimitur hic consensus, esse formam. Ita Nauar. c. 22. n. 20. Sed hęc sententia non videtur vera: Vel enim per consensum expressum intelligit nudum consensum, vt distinguitur à verbis vel signis externis; & sic nō potest esse materia, quia non est sensibilis: Vel intelligit consensum, vt includit verba, quibus exprimitur; & sic est quidē sensibilis, sed nihil relinquitur quod possit esse forma: ipsa enim materia includet formam Sacramenti; nam post consensum expressum nihil amplius superest. Adde, consensum potiūs debere habere rationem formę, quā signa externa, quibus exprimitur.

Alij dicunt coniugum verba sibi vicissim esse materiam & formam. Ita Sotus dist. 26. q. 2. a. 1. & multi alij. Sed hi confundunt materiam & formam, cūm rectē possint distingui.

Vera sen-
tentia,

Respondeo & Dico Secundō: Corpora contrahentium esse materiam: verba, quibus contrahunt, esse formam. Ita Couar. 2. parte in Epitome 4. Decretal. c. 1. §. vnico, n. 8. & Adrianus qu. 1. de Matrimonio. Eandem insinuat Palud. dist. 26. q. 4. Probat: quia in reliquis contractibus res, de qua contrahitur, siue quę per contractum datur & accipitur, est materia: verba autem contrahentium, quibus exprimitur consensus, sunt forma contractus: Vt, materia contractus emptionis & venditionis, est domus, ager, pannus; materia mutui est res habens functionem: verba autem, quibus hęc res transferuntur, dicuntur forma contractus. Ergo pari modo, cūm per contractum matrimonij vir & mulier transferant corpora sua vtrōq; citroque in alterius potestatem, ipsa corpora erunt materia contractus; verba autem, quibus exprimitur suum consensum, & transferunt ea, erunt forma; ac proinde erunt materia & forma Sacramenti: nō enim querenda est alia materia & forma contractus, & alia huius Sacramenti, cūm ipse contractus sit euentus in Sacramentum; vt colligitur ex Concilio Trident. sess. 24. in principio. Notandum tamen, ad formam huius Sacramenti etiam pertinere omnem solemnitatem necessariam ad substantiā contractus, qualis est *presentia Parochi, & duorum testium*; sicut ad formam aliorum contractuum similes solemnitates, presertim in foro externo pertinere censentur.

Quomodo
presentia
Parochi
spectet ad
formam sa-
cramenti.

39
1. Obiectio
Cani.

Contra hanc doctrinam multa obijcit Canus. Pręcipua sunt: Primō: Sacramenta sunt cęremonię sacrę, actusq; religionis: sed matrimonium contractum sine Ministro nihil habet facti aut religiosi: ergo &c.

Soluitur.

Respondeo Negando Minorem: Nam verba coniugum, quatenus ex Christi institutione rem sacram significant & efficiunt (scilicet vnionem non solum corporum, sed etiam animorum) vere sacra sunt: sicut ablutio in Baptismo est res sacra quatenus à Christo est instituta ad significandam & efficiendam animę abluionem, etsi alioqui per se sit res naturalis. Adde, etiā ex sententia

Cani, verba coniugum debere esse sacra, & habere supernaturalem significationem & effectum: nam ipse vult ea esse materiam Sacramenti: atqui in Sacramenti non solum forma, sed etiam materia significationem & effectum supernaturalem habere debet.

Obijcit Secundō: Actuum sacramentalium non potest ratione naturali vlla reddi causa: atqui contractus matrimonij potest reddi causa iudicio naturali: ergo &c.

2 Obiectio

Respondeo: Potest quidem naturale iudicium adferre aliquam causam matrimonij, vt est contractus ciuilis; idē enim isti contrahunt, vt alter alterius habeat potestatem ad liberorum procreationem, quod etiam apud Ethnicos locum habet: non tamen potest eius reddi ratio vt est Sacramentum: nam rationem Sacramenti non potest lumen naturale ingenij humani in eo cognoscere. Vnde etsi aliquem finem huius Sacramenti possit ratio naturalis cognoscere, non tamen omnem, neque proprium Sacramenti, qui est vinculum omnino insolubile, coniunctio animorum per charitatem, & repręsentatio coniunctionis Christi & Ecclesię. Simile esset, si Eucharistia daretur Fidelibus ea quantitate, qua posset alere corpus: posset enim tunc Ethnicus reddere aliquam rationem, quare huic detur Eucharistia, nempe vt corpus alatur; sed non omnem, neque adęquatam.

Solutus,

Obijcit Tertio: Guilielmus Parisiensis lib. de Sacramentis, Tractatu de Matrimonio, cap. 9. dicit Matrimonium non habere vim Sacramentalem, nisi sacerdotali ministerio fuerit consecratum. Idem habent Patres Concilij Colonienfis, & quidam Canonistę, quos supra citauimus. Et confirmatur ex D. Thoma lib. 4. contra Gentes cap. 78. vbi dicit, Matrimoniu esse Sacramentum, quia per Ministros Ecclesię dispensatur, & quedam benedictio datur nubentibus.

3 Obiectio.

Respondeo: Decipi Guilielmum Parisiensem, & istos Colonienfes, tum vt patet ex supra dictis: tum quia insinuat iste Guilielmus necessariam esse eam benedictionem, & eas preces quę tempore sacrificij coniugatis adhibentur, quas omnino constat extrinsecas esse matrimonio, quod iam ante contractum est & benedictū per Sacerdotem, his verbis, *Ego vos coniungo* &c. in quibus verbis Canus ponit formā. Ad confirmationē ē D. Thoma: Respondeo; Eum tantum velle probare à signo, Matrimonium esse Sacramentum; nempe quia causa matrimonij ad Ecclesię Ministros pertinet, & Ecclesię benedictione ornatur. Adde, quod D. Thomas vbique contrarium expressē doceat: vnde ex vno loco obscuro non debet hoc colligi.

Solutus,

Mens D.
Thomę.

Obijcit Quarto: Euaristus epist. 1. Decretaliū explicans quomodo coniugia contrahi debeant, dicit *Matrimonia aliter presumpita, scilicet sine benedictione Sacerdotum, non coniugia, sed adulteria & fornicationes censeri debere.*

4 Obiectio.

Respondeo: Euaristus non dicit, *Talia coniugia non esse Sacramenta*, quod vult Canus: sed, *ne coniugia quędam esse censenda, quin potiūs fornicationes & adulteria*: quod necessariō est intelligendū de foro externo, vbi presumitur defuisse legitimus cōsensus, quando illa omnia absunt, quę ibi requirit: alioqui certum est clandestina matrimonia, qualia ibi improbantur, semper fuisse vera coniugia, non adulteria, aut fornicationes; vt patet ex Concilio Trid. supra citato, donec Cōcilium illa irritaret.

Solutus,

Gggg Denique

Denique obijcit Canus multos Canones Pontificum & Conciliorum. Sed hi nihil aliud habent, quam in matrimonio adhiberi debere benedictionem sacerdotalem; quod omnes docent: nusquam autem insinuatur matrimonium sine hac benedictione non esse Sacramentum, aut verum matrimonium.

DVBIVM VII.

Vtrum Matrimonium contractum per Procuratores inter absentes sit Sacramentum?

40
Caietanus
negat.

Caietanus Tom. 1. Opus. 12. quaest. 1. De Matrimonio, docet matrimonium per Procuratores, vel per litteras contractum, non esse Sacramentum, donec per praesentes coniuges, saltem tacite, ratificetur.

Afirmatur

Sed dicendum est: Multo probabilius & verius esse huiusmodi matrimonium esse verum Sacramentum. Est communis ferè sententia Doctorum. Probatur ratione, ex Concilio Tridentino supra allata: Sacramentum enim Matrimonij nihil habet supra contractum civile, quam gratiam; Dominus enim ipsum contractum in Sacramentum euexit: atqui hic contractus per Procuratores est verum matrimonium, quatenus matrimonium est contractus civilis, ut fatetur Caietanus, & definitur Cap. ultimo, in 6. de Procuratoribus: ergo est verum Sacramentum.

Obiectio
Caietani.

Dices Primò: Ex Caietano, Nullum aliud Sacramentum potest suscipi per Procuratores: ergo nec Sacramentum Matrimonij.

Soluitur.

Respondeo esse disparem rationem: quia nulum aliud Sacramentum consistit in contractu civili; hoc autem consistit in ipso contractu, cuius est ea natura ut & per litteras & per Procuratores fieri possit; sic ut obligentur, non ipsi Procuratores qui alieno nomine agunt, sed illi pro quibus agunt, quosve representant. Aliorum Sacramentorum actiones per alios exercita: vel suscepta: non habent vim, nisi in eos quorum sunt; unde non possumus per alium baptizari aut confirmari &c.

Obiectio.

Dices Secundò: Hinc sequeretur posse hominem recipere gratiam, dum dormit: ut, si adolescens dormiat, dum eius Procurator contrahit cum puella. Similiter quod possit peccare mortifere, dum dormit; nempe si tunc non sit in statu gratiae.

Soluitur.

Respondeo: Haec non esse absurda. Potest enim conferri gratia puero carenti usu rationis, & adulto si ante legitime dispositus baptizetur in somnis vel in amentia. Et confirmatur: Nam talis contractus est causa, cur in dormiente nascatur obligatio: quidni etiam possit esse causa, ut detur ei simul gratia, qua huic obligationi debite satisfaciat? Unde debent se sponsi ad gratiam disponere, quando probabiliter putant suos Procuratores conuenturos.

DVBIVM VIII.

Qualis est ista gratia, qua per Sacramentum Matrimonij confertur?

41
Est hæc
gratia quæ
duplex.

Respondeo: Primò conferri gratiam habitualem seu augmentum gratiae ex opere operato: unde etiam potest ex attrito facere contritum, & conferre primam gratiam, quando quis bona fide existimabat se esse in gratia; sicut dictum est de alijs Sacramentis, quæ dicuntur Sacramenta viuorum. Ratio est; quia quod per se est efficax gratiae, semper eam confert, si ex parte subiecti non

sit impedimentum, ipsumque subiectum sit legitime dispositum: Attritio autem, prudenter existimata contritio, est sufficiens dispositio in omnibus Sacramentis (excepta Eucharistia) ut supra dictum est.

Secundò: Datur auxilium speciale ad mutuam dilectionem Christianam seu spiritalem.

Tertio: Datur auxilium ad remedium concupiscentiae, nempe ut honestè matrimonio utantur, sese mutuo sint contenti, & non quarant illicitas extra matrimonium voluptates.

Quarto: Datur auxiliu ad prolem in fide Christi & timore Dei educandam. Unde sepe monendi sunt coniuges, ut gratiam, quam in hoc Sacramento acceperunt, excitent.

CAPVT III.

De Sponsalibus.

DVBIVM I.

Quid sint Sponsalia?

Notandum est: Sponsalia dici à spondendo; id est, vel quia olim veteres per stipulationem, quæ & sponsio dicitur, futuras sibi vxores sponderent, ut vult Couar. 1. p. c. 1. vel quia vir & mulier sibi mutuo spondent matrimonium, aut parentes illorum nomine. Hinc mulier dicitur sponsa, quasi à parète, vel à se alteri promissa; & vis dicitur sponsus, quia se ipse promisit, vel (ut quidam volunt) quia ipsi sit promissio. Cum autem in ipso matrimonij contractu etiam fiat quaedam promissio, nempe futurae copulae (saltem implicita) factum est, ut coniuges, qui matrimonium contraxerunt, ante consummationem à parentibus sponsi vocentur; post consummationem, coniuges, maritus & vxor; & matrimonij consummatio Nuptia. Vide Hieronymum in cap. 1. Matth. & Gregorium homil. 16. in Euangelia. Citantur 2. 7. quaest. 2. Can. Coniuges. His positis:

Respondeo: Sponsalia, strictè accepta, esse futurarum nuptiarum repromissionem. Vide Couar. 1. p. epitomes c. 1. Dico, Futurarum nuptiarum, id est, futuri contractus matrimonij; Nuptia enim hic accipiuntur pro ipso matrimonij contractu, qui promittitur in sponsalibus. Dico, Repromissio, id est, reciproca seu mutua promissio: nam antequam accedat alterius promissio, non celsentur esse sponsalia. Unde si Petrus promittat Catharinae matrimonium, & ipsa acceptans promissionem cupiat deliberare, nascitur quidem in Petro obligatio simplicis promissionis, sed nondum sunt sponsalia, donec Catharina consentiat; quæ si datus expectet, Petrus à sua obligatione liberatur, quia non aliter intendit se obligare.

DVBIVM II.

Quenam requirantur ad sponsalia?

Respondeo & Dico Primò: Requiritur ætatem septennij expletam in utroque. Patet ex Cap. Litteras, & Cap. Accessit, de Desponsatione impuberum: ubi etiam expresse dicitur, septennium debere esse expletum. Ratio, cur Iura hæc statuerint, est, quia raro ante hoc tempus est sufficiens iudicium seu prudentia ad huiusmodi obligationem. Vide D. Thomam q. 43. art. 2.

Petes;

Prudentia non supplet hic aetatem,

Petes: Quid si prudentia aetatem compenset & suppleat, eruntne valida sponsalia ante septennium completum?

Respondeo: Multi putant esse valida. Ita D. Thomas loco citato. Silvester verbo *Sponsalia*, q. 2. Navar. c. 22. n. 29. Couar. 1. parte c. 2. n. 1. Hæc sententia est probabilis. Verius tamen omnino videtur, non valere sponsalia, si vel altera pars, vel utraque septennium non impleverit. Ita Panormitanus in *Capit. Iuuenis*, de Sponsalibus. Angelus verbo *Sponsalia*, n. 5. & alij quidam. Ratio est; quia Iura expressè requirunt septennium completum, & in aliquot casibus decernunt non fuisse sponsalia, eò quòd ante illud tempus contractus esset initus; vt patet ex *Cap. Litteras*, & *Cap. Accessit*. Nunquam autem excipiunt Iura illum casum, in quo prudentia aetatem suppleat, quod faciunt in matrimonio. Si dicas, illa Capitula intelligenda esse, in foro externo censi non esse sponsalia ante illud tempus, eò quòd præsumatur defuisse prudentia sufficiens, si septennium non sit completum. Respondeo: Hoc non rectè dici: si enim septennium fuisset expletum, nulla fuisset ambiguitas de sponsalium valore, aut de sufficienti prudentia, nisi moraliter evidens fuisset prudentiam defuisse: atqui prudentia & vsus rationis hò aduenit ita repente: ergo paulè ante completum septennium non potest Ius præsumere defuisse prudentiam.

Eadem sententia confirmatur: nam pari modo Iure antiquo ad professionem annus pubertatis completus, id est, decimus quartus completus in viro, & duodecimus in femina requirebatur; & modò post Conc. Trid. requiritur in vtrisque decimus sextus completus: neque possumus hoc ita interpretari, vt aliquando prudentia aetatem compenset: ergo nec hic in sponsalibus.

Dico Primò: Ius in matrimonio requirit annos pubertatis completos, & tamen excipit casum in quo malitia supplet aetatem: ergo idem censendum erit de sponsalibus, cum in eadè materia versentur.

Respondeo Negando Consequentiam: Tum quia Ius in matrimonio facit expressam exceptionem, in sponsalibus non facit: tum quia est disparatio. Nam ad contrahendum matrimonium duo requiruntur, scilicet iudicij sufficiens, & aptitudo proquinqua ad vsum matrimonij; quod secundum, est Iure naturæ non sit necessarium, cum sufficiat potentia remota; tamen merito Ius posituum id requirit: & quia rarè ante annos pubertatis in viro & in femina hoc secundum reperitur, constituit Ius vt ante hoc tempus matrimonium non sit validum: excipit tamen vnum casum, in quo malitia supplet aetatem, nempe quando certum est ante id tempus esse aptos ad procreationem: quod interdum aliquo euentu potest constare: esset enim graue incommodum, si nunquam in tali casu matrimonium esset validum. Ad sponsalia autem contrahenda solum requiritur iudicij rationis; quod quia ferè circa septennium elucere incipit, constituit Ius septennium còpletum vtrique parti. Neque fuit hic facienda hæc exceptio, Nisi prudentia aetate suppleat: tum quia neque in matrimonio hæc facta fuit, sed alia, nempe de aptitudine ad actum coniugalem: tum quia, si talis exceptio fieret in sponsalibus, frustra còstitueretur septennium còpletum; nam quotiescumque liceret contrahere còpleto septennio, liceret etiã ante completum;

qui enim còpleto septennio habet rationis vsum, moraliter etiã cum habet ante completum, idq; facile constare potest. Vnde quando Iure posituum còstituitur certum tempus ob iudicij maturitatè, nunquam potest illud tempus præueniri, quamuis summa sit maturitas; vt patet in votis tum personalibus, tum realibus, in professione, & in contractibus minoris: nam vota illa & còtractus possunt irritari, & professio absolutè est irrita.

Dico Secundò: *Cap. Iuuenis*, de Sponsalibus, insinuat ex sponsalibus cum puella quadà contractis, qua nondum septennium expleuerat, ortum fuisse impedimentum publicæ honestatis: ergo fuerunt vera sponsalia.

Respondeo: Non idèò censetur ibi ortum impedimentum, quòd nuda sponsalia essent còtracta, sed quòd iuuenis tentasset eã cognoscere maritali affectu, vt indicat Pontifex: vnde nõ censuit Pontifex honestum, vt postea cum consobrina puellæ contraheret, præsertim cum inter plebem puella diceretur ipsius coniux.

Dico Secundò: Requiritur etiã liberum consensum contrahentium. Ratio est, quia nemo potest alium ad matrimonium obligare, sed quisque solum seipsum: ergo multò minus potest alius alium obligare, vt cum certa persona contrahat. Matrimonia etiã debent esse libera, cum ad statum totius vitæ pertineant, sicut & religio. Hinc sequitur, quando parentes loco suarum proliù contrahunt, sponsalia non esse valida, nisi ipsæ proles postea in ætate legitima liberè consentiant.

Dico Tertio: Hunc còsensum debere esse signis externis expressum. Probatur: quia omnis còtractus debet fieri signis externis, vt consensus mutui vicissim innotescat. Si tamen diuina virtute alter alterius animum intueretur, possent fieri sponsalia sine vllò signo externo.

Dico Quarto: Præter hæc nihil requiritur ad sponsalia, nisi vt personæ sint legitimæ, seu habiles ad matrimonium suo tempore contrahendum.

DVBIVM III.

Virum sponsalia contracta per Procuratores sine valida? Item, An clandestina sponsalia, qua nullo teste fiunt, sint valida?

Respondeo & Dico Primò: Spòsalia per Procuratores contracta, sunt valida. Ratio est: quia ad rationem contractuum iure naturæ non requiritur, nisi consensus partium vltro citroque expressus: quæ expressio, sicut verbis coram, ita litteris & internuntijs inter absentes fieri potest.

Dico Secundò: Si misso Procuratore dominus reuocet consensum, idque Procuratori non innotescat ante contractum initum, non erunt quidem sponsalia, tenebitur tamen dominus seruare id quod ipsius nomine per Procuratorem actum est. Probatur: quia Ius gentium est, pacta per Procuratores inita constringere.

Dico Tertio: Si Procurator intellexit mutatã esse domini sui voluntatem, dominus pactis non tenetur. Ratio est, quia omnis potestas illi ablata fuit, nec potuit ipsius nomine agere.

Dico Quarto: Clandestina sponsalia, qua nullo teste fiunt, sunt valida, semperque valida fuerunt. Nam Concil. Trident. quod solum obfata posse videtur, tantummodò clandestina matrimonia irritas;

Cap. Iuuenis

45 Requiritur etiã liber consensus contrahentium.

Iq; signis externis expressum.

Denique personarũ habitas.

45 Sponsalia per procuratores sunt valida.

Si procurator ignoret mutatũ domini cõsensum.

Sponsalia clandestina sunt valida.

ggg ij

nia irritat; sponfalibus in vigore Iuris antiqui relictis.

DVBIVM IV.

Quomodo contractus sponfalium obliget? Et, An Ecclesia possit cogere eum, qui sponfaliam contraxit, ut promissum impleat?

47
Sponfaliam obligat sub mortali.

Respondeo & Dico Primò: Cōtractus sponfalium obligat sub peccato mortifero ad sui impletionem: non tamen ad solutionem pœnæ, si qua contractui fuit appositā. Est certa.

Prior pars patet; Quia omnis contractus iustus vltro citroque initus, id est, vtrique parti onerosus, in re graui obligat sub peccato mortifero: est enim veluti lex quædam iustitiæ, quàm sibi vterque imponit sub onere alterius.

Non obligant ad pœnam.

Alterā pars patet; Quia Iure vetitum est, ne sponfalium contractui pœna apponatur: imò Ius irritat pœnæ soluendæ obligationem, idque ob matrimonij libertatem; vt patet Capit. *Gemma*, de Sponfalibus.

Obligant vt per datur arrha.

Permittit tamen Ius tradi arrhas, cum pacto vt perdantur ab eo, qui sine iusta causa resiliert; vt patet L. vltima. Codice de Sponfalibus. Ratio diuersitatis est; tum quia nō tam facile datur arrha, quàm promittitur pœna: tum quia arrha iam tradita est; vnde si resiliat, nihil amittit, nisi quod iam tradideras, quod non multū videtur adimere libertatis matrimonio. Aduerte tamen, si arrha non sit tradita, sed promissa solum, si resiliat, non debes soluere; vt docet Couarr. 2. parte de Sponfalibus cap. 3. §. 7. nu. 8. & sequentibus.

Si arrha nō sit tradita.

48
Ecclesia potest cogere vt sponfaliam impleatur.

Dico Secundò: Ecclesia absolute potest cogere eū, qui sponfaliam contraxit, vt promissum impleat; eūm ille ex iustitia ad hoc obligetur. Quod intellige, nisi ille perfectiora meditetur. Plerumque tamen id non expedit; vt patet Cap. *Requisiuit*, de Sponfalibus, vbi Lucius III. dicit, eum qui iurauit cōtrahere cum aliqua, debere potius moneri, quàm compelli; quia matrimonia coacta non solent habere bonos exitus; vt ibidem ait. Confessor tamen debet huiusmodi denegare absolutionem, eò quod sit in malo statu. Quod si nō sit notabile periculum futuro matrimonio, expediet adhibere coactionem aliquam, etiam vsque ad excommunicationem. Vide Couar. 1. p. c. 4. n. 4. & 5.

DVBIVM V.

Quibus modis sponfaliam dissoluantur?

49
2 Dissoluitur vtriusque partis consensu.

Respondeo: Multis modis sponfaliam posse dissolui. Primò: Vtriusque partis consensu, quāuis vtriusque sint iurata. Patet Cap. 2. de Sponfalibus. Ratio est: nam *vsq̄ ad causis res dissoluitur, quibus contrahitur*: intellige, si per se solubilis sit. Patet hoc in alijs contractibus. Nec obstat iuramentū, quia est conditionatum, nempe in fauorem partis, cui fauori pars potest cedere. Vna tamē est hic exceptio, quādo vterque vel alter impubes cōtraxit: tunc enim ante pubertatem non possunt ea dissolueri, etū vtriusque consensus adfit. Patet Cap. *De illis*, priore, de *Dispensatione impuberum*, idque Iura statuerunt ad occurrendum puerorum leuitati & inconstantia.

50

Secundò: soluuntur sponfaliam, Religionis ingressu. Patet, quia matrimonium ratum sic dissoluitur, vt

habemus Cap. *Ex publico*, de Conuersione coniugatorum: ergo multo magis sponfaliam.

Dices: Cap. *Commisum*, de Sponfalibus, habetur, eum qui sponfaliam iurauit, & postea ad Religionē vult trāsire, tutius facturum si primū contrahat matrimonium, & tunc Religionem ingrediatur; sic enim vtrique obligationi satisfactorum.

Respondeo: Talem tutius facturum opinione vulgi, cui alioquin videbitur violare iuramentum; non rei veritate: nam verē nō tenetur contrahere. Ratio est; quia status perfectionis in sponfalibus semper censetur tacite exceptus. Nec refert, quod iuramento confirmata sint; quia iuramentum intelligitur iuxta naturam promissionis, super quam cadit. Si igitur promissio sponfalium habet hanc tacitam exceptionem, iuramentum cōfirmat eam dumtaxat cum hac exceptione. Adde, quod iniuriam quandam puellæ faceret, qui eam duceret animo mox deserendi.

Petes Primò: An ad dissolutionem sponfalium in hoc casu sit expectanda professio, sicut in matrimonio rato?

Non est expectanda professio.

Respondeo: Non esse expectandam: nam hoc ipso, quo sponfus ingreditur Religionem, renuntiat sponfalibus; similiter hoc ipso, quo Ordinem sacrum recipit: grauissimū enim esset, si puella teneretur postea nubere illi, qui cappā gestauit; hoc enim illi esset in sæculo ignominiosum.

Petes Secundò: An votum castitatis perpetuæ in sæculo seruandū dirimat sponfaliam?

An votum castitatis dirimat sponfaliam

Respondeo: Certum est votū castitatis perpetuæ ante sponfaliam emissum dirimere sponfaliam sequentia. Patet Cap. *Rufus*, ex Cælestino III. titulo *Qui Clerici vel uocantes*. Ratio est, quia prior promissio est seruanda, imò sponfaliam illa sequētia post votū sunt irrita, quia sine peccato seruari nequeūt.

De voto autē post sponfaliam emissio, duplex est sententia. Prior est, nō licere tale votum emittere; & si emittatur, sponfaliam per hoc non dirimi. Ita Nauar. c. 22. n. 25. & Palud. dist. 27. q. 1. a. 3. Altera est, absolute licitum esse emittere huiusmodi votū castitatis, & sponfaliam antecedentia per illud dirimi; siue emittatur susceptione Ordinis sacri, siue in nudo cælibatu. Ita Dom. Soto dist. 27. q. 2. art. 5. Richardus eadem dist. art. 10. qu. 4. in fine; quæ sententia est verior. Ratio est; quia status perfectioris vite semper censetur exceptus.

Tertiò: Dissoluitur sponfaliam propter affinitatē superuenientem inter sponsum & sponfam: Cap. *Ex litteris*, & Cap. *Veniens*, titulo *De eo qui cognouit consanguineam vxoris*: vt si sponfus cognosceret fororem sponse: neque enim posset cum sponsa contrahere, quia esset illi affinis in primo gradu: neque cum eius sorore, propter impedimentum publicæ honestatis, quod ex sponfalibus ortum est.

Quartò: Sponfaliam dissolui possunt ex superueniente fornicatione alterius partis, volente parte innocente. Patet Cap. *Quemadmodum*, de Iure iurando. Nec refert, quod fortasse sponfa per vim corrupta sit, vt notat Glossa in illud Capitulum, & passim Doctores. Quia non tenetur sponfus bigamix vitium contrahere nondum prælitio consensu coniugali; quod vitium incurreret, si eam duceret. Vide Couar. 1. p. c. 5. n. 2. Sub fornicatione etiam intelligitur hæresis & apostasia: vt patet Cap. *Non solum*. 28. qu. 1.

Dices: Quid si fornicatio præcessit sponfaliam, & in contractu fuerit ignorata?

Respondeo:

Quid si præcessit fornicatio?

Respondeo: In hoc casu verius esse fornicationem puellae, si à viro ignorata fuerit, dirimere sponsalia: viri autem fornicationem nō dirimere. Ratio est, quia fornicatio in femina est res infamis, & veluti ingens vitium in meribus, quod emptorem meritō facit inuitum. In viro fornicatio non censetur infamis, etsi coram Deo sit culpa mortalis. Vnde, si praecedat, non dirimit sponsalia, sed solum, si sequatur. Nec obstat Capitulum *Quemadmodum*, vbi Innocentius ait, *Si quis iurauerit aliquam ducere in vxorem, non potest ei obicere praecedentem fornicationem*: quia loquitur in casu, quando fornicatio puellae erat cognita, vel facile cognosci poterat à viro ante contractum.

52
5. Si alteruter longè abierit

Quintò, Possunt dissolui ob alterius in longinquam regionem discessum parte nō monita: Patet Cap. *De illis*, de Sponsalibus, vbi dicitur, *Mulieribus relictis ad alia vota licitum esse transire, si sponsus discessit in remotas terras.*

Notandum: Ius civile statuere, si sponsus discesserit extra Prouinciā, vt sponsa expectet triennium. Patet lege 2. Cod. *de Repudijs*. Si autem intra Prouinciā, expectet biennium; lege 2. Cod. *de Sponsalibus*: quam legem quidam existimant obligare in conscientia. Ita Hostiensis & Ioannes Andreas in dictum Capitulum *De illis*, & Silvester verbo *Sponsalia* quaest. 10. Sed verius est non obligare, vt docet Panormitanus, Cardinalis, & alij. Vide Couar. 1. parte cap. 5. nu. 7. & Dominicum Sotum dist. 27. qu. 2. art. 5. Probatur, Tum quia Cap. *De illis*, loquitur absolute sine temporis praescriptione; tum quia sponsus videtur sponsalibus renuntiasse, dum non monita sponsa longè abit. Quòd si ex causa iusta illi discedendum sit, Iudicis Ecclesiastici erit tempus praescribere, quo si non redierit, contrahere cum alio sponsa liceat.

53
6. Si matrimonium cum alio contrahat.

Sextò, Dirimuntur sponsalia, quando is, qui cum aliqua contraxit sponsalia, postea contrahit matrimonium cum alia per verba de praesenti: matrimonium enim superueniens dirimit sponsalia antecedentia. Capitulum *Si inter virum, & Capitulum Sicut*, de Sponsalibus.

An priora sponsalia dirimantur per secunda?

Petes, An priora sponsalia dirimantur per secunda.

Respondeo: Non dirimi, quāuis secunda essent iurata, & prima simplicia. Ratio est: quia secunda sunt illicita; nam prioribus sit iniuria, vnde iuramentum non obligat.

Aduerte tamen Primò: Si accesserit consummatio ex affectu maritali cum secunda, transibunt illa sponsalia in matrimonium. Ratio est: quia hoc opus cum his circumstantijs est sufficiens signum expressiuum consensus maritalis de praesenti, vt infra dicemus: sicque dirimuntur priora sponsalia, non per secunda sponsalia, sed per matrimonium: quod intellige ante decretum Concilij Tridentini.

Aduerte Secundò: Si impetrauit vsuram corporis cum secunda, probabilis est dissolutio priora sponsalia, modò ipsa nihil de prioribus scierit, etsi Couarruias & quidam alij contra sentiant. Ratio est: quia sub promissione matrimonij damnus intulit secunde, quod non potest aliter compensari nisi matrimonio, nec ipsa tenetur aliam compensationē admittere. Confirmatur à simili: quia qui promisit alicui mille, & deinde contingit inferre alteri damnus æstimatum mille, si vtrique nequit satisfacere, tenetur saltem damnus compensare, omiſsa impletione promissorum: ergo

similiter hic. Est enim obligatio illa superueniens ex delicto seu damno illato multò maior, quàm obligatio sponsalium, quae solum est ex promissione seu stipulatione; quia vtrobique sit promissio: vnde illa censetur excepta in contractu sponsalium. Dirimuntur itaque hoc casu sponsalia priora, non per sponsalia secunda, sed per damnus illatum secunda, seu per obligationem damni sarcindi.

Dixi, *Modò illa nihil scierit de prioribus sponsalibus*: nam si sciuit ipsum alteri obligatum, sibi met imputet quod vsuram corporis permiserit.

Septimò, Dissoluntur, quando contracta sunt ante pubertatem alterius vel vtriusque, & alter iā impleta pubertate, vult rescindere, quamuis sine causa: tunc enim priuilegio Iuris dissoluntur, idque non tantum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiae. Patet Cap. *De illis*, de Desponsatione impuberū. Quod intellige, nisi essent iurata ab impubere: tunc enim ratione iuramenti non possent ea postea rescindere; vt rectè Couar. 1. p. c. 5. §. vnico nu. 4. Si tamen impubes cum pubere contraxit, puber non potest rescilire, sed solus impubes. Vnde claudicat hic contractus, sicut contractus Maioris cum Minore, seu cum Pupillo sine auctoritate Tutoris, qui datur vsque ad annum pubertatis: vel sine auctoritate Curatoris, qui datur vsque ad annū 25. Potest enim Minor dissoluere contractum, non autem Maior. Vide Couar. supra num. 5.

54
7. Si contra facta sponsalia ante pubertatem

Octauò, Dissoluntur sponsalia in omni euentu, seu casu superueniente, qui meritò alteri contrahētium reddat inuitum. Ita Nauar. c. 22. n. 27. Ratio est: quia omne tale incommodum censetur in illo contractu tacita contrahentium mente exceptum. Talia multa exprimuntur in Iure: vt lepra, vel cancer, vel similis morbus incurabilis alteri superueniens, inimicitie inter familias exorte, paupertas superueniens, crudelitas sponsi, mores prauis. Neque tantum possunt dirimi sponsalia, dum hæc post contractum incidunt; sed etiam dum antecedunt, & in contractu fuerunt ignorata: vt rectè docet Sotus dist. 27. q. 2. a. 5. Nam eadem est ratio; cum meritò æque reddant inuitam partem.

55
8. Si quid superueniat quod partem reddat inuitum.

DVBIVM VI.

Utrum sponsalia sine Iudicis auctoritate possint dissolui?

Dico Primò: Si altera pars Religionem ingrediatur, vel matrimonium cum alio contrahat, ipso facto sponsalia sunt dissoluta.

Dico Secundò, In alijs casibus, vbi non dissoluntur ipso facto, si quid sit occulta sponsalia, non opus est Iudicis auctoritate vt soluantur.

Dico Tertiò: Si sint publica sponsalia, sicut esse debent, & causa quoque dissoluendi sit publica, nō est etiam necesse Iudicis auctoritatem adhibere.

Dico Quartò: Si sponsalia sint publica, & causa sit occulta, nec possit probari apud Iudicem, non est etiam opus Iudicis auctoritate; vt si sponsa sit occultè fornicata: hic tamen prudenter cauendum est scandalum.

Dico Quintò: Si causa probari potest, sed inde sequeretur grauis infamia, vt in casu fornicationis, non est etiā auctoritas Iudicis interponenda.

Dico Sextò: In alijs casibus opus est Iudicis auctoritate.

56

DVBIUM VII.

Quomodo sponsalia transeant in Matrimonium?

57 **R**espondeo: Sponsalia transire in matrimonium per omnia signa externa exprimentia consensum de presenti. Debet tamen reuerà in utroque esse talis consensus, saltem virtualis, alioquin nulla signa externa sufficiunt; quamuis ex ipsis in foro externo poterit præsumi esse matrimonium.

Signa autem ista sunt varia. Primum: Verba de presenti; de quibus nullum est dubium.

1. Per verba de presenti,

58 2. Per copulam affectu maritali tentatam.

Secundum: Copula affectu maritali post sponsalia tentata; vt patet ex Capitulo, *Is qui fidem*, de Sponsalibus, etc.; cõmunis sententia Doctorum. Ratio est, quia contractis sponsalibus copula superueniens per se est sufficiens signum expressiuum consensus in matrimonium; idque ex naturali rei conditione, non ex iure statuto vel præsumptione. Non enim Ius facere potest vt aliquod signum sit expressiuum aut non expressiuum consensus, sed hoc pendet ex conditione naturali signorum. Hic tamen

Notandum est Primò: Hoc signum non esse sufficiens, nisi vtraque pars liberè se aptet ad hunc complexum. Si enim sponsa importunitate quodammodò cogatur, non satis declarauit consensum maritalem; sed potius videbitur complexus fornicarius.

An hoc locum habeat post Concilium Trid.

Notandum Secundò: Hæc, & sequentia, intelligenda esse secundum Ius antiquum, vel vbi decretum Concilij Tridentini non est promulgatum: nam vbi hoc decretum semel promulgatum est, ibi non possunt vilo modo sponsalia per copulam carnalem in matrimonium transire: eò quòd ad matrimonij contractum requiratur præsentia Parochi & duorum testium. Vnum tamen casum excipio, nempe quando matrimonium fuit contractum coram Parocho & testibus, sed suberat occultum impedimentum ex defectu ætatis, eò quòd altera pars non peruenisset ad pubertatem: tunc enim, sublato impedimento per accessum legitimæ ætatis, sponsalia illa per copulam transeunt in matrimonium. Vbi enim semel Parochus & testes adfuerunt matrimonio præsumpto, non necesse est amplius adesse, vt declarauit Pius V.

59 3. Per conatum ad copulam.

Tertium signum est Conatus ad copulam: per hunc enim sponsalia transeunt in matrimonium, quidquid aliqui senserint, inter quos Nauarrus & Sorus. Probatur: Quia conatus ad copulam, quando fit vtriusque pleno consensu, non minus est signum expressiuum consensus in matrimonium, & affectus maritalis, quàm copula consummata: quod enim hic non consummetur, non ex illorum voluntate pendet, sed ex aliquo naturali impedimento. Itaque hic defectus cum sit omnino præter illorum voluntatem, non impedit, quin ille conatus sit sufficiens signum consensus: vnde facit, vt etiam sponsalia contracta per verba de futuro, in matrimonium transeant. Dices: Capitulo vltimo de Sponsalibus, dicitur conatum non sufficere, nisi adsit copula. Respondeo: Hoc intelligi debet de conatu, qui fit inuita & repugnante sponsa: hic enim non sufficit; vt sponsalia transeant in matrimonium; quia non exprimit consensum.

Quartum signum: Etiam oscula & tactus aliquando sufficiunt, vt sponsalia, quæ per verba de presenti contracta sunt inter impuberes, transeant in matrimonium; nempe si postquam ad pubertatem venerint, simul habitent, & talia vicissim permittant qualia inter solos coniuges solent. Ita Siluester, *Matrimonium* 2. quæst. 16. Probatur ex Capitulo vnicò de Desponsatione impuberum in 6. vbi dicitur, *Matrimonium contractum per verba de presenti inter impuberes, solum habere vim sponsalium, tamen lapsu temporis vsque ad pubertatem conualescere per copulam, aut per aliquem alium modum*. Vbi per aliquem alium modum videtur hunc modum complecti, vt explicat Glossa: nam hic modus satis explicat eos cõtinuare affectum maritalem, quem ab initio cum contraherent, habuerunt.

Aduerte tamen hoc signum non sufficere, vt sponsalia, facta per verba de futuro, in matrimonium transeant; nam in his non significant perfectionem affectus maritalis, qui nunquam fuit, sed potius presueuerant affectus futuri matrimonij. Si tamen reuerà sponsi, qui contraxerunt per verba de futuro, oscula & tactus inter se permittant affectu maritali, reuerà illorum sponsalia transibunt in matrimonium; quàmuis ex hoc nudo signo in foro externo contrarium iudicabitur, eò quòd hoc signum per se non sufficienter exprimat consensum maritalem in huiusmodi sponsis. Vide Siluestrum supra.

Quintum Signum: Solemnis traductio sponsæ in domum sponsi est etiam sufficiens, vt sponsalia in Matrimonium transeant. Vide Couar. 1. parte. cap. 4 §. 2. & colligitur ex lege *Mulierem, ff. de Ritu nuptiarum*. Ratio est, quia hæc traductio est signum expressiuum affectus maritalis.

Subarrhatio per anulum non est per se sufficiens ad hunc effectum, nisi alia signa accesserint; ctsi Couarruias contrarium insinuet. Ratio est, quia inter sponsos de futuro, sæpe solet interuenire, vt dent anulum alter alteri; vnde per se nõ significat affectum maritalem.

CAPVT IV.

De Consensu necessario ad Matrimonium?

DVBIUM I.

Qualis Consensus sit necessarius ad Matrimonium?

62 **R**espondeo: Ad Matrimonium Necessarius est consensus liber, de presenti, aliquo signo externo expressus. Prior pars patet ex Cap. *Cum locum*. & Cap. *Tua fraternitati*, de Sponsalibus. & Cap. *Sufficiat*. & Cap. *Si quippe*. 27. qu. 2. Ratio est; tum quia Matrimonium impedit Christi consilia, seu statum perfectionis, quæ, sicuti nemo cogi potest vt complectatur, ita neque vt se ad ea reddat inhabilem: tum quia coactio repugnat Matrimonij bonis; non enim seruabitur fides & amor coniugalis.

Dices; Potest quis rapti in seruitutem inuitus; ergo similiter poterit inuitus iungi matrimonio.

Respondeo: Esse disparem rationem: seruitus enim est poena, quæ propter peccatum infligitur; ita-

60 Per oscula & tactus.

61 Per traditionem sponsæ.

An & præsubarrhationem per anulum?

Consensus debet esse liber.

testi; status autē Matrimonij nō est pœna, sed iure naturali est status liber. Præterea, seruitus naturā suā non est insolubilis, sicut Matrimonium; nec requirit amorem inter feruum & Dominum, vti matrimonium inter coniuges.

Hinc sequitur, neminem qui vsu rationis careat, posse matrimonium contrahere, quia non habet liberum consensum.

Et exterius expressus.

Altera pars, scilicet *Hunc consensum debere esse expressum*: Patet, tum quia Matrimonium est Sacramentum, quod in signo externo consistit: tum quia est contractus inter homines, qui humano more sine signo externo fieri nequit; aliter enim mutui consensus non innotescunt.

DVBIVM II.

Virum nullo modo sine Consensu posui fieri Matrimonium?

63 Non potest id fieri humana auctoritate.

Respondeo, & Dico Primò: Nulla humana auctoritate fieri potest matrimonium sine consensu, siue vt est Sacramentum, siue vt est vinculum. Ratio est; quia Ecclesia non habet absolutū ius & dominium in hominum corpora, præsertim ad actum Matrimonij: cuius signum est, quod Ecclesia non possit coniugia separare quoad vinculum, etsi coniuges velint: ergo multò minùs poterit ea coniungere, si ipsi nolint.

Fieri id potest auctoritate diuina.

Dico Secundò: Per absolutam Dei potentiam fieri potest vinculum coniugale sine consensu coniugum. Ratio est; quia Deus potest tui corporis potestatem dare alteri, non minùs quam tu ipse; ac proinde non minùs eris obligatus alteri ad officium Matrimonij, quam si ipse consensisset. Hic tamen nullus erit contractus, de cuius ratione est consensus contrahentium. Potest tamē esse contractus Matrimonij per diuinam potentiā sine signo externo, si mutui consensus vltro citroque contrahentibus per reuelationem innotescant: nam signa externa non requiruntur in contractibus, nisi vt consensus vicissim innotescant, etsi Sotus contrarium tenere videatur dist. 27. quaest. 1. art. 3.

DVBIVM III.

Virum in matrimonio duo illi consensus debeant simul concurrere?

64 Consensus non debent simul actu existerre.

Respondeo, & Dico Primò: Non est necesse, vt duò illi consensus simul actu existentes concurrant. Vt patet in Matrimonio contracto per literas vel procuratores. Idem cernitur in alijs contractibus. Satis enim est, vt se vicissim determinent; quod fieri potest, etiamsi alterius consensus diu præcesserit, alterius postea sequatur, modò tamen prior nullo modo sit reuocatus aut obliuioni traditus. Ratio est: quia is, qui prior consensit, etiamsi nunc actu non consentiat, nec de eo cogitet, censetur tamen virtute in eodem consensu persistere, quamdiu tacitè vel expressè non reuocauit.

Si pars consensus simul lauit.

Dico Secundò: Si sponso consentiente, sponsa non consentit; vel contrā; idque vel quia voluit deliberare, vel certè, quia etsi exterius simulauerit se consentire, interius tamen consensum inhibuit, potest postea consentire & contractum perficere, etiamsi sponso nouū consensum non præ-

stet; modò tamen dum ipse consentiret, nullum intercesserit impedimentum. Sequitur ex dictis: quia sponso censetur in suo consensu, qui legitimus erat, perseverare. Nec refert, quòd aliquot menses, aut etiam vnus vel alter annus interuenierint; vt rectè Sotus dist. 27. qu. 1. art. 3.

Dico Tertio: Si suberat impedimentum, quando sponso consentit, accedente postea consensu sponsæ non efficitur matrimonium, etiamsi fortè impedimentum tunc sit sublatum. Ratio est; quia sponsæ consensus non cadebat in materiam legitimam: vt, si sponsæ prior maritus alibi erat superstes; sponsa enim tunc non erat apta illi coniugio: quare consensus sponsi prior non potest concurrere ad contractum, sed alius de nouo præstari debet. Vide Sotum supra.

Si suberat impedimentum.

DVBIVM IV.

Quod sit obiectum consensus necessarij ad contractum matrimonij, in quod oporteat consentire?

Respondeo & Dico Primò: Obiectum, in quod formaliter sponsi consentiunt, non esse ipsam copulam coniugalem, sed mutuam corporum potestatem & veluti dominium. Patet ex Cap. *sufficiat*, & sequenti, 27. quaest. 2. Ratio est; quia essentia matrimonij consistit in mutua obligatione & potestate, vt supra dictum, non in ipsa copula: ergo consensus efficiens matrimonij, non est formaliter in copulā. Confirmatur ex alijs contractibus: nam in domus venditione non est necesse venditorem expressè consentire, vt emptor domo vtatur, sed solum vt potestatem seu dominium domus habeat.

65 Consensus hic ferunt in mutua obligationem.

Dico Secundò: Implicitè tamen seu virtute consentit in copulam: nempe, vt si coniux petat debitum, teneatur reddere. Ratio est; quia, qui tradit dominium rei, implicitè concedit vsum. Hinc sequitur non posse aliquid apponi in contractu, quod huic vsui repugnet; vt docent communiter Doctores, excepto Paludano dist. 30. qui putat esse Matrimonium etiamsi dicatur, *Ego te accipio in uxorem, absque tamen debiti reddendi obligatione; vel, si sis parata mecum viuere in perpetua continentia.*

Non in copulam, nisi implicitè.

Ratio ipsius est Primò: quia Matrimonio iā peracto coniuges possunt se obligare, sic vt alter alteri debitum reddere non teneatur: ergo etiam ante matrimonium contractum, vel in ipso matrimonij contractu. Secundò: quia sufficit, vt consentiant in finem secundarium, scilicet in fidem & domesticam consuetudinem. Sed contrarium est tenendum; & colligitur ex Apostolo 1. ad Cor. 7. *Mulier, inquit, sui corporis potestatem non habet; sed vir: & contra.* Vnde sequitur ad rationem matrimonij requiri mutuam corporis potestatem.

Sententia Paludani.

Ad primam rationem Paludani: Respondeo, Matrimonio iam contracto, possunt coniuges se obligare ad non petendum vel non reddendum debitum; nam possunt se mutuo priuare vsu matrimonij per alium contractum; in ipso tamen matrimonij contractu hoc fieri nequit: quia matrimonium est contractus inducens obligationem ad reddendum debitum: nam confert alteri absolutum ius & potestatem in corpus alterius. Obligare autem se ad reddendum debitum ea lege, vt alter non possit petere, nō est verè se obligare,

Solutio obiecto-nes Paludani.

G g g iij

neque

neque est alteri verum & morale ius petendi dare. Patet exemplo: qui enim vendit domum, saltem implicite debet consentire, vt emptor ea vtatur si velit, alioqui non est vera venditio: & qui dat mutuum, debet consentire vt mutuatarius eo possit vt, alioqui non est mutuum; tamen post contractum possunt alio contractu conuenire, vt vt non liceat. Vide Couarr. 2. parte §. 1. nu. 5.

Ad Secundam rationem: Finis secundarius non sufficit ad rationem matrimonij, sed requiritur finis primarius.

DVBIVM V.

Virum conditio posita in contractu vitiet consensum?

66
Quibus
modis ali-
quid in
contra-
ctu
ponatur.

Notandum Primò: In contractu interdum aliquid poni tanquam causam, interdum vt demonstrationem, interdum tanquam modum seu finem, denique interdum tanquam conditionem.

Causa non suspendit consensum, sed solum explicat consensum motiuum: vt, *Contraho tecum, quia es nobilis, quia diues es &c.*

Demonstratio non suspendit, sed solum demonstrat aliquam qualitatem: vt *Contraho tecum, quia es diues, quia es nobilis, filia talis.*

Modus limitat quidem aliquo modo consensum, non tamen suspendit: vt, *Contraho tecum ea lege, vt sustentet matrem, tantam inferas dotem &c.*

67
Variæ con-
ditiones in
contra-
ctibus.

Conditio si de futuro sit, suspendit consensum: vt, *Contraho tecum, si sufficientem dotem dederit pater.* Si autem sit de presenti, vel de præterito, non suspendit.

Notandum Secundò: In contractibus varias posse apponi conditiones. Aliæ enim sunt necessariae; idque vel ex natura rei: vt, *Contraho tecum, si sol oriatur cras.* Vel ex suppositione: *Contraho tecum, si Antichristus veniet.*

Aliæ sunt impossibiles, idque vel ex natura rei: vt, *Contraho tecum, si luna celo exciderit.* Vel ex statu contrahentis: vt si pauperula dicas, *Contraho tecum si milionem auroorum numeraueris.*

Aliæ sunt contingentes. Quarum quædam sunt contra substantiam Matrimonij: huiusmodi sunt, quæ sunt vel contra bonum prolis; vt, *Contraho tecum si sterilitatem procuraueris, si partum abiges.* Vel contra fidem: vt *Si te adulterandam tradideris, quidquid dicat Angelus, contra quem agit Couarruias n. 3.* Vel contra insolubilitatem, seu contra rationem Sacramenti; vt, *Contraho tecum vsque ad mortem parentum.*

Aliæ verò non sunt contra substantiam. Quarum quædam sunt turpes, quædam honestæ. Vide plura apud Couarr. 2. parte cap. 3. §. 1. nu. 1. 2. 3. His positis.

68
Conditio-
naria non
suspendit
nec vitiat
consensum.

Respondeo, & Dico Primò: Conditiones necessariae non vitiant consensum, etiam si sint de futuro. Ratio est; quia æquivalent presenti. Perinde enim est dicere, *Contraho tecum si sol oriatur cras,* & *Contraho tecum si est certum & determinatum quod oriatur:* atqui præsens conditio non suspendit contractum: ergo &c.

Notandum: Glossam in Cap. *Per tuas*, de Conditionibus appositis, existimare Matrimonium suspendi donec conditio impleatur. Sed contrarium est verius, vt ratio allata probat. Si tamen contrahens expressè intenderet modificare suum

consensum ad tempus futurum, neq; antea velle contractum esse validum, tunc ratione intentionis suspenderetur: sed hoc est præter naturam talis conditionis. Eadem est ratio conditionis, quæ ex suppositione est necessaria, idque ob certitudinem diuinæ reuelationis, propter quam censetur esse præsens.

Dico Secundò: Conditio impossibilis vitiat consensum, nisi ioco sit addita. Probatur; quia hæc conditio significat potius dissensum, quam consensum; vt patet ex modo communi loquendi, & ex cæteris contractibus. Dixi, *nisi ioco, si addita*, propter Cap. vltimū, de Conditionibus appositis, & communem Doctorum sententiam, qui docent conditiones impossibiles non vitare consensum aut contractum, eò quòd habeantur pro non adiectis: hoc enim non potest aliter rectè intelligi, quàm *tunc haberi pro non adiectis*, quando ex circumstantijs præsumitur esse ioco additas. Vide Couarr. 2. parte cap. 3. §. 2.

Dico Tertio: Conditiones, quæ sunt contra substantiam, seu contra bona Matrimonij, vitiant consensum. Patet Cap. vltimo, de Conditionibus appositis. Ratio est: quia cum Matrimonium essentialiter includat obligationem ad tria supra dicta, scilicet ad reddendum debitum in ordine ad concipiendam prolem, ad seruandam fidem, & insolubilem coniunctionem, substantia ipsius evertitur, si quis obligetur ad aliquid quod his repugnet. Sicut si quis profiteatur Religionem ea lege, vt non teneatur obedire Prælato, vel vt possit vti vxore, vel retinere proprium, irrita est professio; quia continet conditionem, quæ est contra substantiam Religionis.

Dices Primò: Quid si quis in contractu habeat animum non reddendi debitum, vel non seruandi fidem, estne irritus contractus?

Respondeo: Si intendat se obligare ad ea, quæ sunt matrimonij, valet matrimonium, quamuis animus ea præstandi desit. Ratio est; quia essentia vinculi Matrimonialis consistit in obligatione ad tria supra dicta, non autem in proposito ea præstandi: sicut votum, quod quis vouet sine animo explendi, validum est, modo verè intendat vouere seque obligare. Quòd si interius non consentiat in obligationem, etsi verba exterius proferat, irritum est siue votum, siue Matrimonium: pendet enim contractus ex consensu.

Dices Secundò: Quid si conditio illa contra substantiam seu bona matrimonij adiecta, sit de presenti.

Respondeo, Tunc non vitabit matrimonium, vt rectè Couarr. 2. parte, cap. 3. §. 1. nu. 12. modò non obliget se ad aliquid futurum, quod sit contra Matrimonij bonum: vt si dicat, *Contraho tecum, si procurasti tibi sterilitatem, si es adultera, validum est Matrimonium, si conditio inlit.*

Dico Quarto: Conditio turpis, quæ non est contra substantiam, si sit de futuro, suspendit matrimonium: vt, *Contraho tecum, si tecum furari volueris.* Probatur: Quia, si seriò addatur, indicat non adesse consensum, nisi ipsa posita; ergo suspendit. Si autem sit de presenti, non suspendit, sed est Matrimonium, si inlit. Non est, si non inlit. Nec obstat, quòd Cap. *Finali* dicitur, *conditionem turpem censeri pro non adiecta.* Hoc enim intelligendum est, si aliunde constet non esse seriò additam; sicut dictum est de conditione impossibili. Quòd si seriò

69
Impossibi-
lis an, &
quando vi-
tiet.

70
Conditio,
que est co-
tra substan-
tiam, vitiat

Si habeat
animum non
reddendi
debitum,

Conditio
de presenti
non vitiat.

71
Turpis, vel
honestia, si
sit de futu-
ro suspendit
matrimo-
nium.

si seriò sit addita, ante impletam conditionem nõ erit coram Deo Matrimonium, quiddid tandem præsumatur aut iudicetur in foro externo.

Dico Quintò: Conditio honesta de futuro suspendit Matrimonium. Patet ex Cap. *Super eo*, de Conditionibus appositis. De præsentì non suspendit. Sed est

D V B I V M VI.

Verum iste consensus per verba de presenti, cum conditione de futuro, faciat Matrimonium simul ac ponitur conditio: An verò requiratur novus consensus expressus de presenti?

72
D. Thomas
requirit
nouum cõ-
sensum.

Perique Doctores docent requiri nouum cõsensum. Ita D. Tho. hic. qu. 47. ar. 5. Ioannes Maior dist. 27. qu. 4. Victoria Relección de Matrimonio. Sotus dist. 29. q. 2. art. 1. Couar. 2. parte cap. 3. nu. 5. in principio.

Canonistæ
negant.

Verum communis sententia Canonistarum est in contrarium; vt idem Couarruias testatur; quã etiam tenet Nauarr. cap. 22. num. 63. Silvester Matrimonij 3. §. 6. Paludanus dist. 29. q. 4. a. 4. Gabriel dist. 28. in fine.

73
Sententia
Auctoris.

Respondeo: Si contrahentes exprimant, vel saltem intendant, vt contractus firmus sit posita conditione sine alio consensu, probabile est esse matrimonium statim posita conditione. Tenent Auctores secundæ sententiæ. Ratio est: nam in cæteris contractibus sub conditione initis, videmus eos statim conditione posita esse validos: ergo idem censendum de contractu matrimonij: neque enim est vlla ratio, cur illi validi sint, hic non sit.

Obiectio,
quòd sacra-
mentum non
possit pen-
dere ex cõ-
ditione
futura.

Dices Primò: Hic contractus est Sacramentum: at Sacramentum non potest esse pendens; vt patet in alijs Sacramentis: non enim Baptismus incipit esse Sacramentum ex aliqua conditione futura; sed statim, dum fit, est, vel non est Sacramentum. Confirmatur: quia si contractus incipit esse Sacramentum posita conditione, incipit tunc esse Sacramentum, quando non amplius est; quod est absurdum.

Soluitur,
& negatur.

Respondeo: Ratio Sacramenti debet sequi naturam rei, in qua ponitur. Quare, cum hoc Sacramentum ponatur in contractu, debet sequi naturam contractus. Dominus enim nihil mutauit circa contractum Matrimonij, sed solum constituit vt omnis talis contractus legitimus inter fideles initus, esset Sacramentum, vt supra dictum est ex Concilio Tridentino. Vnde, si postea conditione posita contractus Matrimonij efficitur validus (sicuti videmus in alijs cõtractibus) oportet etiam tunc sit Sacramentum: alioqui dabitur contractus coniugij inter fideles, qui non sit Sacramentum. Vnde nego Sacramentum non posse esse villo modo pendens ex cõditione futura, quãdo illa conditio est veluti pars & complementum illius signi sacramentalis. Simile est in Sacramento Confessionis, quod pendens est in ratione Sacramenti, donec absolutè accedat, quæ interdum post multos dies accedere potest: quã posita confessio primum habet rationem Sacramenti, estque causa gratiæ. Simile quoque esset si Deus instituisset Sacramentum Baptismi, vt conferret gratiam postmodò, idque sub aliqua conditione futura; vi-

A simili.

delicet si homo tunc ratum haberet quod ante susceperat. Tunc enim Baptismus non esset Sacramentum absolutè, nisi posita illa prædicta conditione; sed tantisper esset Sacramentum pendens & conditionatum: posita tamen illa conditione, sine alia actione fieret signum absolutum & causa absoluta. Multò autem facilius id fieri potest in cõtractibus, qui sicut possunt esse causa sub conditione, ita etiam possunt esse signa sub conditione, vt manifestum est si contractus ad obligationem quam efficit, comparetur. Quòd si id fieri potest respectu obligationis, cur non etiam respectu gratiæ? Fateor tamen, id, quod omnino completum est, non posse esse pendens, sed necessariò tunc habere rationem Sacramenti, dum aliquid eius est, vel nunquam: fieri enim nequit, vt postquam nihil eius est, incipiat esse Sacramentum, vt supra dictum est. Ad confirmationem supra positam:

Respondeo Negando Consequentiam: Contractus enim ille adhuc aliquo modo est, cum incipit existere conditio; nam conditio est pars contractus, pertinens ad eius substantiam: conditio enim impleta, si iungatur verbis contractus, significat præsentem consensum.

Dices Secundò, Capitulo *Per tuas*, de Conditionibus appositis, Pontifex talem contractum matrimonij sub conditione inity vocat sponsalia: ergo non est Matrimonium.

74
Obiectio
soluitur.

Respondeo: Vocat sponsalia ante impletam conditionem, non autem post impletam.

Dices Tertio, Capitulo *Super eo*. eodem titulo, Urbanus dicit, eos qui contraxerunt sub conditione, si pater consenserit, non esse cogendos ad contrahendum Matrimonium, nisi posita conditione: ergo sentit nondum esse Matrimonium. Et confirmatur. Nam ibidem dicit eundem consensum non esse habendum de presenti, qui licet per verba de presenti euidenter exprimatur, in alieno tamen arbitrio nondum habito ponitur.

Obiectio.

Respondeo: Fateor non esse Matrimonium ante positam conditionem, imò nec vim sponsalium habere absolutè loquendo; & ideò non est quis cogendus: impleta autem conditione cogendus est, vt stet contractui. Vide Glossam in illa duo Capitula, Ad Confirmationem: Etsi ille consensus non censetur consensus de presenti ante positam conditionem, eã tamen posita censetur esse de presenti, vt rectè notat Glossa: existentia enim illius conditionis iuncta verbis contractus, significat præsentem consensum in Matrimonium: sicut enim consensus potest significari verbis, ita etiam significari potest aliquo signo externo ad id inlitturo ex conuentione contrahentium.

Soluitur.

Dices Quarto: Si quis contraxisset hoc modo cum vna: *Accipio te ex hoc tempore in meam uxorem, si pater consenserit*; & postea ante consensum patris contrahat absolutè cum alia, validum erit Matrimonium: cum secunda; & accedente conditione prioris contractus, nihil fiet cum prima: ergo prior contractus non habebat vim matrimonij.

Obiectio.

Respondeo: Hinc rectè inferri non habuisse vim Matrimonij absoluti ante conditionem impletam, imò ne sponsalium quidem de futuro; quia ex tali contractu cum priore, non esset ortum impedimentum publicæ honestatis; quod tamen vera sponsalia pariunt: vnde postea cum illis fore posset contrahere. Aduerte tamen eatenus hunc contractum habere vim sponsalium, quatenus accedente

Soluitur.

accedente copula affectu maritali, etiam ante cōpletam conditionem, transfret in matrimonium: vt apertè colligitur ex duobus Capitulis citatis.

75
Contrahēs
cum cōsan-
guinea si
Papa dis-
pensauerit.

Petes: Si quis contrahens cum consanguinea in quarto gradu, dicat: Contraho tecum ex nunc si Papa dispensauerit: virum postea conditione posita sit factum matrimonium, sine nouo consensu?

Respondeo: Probabilius videri esse matrimonium, modò expressè inter illos conuenerit, vt posita conditione censeantur absolute consensisse de presenti. Hanc sententiam docent plerique Lurisperiti citati à Couarruua p. 2. c. 3. num. 8. in principio. Addit autem Couarruuias esse hanc sententiam necessariò consequentem ex opinione Canonistarum. Et probari potest ratione supra facta ex alijs contractibus.

Dices Primò: Ista persona sunt inhabiles ad contrahendum matrimonium; ac proinde earum consensus non cadit in debitam materiam.

Respondeo: Etsi illa persona sint inhabiles ad contrahendum absolute, non tamen sunt inhabiles ad contrahendum conditionatè: sicuti filiusfamilias etsi sit inhabilis ad donandum absolute, non tamen est inhabilis ad donandum sub conditione, v. g. si parens consenserit: quo consensu posito donatio est valida sine noua actione. Ergo pari modo hic. Eadem est ratio in votis conditionatis, etiam si sint contra Iura: vt si Religiosus voueat longam aliquam peregrinationem contra regulam; tamè sub conditione, si Papa vel superior consenserit.

Dices Secundò: Conditio quam illi adiungunt est contra Ius: nam non est in potestate contrahentium, & ceteri debet impossibilis. Ob hanc rationem, quidam putant ne quidem sponsalia nasci ex tali contractu, aduentu conditionis. Ita Siluester Verbo *Matrimonium*, 3. q. 9. & Dominicus Soto dist. 29. q. 2. art. 1.

Respondeo: Conditio tunc non censetur impossibilis, quando Princeps solet eam concedere. Vnde cū Papa solet dispensare in 3. & 4. gradu, censetur hæc conditio possibilis.

Adde tamen: Etsi hæc sententia videatur probabilior & verior, tamen in praxi sequendum est id quod est securius; præsertim quando sine difficultate fieri potest. Vnde qui sub talibus conditionibus contraxissent, omnino inducendi sunt, vt posita conditione rursus contrahant.

DVBIVM VII.

Virum consensus metu extortus sufficiat ad Matrimonium?

76
Respondeo, Non sufficere; sed huiusmodi metum irritum reddere Matrimonium, si sit metus cadens in virum constantem, & ad extorquendum consensum iniquè incussus. Patet Capitulo, *Cum locum*, & Cap. *Consultationi*, de Sponsalibus.

Tria requisita vt metus cadens in constantem virum, reddat irritum matrimonium.

Notandum est Primò: Metum cadentem in constantem virum, esse metum grauis mali, qui prudentè virū meritò permoueat, v. g. ad matrimonium, tanquā ad minus malum. Talis est Primò: Metus mortis vel mutilationis. Secundò: seruitutis, verberum atrocium, longi exilij, longi carceris. Tertiò: amissionis status honorifici, iniquè nsa-

mia Iuris, amissionis omnium bonorum vel maioris partis, excommunicationis iniusta & difficultis sublatu. Quartò: Omnis metus, qui respectiue grauis meritò ceteri queat, quod prudens arbitrabitur. Quod enim est grauis metus puellæ, vel adoleſcenti, vel seni, non est grauis viro robusto & animoso. Vide Couarruuiā 2. parte cap. 3. §. 4. & Nauarrum cap. 22. nu. 51.

Notandum Secundò: Hunc metum debere esse incussum ad consensum eliciendū. Si enim aliunde proueniat, non irritat Matrimonium: vt si metu mortis ex tempestate concepto contrahas cum concubina, vel emittas votum Religionis, firmum est.

Notandum Tertiò: Hunc metum debere esse incussum iniquè, saltem respectu huius finis. Nam si iuste incutiat, non irritat Matrimonium: vt si quis per excommunicationem cogatur contrahere Matrimonium, vel quia sponsalia iurauit, vel propter copulam sub promissione matrimonij obtentam. Item si lex sit, vt qui virginem vitiauit, illam ducat, potest compelli etiā sub pœna mortis. Nec obstat, quod ait Couarruuias 2. parte, cap. 3. §. 5. nu. 7. metum irritare Matrimonium, etsi is, qui cogitur, metus causam dederit: quia fieri potest, vt quis causam dederit, & tamen iniuste cogatur; quia non cogitur ab eo cuius est compellere: vt si parens inuentum adoleſcentem cum filia, cogat contrahere (habetur casus iste in Cap. *Veniens*) alioqui minitans accusationem. Quamuis enim possit eum accusare absolute, non tamen potest minari accusationem eo fine vt consensum extorqueat: vnde hic metus est iniuste incussus respectu huius finis. Et sic intellige Cap. *Veniens*, 2. de Sponsalibus.

DVBIVM VIII.

Virum Matrimonium graui metu contractum, sit irritum Iure diuino naturali, an solum Ecclesiastico?

77
Q Vidam putant matrimonium graui metu contractum, esse irritum Iure diuino naturali. Ita Scotus dist. 29. ar. 2. Couarruuias 2. parte, cap. 3. §. 5. nu. 6. & infinat Nauarrus cap. 22. nu. 51. Ratio est; quia talis consensus metu extortus non est liber: matrimonium autem liberū consensum postulat. Ex quo fundamento Nauarrus censet, etiam Matrimonium, quod leui metu contractum est, esse irritum coram Deo, si metus iste contractui verè causam dederit; quod tamen in foro externo non præsumitur.

Sed communior sententia est, solum Iure Ecclesiastico irritum esse huiusmodi matrimonium. Ita Durandus dist. 29. qu. 2. Palud. ibidem q. 1. art. 2. Maior ibidem qu. 1. Sotus ibid. q. 1. ar. 3. & alij.

Respondeo & Dico Primò: Matrimonium ex graui metu contractum non est irritum præcisè defectu libertatis. Probat: quia contractus ex metu graui absolute est liber; nam per opus extali metu profectum possumus mereri & peccare: ergo non deest libertas Iure naturæ necessaria. Confir. ex Matrimonio contracto metu mortis in tempestate, vel instante prælio; vbi non est maior libertas, quàm si metus ad id esset incussus; æquè enim inuit facit.

Dico

78
Nec est ir-
ritum ob
iniuriam.

Dico Secundò: Verius & probabilius est talem contractum non esse irritum Iure naturæ ob iniuriam, sed solum esse irritandum.

Non esse irritum: Probatur Primò, quia contractus pendent ex intentione contrahentium: sed contrahens hic intendit verè se obligare alteri, qui iniuriam intulit: ergo se obligat. Dices; Alter non est capax iuris ex mea obligatione, eò quòd iniuriam intulit. Respondeo: Hoc verum non esse: nam possum me obligare ei, qui maximis me iniurijs affectit. Etsi enim ipse mihi vicissim ratione iniuriæ obligetur, nihil tamen refert quin possum me ipsi quoque obligare: nam mea obligatio non oritur ex actione iniuriola ipsius in me, neque per actionem illam ius acquirit in me, sed per meum voluntarium consensum verbis expressum.

Probatur Secundò: Matrimonium, leui metu per iniuriam extortum, est validum, iuxta communem sententiam: ergo ratione iniuriæ matrimonia metu extorta, Iure naturæ non sunt irrita. Patet consequentia, quia Ius naturæ non distinguit inter magnas & summās iniurias, quòd attinet ad vim irritandi. Si enim non irritat Matrimonium contractum metu amissionis: tertiæ partis bonorum, cur irritet contractum metu amissionis dimidiæ partis? Præsertim cum is qui tertiã partem metuit amittere, possit maiorem iniuriam pati, quàm alter; idque, vel quia tertia illa pars huius est maior, quàm dimidiã alterius; vel quia pluriã tertiam partem æstimat, quàm alter dimidiã; vel deniq; quia ab amico hanc iniuriam patitur, alter ab inimico.

Sed est iure
naturæ ir-
ritandum.

Altera Pars: quòd nimirum talis contractus Iure naturæ possit irritari seu rescindi, si solubilis sit: Probatur, nam qui iniuriam intulit, tenetur alterum restituere in integrum, & ponere in ea libertate, in qua fuit ante illatam iniuriam; quã restitutione facta, nihil amplius ei debetur, si alter velit. Et quia hanc restitutionem alter potest exigere, idcirco si nolit is qui iniuriam intulit, eam præstare, potest vii compensatione rescisso contractu, eò quòd alter iniuste ei fuerit causa damni.

79
Est tamen
irritum iu-
re Ecclesia-
stico, & ci-
uili.

Dico Tertio: Matrimonium contractum metu graui ad id immisso, est irritum Iure Ecclesiastico & Ciuili: quod tamen Ius magis more receptum est, quàm scripto sancitum; vt Canones citati indicant. Probatur: Quia, cum certum sit tale matrimonium esse irritum, & probauerimus non esse irritum Iure naturali, sequitur esse irritum Iure positiuo; non diuino, cum hoc nusquam extet, sed humano. Patet Cap. Cum locum. & Cap. Consultationi: quibus tamen locis non videtur condi nouum decretum, sed solum dicitur Tale Matrimonium esse irritum; & insinuat hoc Ius vsu & more in Ecclesia antè fuisse receptum, tanquam rationi naturali valde consentaneum. Cum enim matrimonium naturã suã sit insolubile, sit vt semel contractum, siue iure, siue iniuria, non possit dissolui, sicut possunt alij contractus. Vnde merito Ecclesia, vt huic tanto incommodo occurreret, statuit talẽ contractum ab initio esse irritum, & personas ad sic contrahendũ inhabiles. Simili modo irritauit etiam vota, qua simili metu fiunt, vt patet Cap. Periculum. De ijs quæ vi metusve causa fiunt: sicut enim potuit statuere ætatem vouendi, ita & modum, in cæteris contractibus hæc irritatio nõ erat necessaria, cum voluntate contrahentiu solui possint.

Ex dictis inferitur Primò: Metum reuerentialem dirimere matrimonium: vt si puella ob magnam reuerentiam patris, cui nullam ob causam audeat contradicere; consentiat. Ratio est: quia censetur metus grauis, vt rectè Nauarrus cap. 22. Enchiridij nu. 51. & Commentario 2. de Regularibus nu. vltimo. & Henriches lib. 1. de matrimonio cap. 9. Quod confirmatur: quia impedit professionẽ Religionis, vt docet Glosa in Cap. Præfens. 20. qu. 3. estque communis sententia Canonistarum, vt docet Couarru. 2. parte cap. 3. §. 6. Cur non etiam dirimat Matrimonium? cum ad Matrimonium non minor libertas requiratur, quàm ad professionem, vt idem Couarruias docet. Vnde non est facienda distinctio inter Matrimonium & professionem quoad metum reuerentialem, vt facit Glosa, & multi Canonistæ, contra quos agit Couarruias supra.

80
Metus re-
uerentialis
dirimit
matrimo-
nium.

Inferitur Secundò: Sponsalia metu graui contracta esse vel irrita, vel certè à parte quæ iniuriã passa est, posse irritari, nisi iuramento sint confirmata: tunc enim iuramentum est seruandum. Quod est contra Sotum dist. 29. qu. 1. ar. 3. qui putat huiusmodi iuramentum promissorium non obligare: Tum quia alias, inquit, non satis prospectum esset libertati matrimonij; tum quia promissio non obligat, ac proinde neque iuramentum firmans promissionem.

81
Metus gra-
uis dirimit
sponsalia.

Sed nostram sententiam, tanquam certam, docet Couarr. cap. 3. §. 5. nu. 4. Eaque probatur: Nam omne iuramentum de re licita & honesta, est obligatorium; illudq; solum non obligat, quod non est de actu virtutis: ergo tenetur illud seruare; quamuis non propter obligationem qua obstrictus est parti, tamen propter obligationem qua obstrictus est Deo. Iurauit enim se illam ducturum, si ipsa velit, & se ex parte sua non defuturum. Confirmatur; Si iurauit latroni soluturum me 100. quamuis ipsi non obliget, tamen teneor ratione iuramenti, cum iuramentum sit de actu virtutis.

Nisi sint
iurata.

Ad Primum Soti argumentum: Etsi promissio illa sit nulla, neque per se obliget; tamen quia honesta est, in tali casu necessariò est seruanda propter vinculum iuramenti.

Ad Secundum: Potest ille petere absolutio- nem iuramenti ab Episcopo, & tunc ad nihil tenetur.

Inferitur Tertio: Si cessante metu contrahas matrimonium, eò quòd existimes te per sponsalia metu contracta esse obligatum, erit validum matrimonium: nam metus iam cessauit. Et quamuis contractus ille fundetur in errore, non tamen error ille dirimit Matrimonium, cum non sit error circa personam, vel personæ conditionem.

82
Si metus
cessauerit.

D V B I V M IX.

Vtrum Matrimonium, quod diximus esse irritum, eò quòd sit metu graui contractum, accedente copula cum affectu Maritali, confirmetur?

Respondeo, & Dico Primò: Certum est, si ideo quis attentet copulan, quòd putet præcedentem consensum fuisse validum, nõ esse Matrimonium. Ratio est; quia prior consensus, in quo fundatur iste complexus, nullam vim habuit; & per copulã non intendit de nouo contrahere, sed solum

83
Si male
putet præ-
cedentem
consensum
fuisse vali-
dum.

sed solum matrimonium, quod falso putat esse validum, consummare.

Si copula sit coacta
Dico Secundo: Si ipsa copula etiam esset coacta; vt, si quis coactus contrahere, statim cogereetur consummare, non esset Matrimonium, quamuis ille intenderet Matrimonium consummare. Est ferè communis sententia DD. Contrarium tenet Paludanus dist. 29. qu. 1. art. 4. Dominicus Soto dubitat. Sed probatur: Quia, si consensus expressus per verba de presenti, non facit Matrimonium, dum est coactus metu graui, neque copula coacta Matrimonium facit: magis enim videtur consentire, qui expressè consentit, quam qui implicite.

Hæc copula dupliciter consistit.
Nec obstat, quod hic non videatur esse metus cadens in constantem virum, qui nullo metu potest impelli in peccatum, ac proinde non videatur matrimonium impediri: nam reuera hic adest metus absolute grauis, quo presente Ecclesia irritat contractum matrimonij. Deinde etsi non sit vocandus metus cadens in constantem virum respectu illius copulae, quatenus est illicita; rectè tamen sic vocatur respectu eiusdem, quatenus est expressiua consensus maritalis: nam secundum rectam rationem propter talem metum consentit in matrimonium; quamuis non rectè consentiat in copulam carnalem.

84 Quæ leges Ecclesie in mortis periculo obligent.
Dices: Ecclesie leges non obligant in periculo mortis: ergo, cum lex irritans matrimonium metu contractum sit Ecclesiastica, cessabit eius vis in periculo mortis, ac proinde erit matrimonium.

Respondeo: Illæ leges cessant in tali periculo, quibus aliquid præcipitur vel vetatur; vt lex ieiunij, lex audiendi sacri. Secus est de legibus irritantibus, hæ enim non cessant ob periculum: vt lex illa, qua irritatur Matrimonium in 3. vel 4. gradu, non cessat ob mortis periculum; vnde non possum contrahere cum consanguinea ad mortem euitandam.

Quid faciet coactus ad copulam.
Petes: Quid faciet ergo, qui morte propofita cogitur contrahere, & mox consummare?

Respondeo: Vel moriendum esse illi: vel certè liberè consentiendum, id est, non ex metu; scilicet ita, vt si esset extra periculum, omnino vellet illam ducere.

D V B I V M X.

Vtrum requiratur consensus parentum, vt matrimonium valide contrahatur?

85 Affirmat Erasmus.
Erasmus in quodam colloquio putat requiri consensum parentum vt matrimonium sit validum. Sequuntur ferè heretici huius temporis.

Contrarium est de fide.
Respondeo, & Dico Primo: Fide tenendum est consensum parentum non esse necessarium, vt matrimonium quoad substantiam sit validum. Est definitum in Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. in principio. Probatur Primo: Exemplis Scripturæ. Genes. 26. Esau inuitis parentibus vxores duxit, quas Scriptura semper vxores vocat. Iacob etiam sine consensu parentum vxores duxit, Gen. 36. Probatur Secundo: Ratione. Quia status vitæ, perpetuum vinculum continens, iure naturæ non potest pendere, nisi à consensu eorum qui illum capessunt. Illorum enim est consentire, quorum est onera illius tolerare. Et Confirmatur: Quia consensus parentum non videtur ob aliam causam posse requiri, quam vt maturius & prudentius inear: atqui Matrimonium etiam imprudenter contractum valet.

Aduerte tamen: Ecclesiam huiusmodi matrimonia posse irrita reddere, si id iudicaret expedire, sicut matrimonia sine Parocho & testibus contracta irritauit.

Dico Secundo: Plerumque tamen parentum consensus est necessarius, vt licite & honestè à liberis matrimonium contrahatur. Ratio est: quia liberi iudicio sunt immaturo, ac proinde omnis ratio postulat, vt in re tanta vtantur consilio & directione parentum. Intellige, si animum ad matrimonium habeant. Vide Ambrosium lib. 1. de Abraham cap. vltimo. Argumenta hereticorum hoc tantum probant, non autem matrimonia esse inualida. Sed

Notandum est: Plerumque non esse peccatum mortiferum, quamuis consilium parentum non sequatur: nisi forte parentis voluntas graui ratione nitatur, & proles non habeant iustam aliquam rationem dissentendi; vt fit plerumque in coniugijs Principum. Vide Nauar. c. 14. n. 15.

Aduerte tamen: Si filius vel filia contraheret inuito parente, nõ dicere posse priuari legitima, vel dote; vt docet Couar. 2. parte cap. 3. §. 8. vbi etiam addit quasdam Hispaniæ leges, quæ id permittebant, iure canonico cenferi reuocatas. Statur enim hoc Ius neminem graui metu posse compelli, alioquin irritum esse matrimonium: atqui metus amittenda dotis, vel legitima, est metus grauis: ergo. Non est tamen improbable, in aliquo casu posse illas leges habere locum, non quidem ad compellendum vt contrahas cum certa persona, sed vt non contrahas cum indigna. Vide Sotum dist. 29. qu. 1. art. 4.

CAPVT V.

De bonis matrimonij, & speciatim de insolubilitate ratione Sacramenti.

87 Quæ bona matrimonij quidque operentur.
Notandum est: Esse tria matrimonij bona, quibus ipsum cohonestetur, & expetendum reddatur: scilicet, *Fidem, Prolem & Sacramentum*: vt docet D. Augustinus tum alibi, tum lib. 1. de Nuptijs cap. 11. & 17. Et Concilium Florentinum in instructione Armenorum. *Sacramentum* spectatur in contractu, & in vinculo insolubili, quatenus representat Christi & Ecclesie coniunctionem. *Fides* autem in vsu matrimonij. *Proles* in fructu. Vnde *Sacramentum* pertinet quasi ad habitum matrimonij; *Fides* ad actum; *Proles* ad effectum, qui per actum producitur.

Dicuntur autem hæc bona excusare Matrimonium: quia si ipsum vinculi coniugale per se spectemus cum oneribus & incommodis, quæ secum adfert, nemini secundum rectam rationem esset expetendum. His autem Bonis, ac ornamentis cohonestatum, redditur dignum, quod secundum rectam rationem possit expeti.

D V B I V M I.

Vtrum matrimonium consummatum in veteri lege fuerit solubile per libellum repudij?

88 Multinegar, Domini.
Multi censent Matrimonium consummatum non potuisse solui quoad vinculum per libellum repudij. Ita Bonaventura, Richardus & Domini.

Dominicus Soto dist. 33. Couar. 2. p. cap. 7. §. 4. num. 4. Liranus in cap. 24. Deuteron. c. & 19. Matthæi. Alphonsus Castro lib. 2. De potestate legis pœnalis cap. 11.

Affirma-
tur.

Sed contrariū est verius. Tenet Scotus dist. 33. quæst. 3. & benè probat. Durandus ibidem q. 3. Palud. ibidem qu. 1. art. 2. Ioannes Maior ibid. qu. 2. Abulensis in cap. 19. Matthæi qu. 49. & 50. Caictanus in eundem locum, & Maldonatus ibidem. Petrus Soto lect. 13. de Matrimonio, Bellarminus & alij.

Lex libelli
Repudij.

Probatur Primò: Nam Deutero. 24. v. 1. præcipitur lex faciendi repudij: *Si acceperit homo uxorem, & non inuenerit gratiam ante oculos eius ob aliquam fedatatem, scribet libellum repudij, & dabit in manus illius, & dimittet eam de domo sua, &c.* quibus verbis significatur non solum permitti, tanquam minus malum ad euitandum maius, sicut permittuntur vsuræ & meretrices; sed licitum esse ob causam, & dissolui: vbi enim est solum permissio, non opus est lege, sed sufficit dissimulatio. Confirmatur: Quia ibidem significatur Repudiatam posse impunè alteri nubere: ergo solutum erat vinculum prioris Matrimonij. Patet Consequentia: Quia nisi fuisset solutum, secundæ nuptiæ fuissent adulterium: vnde lex permisisset continua & assidua adulteria, cum tamen iubeat adulteras lapidari.

Probatur Secundò: Si vinculum non potuisset solui libello repudij, iniquissima fuisset feminariū conditio: nam plurimæ debuissent perpetuò manere cælibes, idque absque sua culpa (non enim potest vna mulier eodem tempore plures viros habere: viri autem nihil incommodi accepissent, etsi suo vitio illas repudiasent: nam poterant plures vxores habere. Vnde hæc concessio repudij contra naturalem æquitatem fuisset.

Probatur Tertio: Leuitici 21. prohibetur Sacerdoti, ne ducat viduam, vel repudiatam, vel meretricem, sed solum virginem: ergo alijs licebat ducere repudiatam, sicut licebat ducere viduam & meretricem: ergo vinculum prioris matrimonij erat solutum.

Probatur Quarto: Repudiata à priore marito, non poterat post repudiū factū à secundo marito, vel post eius mortem, redire ad priorem; vt patet Deuter. 24. Atqui, si vinculum cum priore marito non fuisset solutum, non debuisset prohiberi redire, sed laudabile fuisset vt priori recõciliaretur; sicuti fit in noua lege, & ratio naturalis dicitur.

Probatur Quintò: Non minus facile fuit Deo dispensare in repudio, atque in polygama, cum supremam in omniū corpora & animas habeat potestatem: vnde sicut habenti vxorem, potuit dare potestatem corporis sui, ita vt eam posset etiam in secundam vxorem cõferre, manente nihilominus priore vinculo; ita potuit prius vinculum dissoluere, reddita vtriq; sui corporis, quam vterque in alterum transfulerat, potestate.

Sed cõtrà: Obijcitur Primò: Malachiæ 2. v. 16. dicitur, *Qui vxorem dimiserit, iniquitas operiet vestimentum ipsius*: ergo non licebat dimittere. Respondet, Solum dicitur peccare eum, qui ex odio vel sine causa legitima vxorẽ dimittit, vt multi tunc temporis faciebant: videntes enim mulieres alienigenas vxoribus suis pulchriores, repudiabant suas, quæ erant Iudeæ, & accipiebant alienigenas: hoc reprehendit Propheta.

Dices Secundò: Matt. 19. v. 8. Dicit Christus

Moysem permisisse libellum repudij ob duritiem cordis ipsorum: ergo solum erat dissimulatio cū impunitate.

Respondeo: Duritiem cordis fuisse causam, cur libellus repudij permitteretur; permissus tamen fuit ex auctoritate & dispensatione: sicut interdum bonus Princeps ob rebelles subditorum ingenium mitigat legum rigorem. Adde hanc permissionem repudij non caruisse mysterio; significabat enim repudiandam Synagogam, & Ecclesiam ex Gentibus in sponsam Christo esse coaptandam. Vnde Dominus Genes. 21. præcepit Abrahamæ vt repudiaret Agar.

Dices Tertio: D. Augustinus lib. De bono coniugali. c. 18. sic ait: *Itaque sicut duobus pluribus se seruire, sic à viro viuo transire in alterius coniugium, nec tunc licet, nec nunc licet, nec vnquam licebit*: ergo vinculum non fuit solutum.

Respondeo: Augustinus non loquitur de vxore repudiata; hæc enim non transit à viro suo, cum deserit habere virum: sed loquitur de non repudiata. Colligitur ex ratione coniuncta: nam dicit, non licet apostatare à Deo, & transire ad cultū aliorum Deorum: hoc enim idcirco non licet, quia Deus non à suo cultu non repellit.

DVBIVM II.

Verum Gentibus fuerit tunc temporis permissum repudium?

Respondeo: Valdè credibile est Gētibus fuisse permissum repudiū, præsertim ex quo tempore id Iudæis permissum fuit. Iudæis autem fortasse id captum concedi, quando Deus præcepit Abrahamæ repudiū Agar, Gen. 21. Videtur hic vsus inter Gentes fuisse satis frequens, vt patet ex historia Esther c. 1. vbi Assuerus Rex Persarum atque Medorum repudiavit Reginam Vasthi. Apud Romanos vsque ad annum quingentesimum vigesimum vrbs cõditæ nullum intercessit repudium inter virū & vxorẽ, teste Valerio Maximo lib. 2. de Viris Illustribus. Primus autem fuit Spurius Carbilus qui vxorẽ sterilitatis causâ repudiavit; qui tamen ideò reprehensione non caruit, vt idem Valerius ait. Aristoteles 7. Polytorum docet indecnes esse vt vir vxorem etiam sterilem dimittat. Quod signum est, id esse aliquo modo contra naturæ legem, neque sine dispensatione Dei licitum.

Petes: Quæ fuerint olim causæ repudij?

Respondeo: Quidam Rabini putant solum adulterium fuisse causam iustam repudij. Sed cõtrà: Quamuis apud alias gentes adulterium vxoris fuerit legitima causa; tamen apud Iudæos non videtur fuisse hæc causa vsitata. Nam si adulteriū mulieris erat publicum, ipsa lapidabatur, vt præcipitur Leuitici 20. v. 10. Si autè occultum erat, sed viro suspectum, cogebatur bibere aquas Zelotypiæ, Numerorum 5. Alij dicunt causam fuisse sterilitatem, veneficium, lepram, & mores incorrigibiles: quæ sententia videtur vera.

DVBIVM III.

Verum adhuc apud Iudæos & Gentiles repudium sit permissum?

Respondeo: Neque apud Iudæos, neque apud Gentiles nunc permissum esse repudium: & Negatur. si fiat, non solui vinculum Matrimonij. Ratio est: quia

2. Obiectio
ex Matth.
19. v. 8.

3. Obiectio
ex D. Aug.
gustino.

90
Repudium
Gentium.

Repudium
Romano-
rum.

91
Causæ re-
pudij.

92

89
1. Obiectio
ex Mala-
chiæ 2.

quia hæc dispensatio, sicut & Polygamia, per legem Euangelicam est sublata, quando Dominus Matth. 19. matrimonia reuocauit ad primæuam institutionem, iuxta quam vnus vni inseparabiliter adherere debet. Hinc Iudæus, vel Gentilis habens plures vxores, si ad fidem conuersus fuerit, compellitur, cæteris dimissis, dumtaxat primam retinere, etsi fortè illam repudiasset, modò ipsa simul conuerti velit: vt definit Innocentius III. Cap. *Gaudemus*, De diuortijs.

D V B I V M I V.

Virum in noua lege Matrimonium Infidelium possit dissolui, si alter conuertatur ad fidem, altero nolente conuerti?

93
Ius dissol-
uendi hoc
matrimo-
nium est à
Christo.

Respondeo: Matrimonium Infidelium in eo casu posse dissolui, quamuis sit consummatum. Probatur Primò: 1. ad Cor. 7. v. 15. *Si infidelis discedit, discedat; non enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi: vbi omnes Interpretes id docent.* Probatur Secundò: Ex Cap. *Quanto*, & Cap. *Gaudemus*, de Diuortijs, & Cap. *Si infidelis* 28. quest. 2.

Vbi notandum: Hoc ipso quo alter conuersus est ad fidem, si altera nolit conuerti, habet conuersus à Christo ius dissoluendi matrimonium, vt patet ex verbis Apostoli, cum ait: *Nam cæteris ego dico, non Dominus: Si quis frater vxorem habet infidelis, & hæc cum illo habitare consentit, non dimittat illam.* Non ergo Dominus præcipit, vt non dimittatur, ac proinde Dominus permittit vt dimittatur. Idem patet ex Augustino lib. 1. de *Adulterinis coniugijs* c. 13. vbi in fine sic ait: *Non enim propter vinculum cum talibus coniugale seruandum, sed vt acquirantur Christo, recedi ab infidelibus coniugibus Apostolus vetat.* Vbi nota, illud; *Vinculum coniugale.*

Dissolui-
tur vincu-
lum.

Hinc colligitur nõ esse verum, quod docet Sorus d. 39. q. vnica, a. 4. & D. Tho. in *Addit.* q. 59. a. 5. *Si vir infidelis cõsentit habitare cum vxore fidei sine iniuria fidei, posse quidem dimitti quoad torum & cohabitationem, non tamen quoad vinculum.* nam Apostolus loquitur de *solutione vinculi*, vt explicat Augustinus loco citato. Hortatur tamen Apostolus, *Vt infidelis non dimittat infidelem, si consentit cohabitare sine iniuria fidei*, nempe quia spes est eius conuertendi. Similiter suadet, vt *vxor fidei nõ dimittat virum infidelis*; tum quia spes est conuersionis eius, tum quia alioqui filij ipsorum immundi essent, id est, instruerentur in infidelitate; nam in repudio sequerentur patrem. Theodoretus tamen putat esse præceptum Apostolicum. Sed verius est esse solùm consilium, vt Augustinus insinuat: quia non vult Apostolus eos priuare iure, quod Dominus concessit, sed monet vt in casu prædicto non vtantur.

94
Soluuntur
obiec-
tiones ex
Matth. 19.

Dices Primò: Matth. 19. v. 6. Christus ait, *Quod Deus coniunxit, homo non separet*: ergo, cum matrimonia infidelium legitima, à Deo iuncta censeantur, non possunt dirimi.

Respondeo: Non dirimi ab homine, sed à Deo, cuius interpretes est Apostolus: id enim Dominus in fauorem fidei concessit.

Dices Secundò: Dominus ibidè solùm permittit vxorem dimitti causa fornicationis: ergo non ob infidelitatè. Confirmatur: quia non potest dimitti ob hæresim vel apostasiam, sic vt vinculum soluat: ergo neque potest dimitti, quia non vult conuerti.

Respondeo: Dominum ibi loqui de matrimonio pari, id est, quod inter eos, qui paris sunt conditionis seu religionis, constat; quale est matrimonium inter coniuges fideles, & inter coniuges infideles; vt docet D. August. lib. 1. de *Adulterinis coniugijs* c. 13. quod etiam satis insinuat Apostolus 1. ad Cor. 7. v. 10. 12. 13. Ad cõfirmationem: Respondeo, esse disparem rationem: nam matrimonium contractum à Christianis, est Sacramentum; ac proinde omnino insolubile post consummationem; vnde ob hæresim vel apostasiam solui nequit: matrimonium verò infidelium non est Sacramentum; quare non habet tantam firmitatem.

Aduerte: In Hispania vbi Conc. Toletanum IV, id vetuit, & Romæ vbi idem decretum est receptum, non posse manere coniugem fidelem cum coniuge infideli, etiamsi iste sine iniuria fidei cõsentiat habitare. In Indijs tamen & alijs locis vbi hoc decretum non est receptum, licitum est vti consilio Apostoli, & simul habitare sine iniuria fidei.

Petes: Cui assignandi sint liberi in tali diuortio?

Respondeo: Si habeant vsum rationis, relinquendi sunt suo arbitrio. Si verò careant vso rationis, assignandi sunt cõuerso, idque in fauorem fidei, vt patet ex Concilio Toletano IV.

D V B I V M V.

Quando hoc Matrimonium soluat?

Respondeo: Hoc matrimonium tunc solui, quando fidelis cõtrahit cum alio, relicto infideli: vel quando in probata religione proficitur; professio enim in hac causa æquiualeat matrimonio, vt vltus Ecclesiæ docet. Non tamen soluitur, si infidelis cõtrahat ante fidelem. Et ratio est; quia infidelis non habet ius contrahendi cū alio; teneatur enim conuerti & manere cum priori cõiuge. Quòd si non cõuertatur, iniuriam irrogat priori matrimonio, præbens iniuste causam eius dissoluendi. Postquã tamen fidelis cõm alio cõtraxerit, iam solutum est matrimonium prius; & sic etiam infidelis licitè potest contrahere; quod est contra Dom. Soto dist. 39. art. 4. q. vnica. Ratio est; quia Ecclesiã nõ potest prohibere infideli ne cõtrahat, cū eius legibus non sit subiectus: neque iure diuino prohibetur, cū vinculum prioris matrimonij per secundas nuptias fidelis, sit solutum.

Quòd si fidelis nec cõtrahat secundò, nec religionem approbatam profiteatur, sed sacris Ordinibus initiatur; non potest infidelis matrimonium inire, etiamsi conuertatur postea. Ratio est, quia vinculum prius non est solutum. Sed neque potest ad priorem coniugem redire; quia hic legitime sacris Ordinibus est initiatus. Vnde sibi imputare debet quòd cogatur manere cælebs. Ita Soto supra, & alij.

Ratio autem cur non æquè tale matrimonium soluat per Ordines sacros, quàm per professionem in Religione approbatam, est; quia susceptio Ordinum non est mors ciuilibis, sicut professio Religionis: neque ita matrimonium pugnat cum statu Sacerdotali, sicut cum monachatu. Nam vltus matrimonij est contra essentiam religiosæ professionis, non est autem contra essentiam status Sacerdotalis.

DVBIVM

DVBIVM VI.

Vtrum matrimonium fidelium nondum consummatum, aliquando solui possit?

98
Sententia affirmans est de fide.

Respondeo & Dico Primò: Matrimonium fidelium nondum consummatu solui potest per professionem alterius coniugis in Religione approbata, quamuis alter repugnet. Est fide tenendum. Patet ex Concil. Trid. sess. 24. can. 6. *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit.* Est contra hereticos huius temporis, & Erasum, qui in Paraphrasi cap. 7. 1. ad Corinth. contrarium insinuat.

Canones,

Probatur Primò: Ex multis Canonibus antiquis. Cap. *Ex publico.* Cap. *Ex parte tua,* Alexandri III. Et Cap. *Verum,* Innocentij III. de *Conuersione coniugatarum.* & Cap. *Desponsatum* 27. q. 2. Eusebij, quibus locus id aperitissimè definitur.

Exempla Sanctorum,

Probatur Secundo: Exemplis Sanctorum, qui ante matrimonij consummationem coniuges seu sponfos suos reliquerunt, statum Religionis amplectentes. Sic fecit Thecla hortatu B. Pauli, teste Epiphano heresi 78. Sic Macharius teste Hieronymo in eius vita. Sic Alexius teste Simeone Metaphraste. Sic duo milites prope Treuiros, lecta vità B. Antonij, relicti sponfis suis ingressi sunt monasterium, teste D. Augustino lib. 8. Confessi. cap. 6. Sic plures alij.

Ratio congruentiæ,

Congruentia esse potest Primò: Quia sicut vinculum matrimonij consummati, eò quòd sit carnale, soluitur per mortem naturalem; ita par erat, vt vinculum matrimonij rati, necdum consummati, cum sit spirituale, utpote solo consensu nascens, solui possit per mortem cuius: atqui professio Religionis est mors ciuilib; nam per illam amisit homo omnia iura ciuilia. Ita Durandus dist. 27. q. 2. Secundo: Nam rationi consentaneum est, vt liceat ad statum perfectionis transire, quando id sine vlla alterius iniuria fieri potest: atqui in matrimonio rato, necdum consummato, id fieri potest sine cuiusquam iniuria: ergo &c.

99
Soluntur obiectio- nes.

Dices Primò: Hoc matrimonium est verum Sacramentum, significans Christi & Ecclesie vnionem: ergo est omnino insolubile. Patet consequentia: quia D. Augustinus passim hanc rationem insolubilitatis adferre solet.

Das requi- sita vt ma- trimonium sit omnino insolubile.

Respondeo: Quòdo matrimonium dicitur esse omnino insolubile, eò quòd sit Sacramentum, intelligendum est de matrimonio consummato, hoc enim, dum Sacramentum est, nullo casu solui potest, nisi per mortem naturalem; vt infra. Itaque vt omnimodò sit insolubile, duo requiruntur. Primum, Vt sit *Consummatum.* Secundum, Vt sit *Sacramentum.* Quòd si non sit consummatum, potest solui per statum perfectionis, & fortassis etià alio modo. Si autem non sit Sacramentum, potest solui causa Religionis, quamuis sit consummatum.

Dices Secundo: Coniux post contractum non habet amplius sui corporis potestatem: ergo non potest illud alio transferre contra coniugis voluntatem.

Respondeo: Per contractum traditur potestas corporis vltro citroque, saluo iure diuinitus concessio, vel saltè dispensatione Apostolica, quo post initum coniugium, ante consummationem, potest vterque statum perfectionis eligere.

DVBIVM VII.

Quo iure matrimonium ratum soluitur per professionem?

Respondeo: Omnis sententijs, probabilius videri non solui iure naturali, vel iure diuino positio, sed Apostolico seu Ecclesiastico. Ita Michaël Medina lib. 4. de *continentia sacrorum hominũ* c. 41. & 43. & alijs locis eiusdem Operis.

100
Solutur iure Ecclesiastico,

Probatur Primò: Quia si iure naturali, vel diuino id fieret, etiam solueretur hoc matrimonium professione Religionis nõ approbata: quod tamè falsum esse patet tum ex vsu Ecclesie, tum ex communi Doctorum sententia, Maior probatur: quia Religio approbata, & non approbata nõ differunt iure diuino, vel naturali: ergo quod iure diuino vel naturali operatur Religio approbata, etiam operatur non approbata.

Probatur Secundo: Professio Religionis soluit matrimonium ratum, quatenus est professio solemnis; vt omnes fatentur: atqui solemnitas professionis est ex constitutione Ecclesie; vt patet ex Bonifacio VIII. Capitulo vnico *De voto & voti redditione*, n. 6. & ex constitutione Gregorij XIII. quæ incipit, *Ascendete Domino*: ergo, quòd professio soluat matrimonium, est ex constitutione Ecclesie.

Olim etià soluebat matrimonium per professionem Religionis non approbata.

Probatur Tertio: Ius naturale & diuinum non possunt per Ecclesiam mutari: atqui Ius illud, quòd professio Religionis irritat matrimonium, est mutatum per Ecclesiam: ergo nõ est Ius naturale vel diuinum, Minor probatur, quia Ecclesia constituit, vt sola professio Religionis approbata matrimonium irritet, cum tamè olim etiam professio Religionis non approbata irritaret. Nam approbatio illa primò caput esse necessaria circa annum Domini millesimum ducentiesimum decimum quintum, quando magnum Conciliũ Lateranense statuit, vt nulla Religio institueretur, nisi cum Sedis Apostolicæ approbatione; vt patet Capitulo *Neminia*, de Religiosis domibus: & tamen antea professio soluebat matrimonium; vt patet ex Capitulo *Verum*, de Conuersione coniugatorum, & ex exemplis allatis.

Aduertendum autem, hoc Ius esse valde antiquum, & videri ex Apostolica traditione descendere. Nam non inuenitur eius auctor. Nonnulla tamen in eo facta est variatio, vt dictum est.

DVBIVM VIII.

Vtrum matrimonium ratu possit in aliquo alio casu solui per Ecclesia dispensationem?

Respondeo: Posse, modo legitima causa subsit, quidquid dicat Sotus, & multi alij.

101
Posse, v- tior senten- tia est.

Probatur Primò: Quia est communis sententia Canonistarum; vt docet Nauar. c. 22. n. 21. Idem tenet Caietanus Opus. 28. Siluester V. *Diuortium* q. 4. & plerique Doctores hac tempestate: quamuis ante annos LX. communior sententia Theologorum fuerit contraria.

Probatur Secundo: Quia Pontifices sæpè ob causas grauissimas in eo dispensarunt; vt referunt Antoninus 3. parte tit. 1. c. 21. §. 3. de Martino V. & Eugenio IV. & Nauarrus supra de Paulo III. & Pio IV. Non est autem credibile in re tanti momenti eos errasse: saltem nemo id nisi temerè dixerit.

Hhhh ij

Probatur

Probatur Tertio: Quia in alijs quibusdam casibus Iuris diuini Pontifices possunt dispensare, vt in iuramentis, & votis, etiam solemnibus, quæ tamen solemnia vota non minus videntur hominem obligare, quàm matrimonium non consummatum; cuius signum est, quod huiusmodi vota matrimonium soluant.

Probatur Quarto: Hæc potestas erat valde expediens Ecclesiæ ad consulendum salutem animarum, & occurrendum grauissimis scandalis, quæ nascerentur, si talia matrimonia nunquam solui possent.

DVBIUM IX.

Quantum temporis concessum est coniugibus post contractum, vt possint ingredi Religionem?

102
Semper ante consummationem licet ingredi Religionem.

Quidam dicunt solum duos menses concedi. Sed dicendum est, eos semper posse ingredi Religionem, quæm diu matrimonium non est consummatum. Patet ex Cap. *Verum*, de Conuersione coniugatorum. & Cap. *Desponsatam* 27. q. 2. quibus locis nullum tempus determinatur. Nec obstat Capitulum *Ex publico*, de Conuersione coniugatorum: nam solum iubet Pontifex, vt Episcopus, ad quem causa delata erat, compellat coniugem volentem intrare Religionem, vt intra duos menses vel Religionem ingrediatur, vel debitum viro reddat; vnde illi duo menses numerandi sunt à tempore sententiæ Iudicis, non à tempore contractus. Hinc rectè colligunt Doctores, coniugem deliberantem de ingressu, habere ius negandi debitum per duos menses à contractu.

Quid si inuitam opprimat maritus?

Petes: Quid si maritus vi opprimat vxorẽ volentem ingredi Religionem, poteritne ingredi? Respondeo: Valde probabile est non posse. Ratio est; quia matrimonium iam est consummatum. Docet Couar. 2. p. c. 7. §. 4. n. 15. Dices: Ergo priuatur suo iure sine sua culpa. Resp. Id mirum non esse, cum in similibus rebus id sæpe accidat; vt in iure ad Ordines, ad beneficia, & ad matrimonium. Aduerte tamen, contrarium quoque probabile esse; scilicet vxorem posse Religionem capessere: quod tenent multi recentiores. Tunc tamen maritus debet viuere cælebs; quia, cum matrimonium fuerit consummatum, non soluitur vinculum. Ita Henriches lib. 1. de Matrimonio, c. 8. qui citat multos recentiores, & antiquos Canonistas.

DVBIUM X.

Vtrum matrimonium fidelium consummatum possit aliquo modo solui quoad vinculum, sic, vt vtrique liceat aliud inire?

103
Lutherus asserit.

Lutherus docuit posse solui ob quasuis causas, ob quas alter alteri displicet; vel non ita commo- dum præbet; vt ob hæresim, ob crebras rixas, ob diurnam absentiam, ob suasionem peccati, &c. Vnde ipsius sententiã facilius possunt solui matrimonia, quàm alij contractus; vt notauit Ruardus art. 18. Calvinus, & alij volunt solui, saltem causa fornicationis. In quam sententiã propendet Caietanus in cap. 19. Matth. & Catarinus lib. 5. contra Caietanum, decepti Paraphrasi Erasmi, qui etiam huic sententiæ fauet.

Assertio fidei est negans.

Sed fide tenendum est, hoc vinculum nullo casu, præterquam morte, solui posse. Est definitum à Concilio Tridentino sess. 24. can. 6. & 7.

Probatur Primo: Ex Script. Marci 10. v. 11. Dominus scorsim explicans Apostolis, quæ dixerat

Phariseis, ait: *Quicumque dimiserit vxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam; & si vxor dimiserit virum suum, & alij nupsierit, mœchatur.* Et Lucæ 16. v. 18. *Omnis qui dimiserit vxorẽ suã, & alterã ducit, mœchatur; & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* His locis vniuersè pronuntiat Dominus, esse adulterum, qui priore dimissa aliã duxerit: ergo non soluitur vinculum prioris matrimonij per dimissionem. Vide D. August. lib. 1. de *Adulterinis coniugijs* cap. 9. vbi grauius reprehendit eos qui has Scripturas tam euidentes non intelligunt vniuersaliter.

Luca 16.

Neque exceptio illa, quæ est apud Matth. c. 5. & 19. (*nisi ob fornicationem*) pugnat cum his propositionibus Scripturæ tam vniuersalibus: nã solum respicit illam partem, qui dimiserit vxorẽ suam: voluit enim Matthæus explicare causam, ob quam liceret dimittere, nõ verò ob quam liceret aliam ducere. Capite 5. sic dicitur, *Omnis qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eã mœchari; & qui dimissam ducit, adulterat;* qui locus difficultatem non habet: qui enim vxorem suam dimittit extra causam fornicationis, facit eã mœchari; id est, est illi auctor vt adulterium committat cum alio viro, vnde eius adulterium ipsi imputatur. Si tamen ob causam fornicationis ipsam dimittat, iam non facit eã mœchari, sed mœchantem dimittit, vt inquit Augustinus loco citato, nec adulterium eius ipsi imputatur. Capite vero 19. sic dicitur: *Quicumque dimiserit vxorem suam (nisi ob fornicationem) & aliam duxerit, mœchatur; & qui dimissam duxerit, mœchatur:* vbi hæc exceptio dupliciter potest exponi: Primo, Vt legatur per parenthesisem, & sensus sit, *quicumque dimiserit vxorẽ suam (quod non licet nisi ob fornicationem) & aliam duxerit, mœchatur.* Vbi aduerte, ideò exceptionem positam esse, non post illa verba & aliam duxerit, sed ante; vt intelligeremus, ne in hoc quidem casu licere aliam ducere, quando licitè dimissa est; nam vir etiam tunc mœchatur, si aliã duxerit. Vide Hieronymum in hunc locum. Ita forè exponunt recentiores. Secundo, Vt illa exceptio non intelligatur exceptiuè, sed negatiuè; hoc sensu: *Quicumque dimiserit vxorem suam extra causam fornicationis, de qua modo non ago, mœchatur.* Ita D. August. lib. 1. de *Adulterinis coniugijs* c. 9. Ideò autè tunc Dominus nolebat causam fornicationis comprehendere, quòd Pharisei potuissent apud plebem eius orationem tam generalem calumniari. Vide plura apud Maldonatum in c. 5. & 19. Matthæi.

Idem probatur 1. ad Cor. 7. v. 10. *Ijs qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorẽ à viro non discedere: quòd si discesserit, manere inuuptã, aut viro suo reconciliari.* Loquitur Apostolus de muliere, quæ ob iustam causam discessit: nam dat ei optionem vt redeat, vel vt non redeat; quod nullo modo posset, nisi ob iustã causam diuortij fuisset. Iubet tamen eã manere inuuptã, si nolit reconciliari: vnde euident est, vinculum nõ esse solutum. Idem eodem capite. v. 39. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit.* Et ad Roman. 7. v. 3. *Viuenti viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.* Hæc verba, inquit Augustinus lib. 2. de *Adulterinis coniugijs* c. 4. *toties repetita, vera sunt, viua sunt, sana sunt, plana sunt.*

Probatur Secundo: Ex Concilijs. Vide Canonem 48. Apostolorum, vbi iubetur excommunicari qui dimissa vxore aliam duxerit: & Canonem 9. Conc. Elibertini. Vide etiam Concil. Mileuitanum c. 17. *Placuit, vt secundum Evangelicam & Apostolicam*

Concilia.

postolicam disciplinam, neque dimissus ab vxore, neque dimissa a marito alteri coniungantur, sed ita manent aut sibi inter reconcilientur. Idem definitur in Concilio Foroiulienf. c. 10. & ab Innocentio I. epist. 3. c. 8. Ab Innocentio III. Cap. Gaudemus, de Diuortijs Denique à Concilio Florentino & Tridentino. Vt valde mirum sit Catarinum & Caietanum hac de re dubitare potuisse.

105
Pares.

Probatur Tertio: Ex Patribus. Iustinus Martyr Apologia pro Christianis ad Antoninum Imperatorem, ponit inter dogmata Christianæ religionis, Adulterium esse si quis dimissam ab alio duxerit. Origenes Tract. 7. in Matthæum, dicit esse contra Scripturam, Dimissam alterius ducere. Ambrosius in cap. 16. Luca: in illa verba, Qui dimittit vxorem, multa scribit in hanc sententiam. Similiter Hieronymus de obitu Fabiolæ. Item epistola ad Amandum, & in cap. 19. Matthæi. D. Augustinus libris duobus ad Polentium de Adulterinis coniugijs, qui erat in eo errore, ex professo id demoustrat, & in lib. de Bono coniugali. Deinde Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus & Oecumenius. Anselmus quoque & alij in cap. 5. vel 19. Matthæi, & in cap. 7. prioris ad Corinthios. Quibus adde Magistrum cum Doctoribus dist. 35.

106
Triplex ratio.

Probatur Quarto: Ratione. Prima ratio est: Si ob fornicationem posset solui vinculum matrimonij consummati, melior esset conditio mulieris fornicariæ, & ob suam fornicationem dimissæ, quam mulieris honestæ dimissæ sine sua culpa, quod est contra omnem æquitatem, & sapientissimam Christianæ legis dispositionem. Secunda ratio: Si vinculum sic posset solui, aperiretur aditus infinitis repudijs, nam, coniuges sæpè fornicarentur vt matrimonium posset solui, & sic magnum commodum ex fornicatione reportarent: quod ne fieret, lex vetus non volebat fieri repudium ob fornicationem vxoris, sed fornicariam iubebat lapidari: multò ergo minùs id permitti debuit in lege noua. Sæpè etiam alter alteri calumniam fornicationis struere, quando vellet separari. Has & similes occasiones oportuit per legem nouâ vitari. Tertia ratio: Dominus Matthæi 19. coniugium ad primæuam institutionem reuocauit, cui repugnat solutio vinculi. Vnde prorsus repugnat cum intentione Domini, dicere illam excepisse fornicationem quasi propter illam vinculum possit solui.

107
1. Obiectio ex Canonico Concubini.

Dices Primo: Canonico Concubini 32. quest. 7. dicitur, eum, qui cum vxoris forore dormierit, neutram habere posse; ipsius tamen vxorem posse nubere, cui voluerit.

Respondeo: Iuxta Glossam, loquitur Pontifex de coniugio, quod parti innocenti post mortem coniugis conceditur; quod tamen non conceditur ei, qui peccauit; quamuis vxori sit superstes. Eodem modo intelligendus est Canon qui incipit, *Quadam*, eadem questione.

2. Obiectio ex Ambrosio.

Dices Secundo: Ambrosius in cap. 7. prioris ad Corinth. ait Apostolum non dicere de viro, si dimiserit vxorem, maneat celex, vel reconcilietur vxori, sicut de vxore dimissa dixerat: *Quia*, inquit, viro licet aliam vxorem ducere, vxori non licet nubere alteri viro.

Respondeo cum Magistro dist. 35. ex Gratiano 32. q. 7. illa verba fuisse ab aliquo falsario addita, vel certè parum interesse quid iste auctor senserit, cum confiter non esse Ambrosij opus, de cuius sen-

tentia satis constat tum ex Commentario in c. 16. Luca: vbi docet Virum machari, si dimissa vxore aliam duxerit: tum ex lib. 1. de Abraham cap. 4. vbi docet Patri iure coniugibus concedi diuortium; quod est aperte contra hanc sententiam.

DVBIVM XI.

Virum possit aliquando fieri diuortium quoad torum, & cohabitationem, inter coniuges?

Respondeo & Dico Primo: Aliquando posse fieri diuortium quo ad torum & cohabitationem, idque vel ad tempus, vel in perpetuum, ob varias causas. Definitur in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 8.

Dico Secundo: Hoc diuortium fieri posse dupliciter. Primo: Vtriusque consensu: vt si uterque ingrediatur Religionem, vel cesset si vxore Religionem ingrediente, vir ordinetur. Secundo: Sine consensu alterius: sic coniux innocens potest dimittere alterum ob eius crimen.

Dico Tertio: Hoc crimen, ob quod diuortium fieri potest, est multiplex. Primum est, Fornicatio seu adulterium coniugis, Matthæi 5. & 19. Vbi

Aduerte Primo: Sub fornicatione omnem illicitum coitum contineri; vt patet Canone *Metrices*, 324. q. 4. & Can. *Non solum*, q. 7. eadem causa. Vnde ob Sodomiam fieri potest diuortium, vt communiter Doctores docent dist. 36. & Siluester V. *Diuortium*, q. 7. idque non solum si coniux cum alio tale crimen commiserit, sed etiam si ipsam coniugem, tali modo, renitentem cognouerit. Vide Couar. 2. p. cap. 7. §. 5.

Aduerte Secundo: Caietanum in c. 19. Matthæi putare, solum permitti, vt vir vxorem fornicantem, non autem vt vxor virum fornicantem dimittat. Sed contraria sententia est omnino certa, & communis: patet ex Apost. 1. ad Cor. 7. v. 11. qui, sicut ait, *Vir vxorem non dimittat*, scilicet nisi ob iustam causam; sic etiam dicit, *Vxor a viro non discedat*, hoc est, virum non dimittat: non enim vxor solet virum expellere domo, sed ab eo recedere. Itè sicut dixit, *Vxor non habet potestatem sui corporis*, sed vir; ita etiam dicit, *Vir non habet potestatem sui corporis*, sed vxor: ergo in causa diuortij par est vtriusque potestas. Idem patet ex Can. 17. Conc. Mileuitani. Et ex D. August. lib. 1. de Adulterinis coniugijs c. 8. Et Innocentio III. Cap. *Gaudemus*, de Diuortijs.

Secundum crimen ob quod dimitti potest, est hæresis, vel Apostasia, iuxta illud Apostoli ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominè post vnam & secundam correptionem deuita*. Non potest tamen ob hæresim coniugis fieri diuortium perpetuum, nisi vel iudicio Ecclesiæ separentur, vel certè coniux sit hæreseos condemnatus, quæ condemnatio implicite pœnâ diuortij continet. Colligitur ex Cap. *De illa*, de Diuortijs, & Cap. *Mulier*, de Conuersione coniugatorum. Nec obstat Cap. *Quanto*, de Diuortijs, in fine, vbi insinuat coniugè ab hæresi conuersum debere ab altero recipi: quia intelligi potest de eo, qui non fuit condemnatus hæreseos.

Tertium est: Si coniux conetur alterum pertinaciter in aliquod peccatū pertrahere; iuxta illud, *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce ab te*, in quem locum vide Hieronymum.

Quartum est: Si alter alteri graue malum corporis machinetur: vt si vxor sit venefica, vel contraria: si maritus in vxorem seuitiam exercent.

H h h iij Quintus.

108

109

In diuortio par est vtriusque coniugis potestas.

109

Quintò: Recensentur multa alia crimina in lege Consensu Codice de Repudijs; ob qua intercedente iudicio Ecclesiastico potest fieri diuortium.

Dices: Quomodo ergo Dominus excepit solam Fornicationem, ob qua licet vxores dimittere?

Differentia inter fornicationem, & alia crimina, quoad diuortium.

Respondeo: Quia Fornicatio opponitur fidei coniugali; vnde ipsa est propria causa diuortij. Deinde fornicatio talis est, vt si vel semel sit commissa, etsi mox pœniteat, tamen coniux perpetuò dimitti possit; quod in alijs non licet. Vnde etiam in hoc casu coniux innocens potest ingredi Religionem, sicut fecit Paulus simplex; vel initiari saceris, vel manere in cœlibatu seculari.

DVBIVM XII.

Virum coniux innocens teneatur dimittere coniugem fornicantem?

110 Non tenetur absolute.

Tenetur aliquando per accidens.

Respondeo: Absolute non teneri coniugem innocentem dimittere coniugem fornicantem. Nam Dominus id non iubet, sed solum permittit. Ratio est, quia nemo tenetur se priuare re sua, vel suo iure, sine sua culpa.

Fieri tamen potest vt per accidens teneatur innocens à se dimittere nocentem: Primò, Ratione scandali: nam nisi dimiserit, videbitur consentire eius flagitijs. Et iuxta hunc casum explicandi sunt Canones, Vnum teneri relinquere coniugem adulteram. Secundo, Quando non est spes aliàs coniugem corrigendi, nisi per diuortium; tenetur enim eius correctionem optimo modo procurare. Si tamen maritus possit occurrere scandalo, non tenetur illam dimittere, maxime si illi esset magno incommodo illà carere, vel ratione rei domesticæ, vel ratione incontinentiæ suæ.

DVBIVM XIII.

Virum facto diuortio, possit innocens sibi reconciliare dimissum?

111 Affirmatur.

Innocens non tenetur ad reconciliationem.

Respondeo: Posse, maxime si dimissus se emendauerit: vt patet 1. Corinth. 7. vbi Apostolus mulierem, quæ ob iustam causam separata est à viro, iubet manere inuuptam, vel viro suo reconciliari permittit ergo reconciliationem. Ratio est: quia diuortium factum est ad instantiam partis innocentis, vt nimirum eius iuri satisfaceret: quisque autem potest cedere iuri suo. Deinde, sententia Ecclesiæ non compellebat innocentem dimittere vxorem, sed permittebat & adiuuabat.

Adde tamen: Partem innocentem non teneri ad reconciliationem, vt colligitur ex Apostolo, qui loquitur sub diuisione, id liberum relinquens. Ratio est, quia sententia Ecclesiæ concessit diuortium perpetuum: vnde, facto diuortio, potest innocens ingredi Religionem, vel initiari saceris Ordinibus, vel manere in cœlibatu seculari. Coniux tamen qui dimissus est tenetur reconciliari si innocens velit: quia diuortium factum est in fauorem innocentis. Vnde non potest fieri Sacerdos, nec ingredi Religionem sine facultate vxoris innocentis, vel saltè nisi innocens significauerit se nunquam illi reconciliatum iri.

Potesit innocens admittit non emendat.

Petes: Quid si coniux dimissus non est emendatus, sed adhuc fornicetur, poteritne reconciliari?

Respondeo: Absolute posse, si absit scandalum. Sicut enim innocens non tenebatur illum dimittere,

ita dimissum non tenetur perpetuò excludere, sed potest rursus recipere, etiam si sit incorrigibilis; vt docet. Abulensis in cap. 19. Matthæi quæst. 71.

DVBIVM XIV.

Virum facto diuortio, si innocens fornicetur, teneatur coniugem dimissum sibi reconciliare?

Respondeo: Absolute non teneri in foro conscientia, antequam à iudice compellatur: nam sententia perpetui diuortij iuridicè data est, vnde iuridicè est irritanda. Ex quadam tamen æquitate videtur teneri cum dimisso reconciliari, quia iam per suum crimen ius diuortij amisit, & coniux dimissus acquisiuit ius coniugem repetendi. Vnde, si id postulet à iudice, post sufficientem probationem, alter est compellendus redire ad coniugem dimissum.

112 Absolute non tenetur.

DVBIVM XV.

Quibus casibus fiat illicitum diuortium in causa fornicationis?

Respondeo: Diuortium in causa fornicationis fieri illicitum in sex casibus. Primus est: Quando vxor putans maritum esse mortuum, alteri iuncta est; vt habetur Canone Bellicæ, 34. q. 2. Ratio est: quia tunc vxor non nisi materialiter fornicatur: quæ fornicatio non tam grauiter puniri debet.

113 Si putet maritum esse mortuum.

Secundus est: Quando vi est oppressa ab aliquo; vt habetur Canone Itane, 32. quæst. 5. Tunc enim non verè fornicatur; nam non peccat. Si tamen fuerit solum metu etiam graui compulsa, non excusatur: quia est verum adulterium. Patet ex Canone Omnes causationes, 32. qu. 7.

114 Si vi oppressa.

Tertius est: Quando per fraudem decepta est ab aliquo, putans eum esse suum maritum. Patet, quia non est fornicatio nisi materialiter: Can. Si virgo, 34. qu. 3.

115 Si per fraudem decepta.

Quartus est: Quando vterque coniux est fornicatus. Nam paria delicta inuicem compensatione solvuntur. Patet ex Capisignificasti, de Diuortijs.

116 Si vterque fornicatus.

Quintus est: Quando alter consensit in adulterium alterius: vt patet Capitulo Discretionem, de eo qui cognouit consanguineam vxoris. Ad hoc tamen non sufficit vt vir vxorem domo expulerit, & eam alere noluerit, nisi id eo sine fecerit, vt adulterium committeret: vt patet Capitulo Significasti, & Cap. Ex litteris, de Diuortijs.

117 Si alter in adulterium consensit.

Sextus est: Quando innocens reconciliauit sibi alterum: quod fit, vel expresse condonando, vel petendo reddendoque sponte debitum, postquam sciuit alterius flagitium: vt patet Canone Si quis, & Canone Quod autem, 32. q. 5. Si enim nesciat, vel coactè reddat debitum, non amittit ius diuortij.

118 Si innocens sibi alterum reconciliauit.

DVBIVM XVI.

Quando studio maioris perfectionis fit diuortium, quidnam secundum Iura obseruari debent?

Respondeo, & Dico Primò: Quando vxor ingreditur Religionem, necesse est virum si militer ingredi, vel suscipere sacros Ordines; vel certe

119 Si vxor Religionem ingrediat.

certe esse in ea etate, vt non sit periculum incontinentiæ, id est, circiter sexaginta annorum: vt patet ex Cap. *Cum his.* & Cap. *Ad Apostolicam.* De conuersione coniugatorum. Similiter si vir ingrediatur Religionem, vel sacros Ordines suscipiat, necesse est etiam vxorem ingredi Religionem; vel vt sit proeclatæ etatis. Hoc autem diuortium fieri non potest sine auctoritate Episcopi.

Si sine consensu coniugis proficiatur.

Dico Secundò: Si alter coniux sine alterius consensu profiteatur, professio est irritada, & reddendus est coniugi. Non potest autem talis liberè petere debitum: tenetur tamen reddere vxore petente. Mortua autè vxore tenetur seruari castitatè; non tamen tenetur ingredi Religionem; quia respectu Religionis votum fuit irritatum, nõ autem respectu castitatis, nisi quatenus vxori præiudicabat, videlicet quo ad redditionem debiti, non autem quo ad petitionem.

Si vxor manet in sæculo.

Dico Tertiò: Si vir ingrediatur Religionem consentiente vxore, sed manente in sæculo, si quidem ipsa consentit, quia ignorabat Iura, putans se posse manere solutam in sæculo, professio viri est irritanda: vnde restituendus est coniugi, nisi coniux ante moriatur. Quòd si ipsa sciuit Ius, cogenda est etiam ingredi Religionem, nisi protestata fuerit cū consentiret, se nolle fieri religiosam.

Si aliter consensum reuocet.

Dico Quartò: Si coniux coniugi facultatem dedit Religionis ingrediendæ, & eam reuocet ante professionem, peccat quidem si sine iusta causa id faciat, alter tamen non potest profiteri. Vide Dominicum Soto dist. 27. qu. 1. art. 4. & Nauarrum cap. 12. nu. 60.

CAPVT VI.

De fide & prole.

DVBIVM I.

Vtrum Coniuges teneantur sibi mutuo debitum reddere?

115 Affirmatur.

Respondeo: Tenentur coniuges sibi mutuo debitum reddere, & quidem pari iure, idque sub peccato mortifero. Est certa: Apostolus 1. ad Corinth. 7. v. 3. *Vir, inquit, vxori debitum reddat: similiter & vxor viro.* Vbi nota verbum *debitum*, quod obligationem iustitiæ insinuat. Confirmatur: Quia ita debetur, sicut domino debetur vsus rei suæ. Quare cū sit in re graui, erit peccatum mortiferum contra iustitiam, si negetur.

Dico, *Pari iure*, quia etsi in administranda familia non sit par ius vtriusque, sed vir sit caput mulieris; in liberorum tamen procreatione est æquale: quia hæc vxor nõ est inferior, sed sociæ; vnde ex costa procreata est, non ex capite, vel pedibus. Confirmatur ex Apostolo, qui eodem modo loquitur de vxore atque de viro.

Negans debitum peccat.

Hinc sequitur semper peccare coniugè negantem, quoties alter perit tanquam debitum, nisi iusta negandi causa suppetat.

DVBIVM II.

Quanam sint causa iusta negandi debitum?

116 2. Periculū grauis morbi.

Respondeo: Prima iusta causa negandi debitum, est periculum grauis morbi. Nam iure naturæ quique sibi magis, quàm alteri consuleri potest.

Hinc Leproso, vel simili lue infecto non tenetur Coniux sanus cum periculo contagij debitum reddere; nempe si vel eius vitium in contractu ignorauit, vel si post contractum superuenit. Aduerte tamen, si non sit probabile contagij periculum (quod iudicio Medicorum cognoscitur) teneri coniugem reddere debitum. Sic intellige Capitulum *Quoniam*, de coniugio Leprosorum. Vide Caietanum verbo *Matrimonij peccata*.

Secunda Causa est, periculū abortus: nam vinculum Matrimonij non adstringit contra matrimonij finem.

2. Periculū abortus.

Tertia Causa est, Sanctitas loci. Aduerte tamen, si coniuges diu in loco sacro versari cogantur, vt interdū fit tempore belli, non esse peccatū ibidem vti matrimonio, nempe si humana fragilitas vrgeat, & alio loco commodo careant. Ita Richardus dist. 32. art. 3. q. 1. Siluester verbo *Cōsecratio* 2. §. 6. Alphonsus Castro lib. 1. de lege pænali cap. 7. documento 2. Sotus dist. 32. art. 3. Couar. 2. parte cap. 7. §. 2. nu. 3. Ratio est; quia tunc non polluitur Ecclesia, cū non censeatur loco sacro fieri irreuentia, sicut neque dum sanguis licitè effunditur in necessaria sui defensione.

3. Sanctitas loci.

Solemnitas festi non sufficit ad negandum debitum, vt colligitur prioris ad Corinth. 7. v. 5. *Nolite fraudare inuicem, nisi ex consensu, vt vacetis orationi:* potest tamen precibus declinare. Petere autem tunc ordinariè est veniale.

Quando locus sacer nõ polluitur per effusionem seminis vel sanguinis.

Quarta Causa, Fornicatio coniugis, ob quam in perpetuum negari potest: vt supra dictum est.

Quinta Causa, Menstrua coniugis. Nota: esse duplex genus menstruorum. Quoddam enim est perpetuum, sicut fluxus sanguinis Hæmorrhoidæ, quam Dominus tactu simbriæ curauit Matthæi 9. v. 20. & hoc non impedit quòd minùs coniuges possint petere & reddere debitum, vt communiter Doctores docent. Ratio est: Quia non debent perpetuò priuari suo iure ob aliquod incommodum, quod fortè proli eueniret: quamuis probabilius sit nullum incommodū secuturum, eò quòd proles ex tali non videatur suscipienda. Eadem est ratio si vir patiat fluxum seminis.

117 Menstrua.

Fluxus perpetuus sanguinis in vxore.

Fluxus feminis in viro.

Aliud autem est Ordinarium, quod suis periodis recurrit, & feminis sanis solet singulis mensibus euenire. Si vxor tunc debitum petat, omniū sententia peccat, non tamen mortaliter, vt docet valdè benè D. Antoninus 3. p. Summæ tit. 1. c. 20. §. 5. & Paludanus dist. 32. q. 1. Dominicus Soto eadem dist. ar. 2. & Caietanus in Summa, verbo *Matrimonij peccata*. Et ratio est: Quia non est tantum periculum proli, vt experientia docet, vt debeat censerì peccatum mortale. Et confirmatur: Quia leprosi vel infecti morbo gallico si copulentur, multo maius periculum est infectionis proli; & tamen illi coniuges non peccant mortaliter: *Satis enim est prolem sic esse, quàm non esse.* Vxor tamen, si non possit maritum precibus auertere, non peccat reddendo: imò tenetur reddere, vt ijde Auctores docent. Ob eandem causam solùm peccat venialiter maritus, si debitum petat, sciens vxorem menstruis affectam.

Menstrua: ra petens debitum, peccat venialiter.

Non peccat reddendo.

Maritus peccat venialiter petendo.

Dices: Leuitici 20. iubetur interfici mulier menstruata, & qui ad eam accesserit: ergo vterque peccat mortaliter; videlicet, tam reddens debitum, quàm petens. Et confirmatur: quia Leuit. 18. accedere ad mulierem menstrua patientem, ponitur inter crimina ob quæ gentes illæ Chananææ

H h h h iij interne-

internectione sint deletæ. Vnde videtur etiam esse contra legem naturæ. Quod confirmatur: quia D. Hieronymus in cap. 18. Ezech. dicit ex tali coniunctione nasci claudos & leprosos, & imbecilles: vnde sequitur gratiam iniuriam inferri proli. Ob has rationes Scotus dist. 32. putat esse peccatum mortale in mensuris non solum petere, sed etiam reddere debitum. Sed quod diximus tenendum est, iuxta communem Doctorum sententiam. Vnde

Legaliter erat mortale accedere ad mensuram,

Respondeo: Legem illam partim fuisse ceremoniale, partim naturalem. Quatenus erat ceremonialis, habebat adiunctam penam mortis: sicut & multa alia ceremonialia, quæ tamen iure naturæ non erant illicita, sicut colligere ligna die Sabbati, retinere fermetatum diebus azymorum, comedere sanguinem. Et hoc modo illo tempore obligabat ad mortale peccatum. Ceterum hæc obligatio in lege noua cessauit, & tamen remansit obligatio naturalis: nam accedere ad mensuram, indecentiam quandam continet, & proli nonnihil est periculofum. Sed hæc res non est tanti vt inducat peccatum mortale. Nam illa indecentia est parui momenti, & ordinariè non est periculum proli: nam plures nascerentur cum talibus defectibus, quod tamen non videmus & quæuis esset aliquod periculum proli, non tamen idem esset periculum peccati mortalis, vt iam dictum est, & rectè docet D. Antoninus suprâ. Hinc patet responso ad testimonium Hieronymi.

Naturaliter verò solui veniale.

Ad Primam Confirmationem: Respondeo, præcipua peccata, ob quæ gentes illæ deletæ sunt, fuisse incestus, adulteria, Sodomiam, bestialitatem & idololatriam, quæ femina humani ostendebant idolo. Accedere autem ad mensuram erat minimum. Ponitur tamen cum illis magnis peccatis, quia tantum ibi agitur de peccatis carnalibus. Et veniale peccatum adiunctum alijs mortalibus, sæpè est causa punitionis temporalis.

118 Paupertas non excusat.

Paupertas autem, & liberorum multitudo, nõ est sufficiens causa negandi debitum, quidquid dicat Sotus. Ita Siluester verbo *Debitum coniugale*, §. 10. Nauar. cap. 16. nu. 24. & alij. Quia quod ex iustitia debetur, non potest negari ob incommodum, quod proli ex paupertate obuenerit.

DVBIVM III.

Virum coniux oculis fornicatus possit petere debitum coniugale?

119 Affirmatur.

Respondeo: Verius est, posse petere tanquam debitum: quod est contra Nauarrum. Ita Caietanus tomo 1. tractatu 29. & Sotus dist. 36. ar. 3. Ratio est, quia per fornicationem non statim ipso facto priuatus est suo iure; sed per coniugem vel iudicem est priuandus: neque verò tenetur sese aperire. Confirmatur exemplo filij, qui commisit crimen in parentem, ob quod potest exheredari; qui tamen non est exheres, nisi actu priuatur.

Nõ potest tamen extorquere.

Adde tamen, Non posse maritum tunc per vim debitum extorquere: nam vxor habet ius negandi, etsi ignoret. Vnde si vis ei inferatur, fiet illi iniuria.

DVBIVM IIII.

Virum Maritus possit petere & reddere, dum dubitat de Matrimonij firmitate?

120

Respondeo, & Dico Primò: Si sit quodammodo certus, matrimonium fuisse inualidum,

nec petere potest, nec reddere, etsi aliquam suspensionem in contrarium habeat: quia non habet probabilem rationem qua iudicet hanc suam esse vxorem.

Si quasi certus de inualiditate

Dico Secundò: Si sit moraliter certus Matrimonium fuisse validum, etsi habeat leues coniecturas in contrarium, non solum potest reddere, sed etiam petere. Nam leues coniecturæ non faciunt dubium, sed scrupulum. Scrupulus enim est apprehensio inclinans ad iudicandum esse illicitum ex leuibus coniecturis. Hæc duo dicta habentur Capitulo *Inquisitioni*, de sententia excommunicationis.

Si scrupulus habeas.

Dico Tertiò: Qui bona fide contraxit, si dubium de firmitate matrimonij postea ei incidit, tenetur diligentia inquirenda veritati adhibere; per quam, si nihil certi inuenierit, manetque adhuc dubius, potest petere & reddere. Ita Sotus lib. 4. de Iustitia qu. 5. art. 4. contra Adrianum. & dist. 37. art. 5. Est communior sententia. Ratio est; quia in dubio, nemo priuandus est suo iure quod possidet; nam *Melior est conditio possidentis*: iuxta regulam Iuris in 6.

Si bona fide contraxit, & postea dubites, pete & redde.

Dices: Capitulo *Domini*, De secundis nuptijs, Lucius 11 I. ait, Eum, qui adhuc dubitat de morte prioris coniugis, non posse debitum petere; teneri tamen postulanti reddere. Et Capitulo *Inquisitioni*, Innocentius III. dicit, *Cum conscientia pulsat animum ex probabili credulitate, & discreta, quamuis non euidenti, debitum reddere quidem posse, sed petere non debere; ne in alterutrum vel contra legem coniugij, vel contra iudicium conscientia committat offensam.*

Respondeo: Omissis varijs sententijs, Lucium III. loqui de eo, qui mala fide contraxit; scilicet nondum habita certitudine coniugis demortuæ, quod etiam testatur Panormitanus: nos vero loquimur de eo, qui bona fide contraxit, cui postea dubitatio incidit. Innocentius agit quidem de eo, qui bona fide contraxit, sed qui, postquam incidit dubitatio, non præstitit debitam diligentiam in inquirenda veritate; vt Sotus notauit.

Dico Quarò: Qui contraxit cum dubio, debet coniugi bona fide postulanti reddere debitum, sed non potest petere. Est communis sententia Doctorum, præter Sotum, qui putat in hoc euentu nec petere posse, nec reddere. Sed nostra sententia colligitur ex D. Tho. in *Additionibus*, qu. 55. art. 9. in fine. Bonauenturâ dist. 36. in expositione litteræ. Ioannè Medina Codice de *Restitutione* qu. 17. Nauarr. cap. 22. nu. 54. & Commentario in Cap. *Si quis*, de Pœnitentia, dist. 7. Couarruuiâ 2. parte cap. 7. §. 2. nu. 8. Hi namque auctores loquuntur generatim, & comprehendunt etiam eum qui mala fide contraxit.

121 Si contraxit cum dubio, coniugis bonæ fidei reddere non potest.

Probatur Primò: Ex cap. *Domini*, de Secundis nuptijs, vbi id expressè habetur. Neque verum est, Pontificem loqui in foro extertio, vt Adrianus exposuit: nam quærebatur an tales nuptiæ essent licitæ, & an earum vsus licitus esset? Respondet Pontifex *debere reddere debitum, non petere*. Neque etiam Soti expositio satisfacit, qui vult Capitulum intelligi de eo, qui bona fide contraxit: nam expressè agit de eo, qui mala fide contraxit, nempe cū dubio de morte prioris coniugis. Deinde si ageretur de eo, qui bona fide contraxit, falsum esset quod ibi dicitur, nempe, *Non posse petere debitum.*

Probatur

Probatur Secundò: Quod enim teneatur reddere debitum, patet: quia dum quis dubitat an aliquid sit faciendum, & ex altera parte etiam dubitat an non sit maius peccatum hoc omittere, tenetur ad id quod videtur minus malum: vt patet Capitulo *Nerui*, dist. 13. ex Gregorio. Atqui in hoc casu in negando debito est periculum iniurię in coniugem, in reddendo est solum periculum fornicationis: minus autem malum est fornicatio, quàm illa iniuria.

Probatur Tertiò: Alter coniux, qui nihil dubitat, habet ius petendi; nam bona fide contraxit, & in ea permanet: ergo alter non potest petenti negare, nisi ipsi constet non esse verum coniugium. Confirmatur: quia ille possidet bona fide ius corporis alterius: ergo alter, nisi constet se nõ esse alterius coniugem, non potest se illi subtrahere: sicut patet exemplo aliarum rerum dominio subiectarum.

Dices: Nemo acquirit ius per malam fidem.

Respondeo: Id verum esse: & propterea coniugem, qui mala fide contraxit, non posse petere debitum; reddere tamen posse & debere: quia reddere non est iuris ipsius, sed alterius qui est in bona fide; nam ob ius, quod alter habet in ipsum, tenetur reddere.

Ex his etiam patet, quid dicendum, si vterque dubitet. Si enim bona fide contraxerint, & postea dubium obuenerit, debent adhibere omnem diligentiam, vt veritatem cognoscant. Quòd si tunc adhuc manserit dubium, possunt reddere & petere. Si mala fide contraxerint, nec petere possunt, nec reddere, donec iusta ratione possint dubium deponere; quod non fiet, nisi aliquo modo moraliter constet de veritate.

D V B I V M V.

An Coniux, qui continentiam vouit, possit petere & reddere?

Dico Primò: Si vir sine consensu vxoris continentiam vouerit, tenetur quidem reddere debitum vxori petenti, sed non potest sponte petere. Habetur expressè Capitulo *Quidam*, de Conuersione coniugatorum. Ratio est; quia tenetur seruare votum, quantum in se est; id est, quantum potest sine iniuria & onere coniugis: vnde sponte petere non potest. Si tamen aliquo signo aduertet vxorem id desiderare, posset petere: quia votum ipsius, in quod illa non consensit, non debet illi esse onerosum.

Dico Secundò: Si vxor continentiam vouit absque viri consensu, tenetur similiter reddere, sed non potest petere. Ita Capitulo *Placuit*, de Conuersione Coniugatorum. Ratio est eadem.

Nota tamen, Non esse improbabile, coniuges posse irritare hoc votum quoad debiti non petendi obligationem; vt dictum est tractatu de voto: qua sententia in aliquo casu posset quis vti.

Dico Tertiò: Si coniux ex consensu alterius continentiam vouit, non potest petere debitum. Reddere tamē debet expressè postulanti, nisi ipse suo consensu renuntiauerit iuri petendi.

Prior pars patet: Quia per hoc quod vir consentit, vt coniux voueat continentiam, non idcirco renuntiat iuri petendi. Vnde, nisi interueniat hæc renuntiatio, non est magna distinctio

inter eum, qui vouet cum consensu alterius, & qui sine consensu: nisi quòd is, qui cum consensu vouit, non tenetur reddere nisi coniux expressè petat, alter verò etiam ad indicium tenetur.

Alter Pars Probatur: quia cum vir renuntiat iuri petendi, potest vxor que vouit, recusare debitum; eò quòd ille ius petendi amplius non habeat; ac proinde tenetur recusare. Teneatur enim vxor votum suum seruare quantum potest.

Dico Quartò: Si vterque communi consensu vouit, neuter potest vel petere vel etiam reddere. Ratio est: quia vterque tunc iuri petendi censetur renuntiasse. Vide D. Augustinum epist. 199. ad Edibiam. Si tamen constaret eos non renuntiasse iuri petendi, vterque teneretur petenti reddere, neque reddendo peccaret; quamuis is qui peteret, peccaret. Ratio est, quia per hoc, quod maritus vouit Deo continentiam, non fuit vxor soluta obligatione, qua ipsi erat adstricta; & contra: vt patet in debito pecuniario.

Dico Quintò: Qui ante matrimonium vouit continentiam, non solum peccat contrahendo, sed etiam quoties sponte petit debitum. Non tamen tenetur ante consummationem ingredi Religionem, vt votum suum seruet.

Prior Pars Probatur: nam qui contrahit, habet animum non seruandi castitatem, quam tamen iste vouit. Petendo quoque debitum re ipsa non seruat, cum tamen possit & teneatur.

Alteram Partem tenet Sorus dist. 38. quæst. 2. art. 1. Et ante illum Angelus verbo *Matrimonium* 3. Impedimento 5. Et si plerique contrarium teneant, Ratio est, quia status Religionis est status omnino liber, ad quem nemo qui in eum non consensit, est obligandus: atqui hic nullo modo in hunc statum consensit, sed tantummodò in continentiam seruandam in sæculo: sufficit igitur vt seruet votum suum, prout potest in statu in quo nunc est. Vnde tenetur hortari coniugem ad continentiam: quod si non persuadet, potest ei petenti debitum reddere. Quamuis non possit liberè petere absque dispensatione, quam dispensationem concedit Episcopus.

Dico Sextò: Qui vouit ingressum Religionis, peccat quidem contrahendo & consummando, eò quòd ante consummationem, causam voti teneretur, & posset Religionem ingredi; consummato tamen Matrimonio potest non solum reddere, sed etiam petere debitum. Ratio est: quia consummato matrimonio ingressus Religionis est illi factus impossibilis. Reddere autem & petere debitum non est contra ipsius votum. Hinc patet quantum interfit inter eum, qui vouit continentiam, & qui vouit ingressum Religionis.

Dico Septimò: Si alter coniux, scilicet vxor, sciuit votum continentiam viri, & nihilominus cum eo contraxit, peccauit contrahendo; quia consensit in voti ipsius violationem. Similiter peccat quoties petit debitum: quia cum mala fide contraxerit, non potest licitè petere. Teneatur tamen marito petenti debitum reddere, quia corporis sui potestatem non habet. Pari modo vir non potest petere, propter votum. Teneatur tamen vxori petenti reddere debitum, quia corporis sui potestatem non habet.

Si vterque vouit communi consensu.

124
Si vouit castitatem ante matrimonium.

Si ante matrimonium vouit ingredi religionem.

Si contrahat cum eo quem scit habere votum.

222
Quid, si vterque dubitet?

123
Si vouit absque consensu vxoris.

Si vouit absque consensu viri.

Si vouit ex consensu alterius.

DVBIUM VI.

Vtrum coniuges teneantur simul cohabitare, & se mutuo adiuuare in familia administranda?

¹²⁵ **R**espondeo: Coniuges ad hoc teneri. Patet ex Cap. *Litteras*, de Restitutione spoliatorum, & Cap. 1. de Sponsalibus & matrimonijs. Ratio petitur ex natura matrimonij, quod est vinculum indissolubile vitæ societatem retinens: & etiam ex finibus matrimonij, qui sunt, proles, vitatio fornicationis, & mutuum auxilium; qui fines sine cohabitatione obtineri nequeunt.

¹²⁵ **P**etes: An vir ob dotem nõ solutam possit dif- fugere cohabitationem vxoris?

¹²⁵ **R**espondeo: Couarruias 2. p. de Sponsalibus c. 7. adfert aliquos Iurisperitos, qui sentiunt posse. Sed hæc opinio non est probabilis: nam cohabitatio est Iuris naturæ & diuini. Dominus enim ait, vxorem non esse dimittendam nisi in causa fornicationis. Vnde propter dotem non solutam, non potest reijci, sed debet compelli à iudice vt eam soluat.

DVBIUM VII.

Vtrum vxor teneatur sequi virum?

¹²⁶ **R**espondeo: Vxorem teneri sequi virum: vt patet Capitulo *Vnaquæque* 13. qu. 2. Ratio est, quia est viro subdita.

¹²⁶ **E**xciipiuntur tamen aliquot casus. Primus: Si vxori ex sequela esset periculum corporis, vel animæ. Secundus: Si vir factus sit vagabundus post matrimonium. Secus verò si antea vagabundus erat, idque ipsa sciebat; tunc enim tenetur sequi. Tertius: Si pactum præcessit de non mutando domicilio, nisi fortè superueniret virgines necessitas. Vide *Courr.* 2. p. c. 7. in principio.

DVBIUM VIII.

Vtrum ea qua vxor lucratur, sint in potestate viri, an vxoris?

¹²⁷ **R**atio dubitandi est, Quia Panormitanus in Cap. *Litteras*, de restitutione Spoliatorum, docet omnia quæ vxor lucratur, esse viri, eò quod ipse curam familiæ gerat, & vxor teneatur laborare pro familia. Tamen D. Thomas 2. qu. 32. ar. 8. & alij Theologi concedunt mulierem posse disponere de ijs quæ lucratur.

¹²⁷ **R**espondeo cum Nauarro c. 17. num. 154. ea quæ vxor lucratur esse in potestate viri, nec ipsam posse de ijs liberè disponere, quando non dedit sufficientem dotem ad se & liberos alendos: tunc enim tenetur laborare pro familia. Quando autè dedit sufficientem dotem, non tenetur laborare, vnde potest disponere de ijs quæ lucratur.

DVBIUM IX.

Vtrum maritus possit vxorem verberare?

¹²⁸ **R**espondeo Primò ex Panormitano in Cap. *Cum contingat*, De foro competenti, virum non habere potestatem ordinariam in vxorem, sicut dominus habet in seruum, neque etiam pro-

prie sicut pater in filiam; vt patet *Genes.* 2. vbi vxor datur in sociam.

¹²⁸ **R**espondeo Secundò: Iuxta Panormitanum in Cap. *Quemadmodum*, de Iureiurando, posse illam verberare moderatè in causa graui. Ratio est: quia est superior, & potest ei imperare; & ipsa in causa graui tenetur ei obedire, etiam sub peccato mortali, *Genes.* 2. *Sub potestate viri eris*: ergo potest eam conuenienti modo ad hoc cogere. Nam potestas imperandi non potest benè exerceri sine potestate cogendi. Videndum tamen est vt id discretè fiat, nec faciliè consulendum.

DVBIUM X.

De Prole.

¹²⁹ **H**oc loco dicendum foret de prole legitima & illegitima. Sed hac de re, quantum satis est Theologo, diximus in Tractatu de Irregularitate.

¹²⁹ **D**icendum etiam esset de iure & debito liberorum erga parentes, & parentum erga liberos, tum quo ad educationem, tum quo ad hereditatem. Sed hoc pertinet ad materiam de Iustitia & Iure. Vide *Couarruiam* 2. par. cap. 8. Pleraque autem ad forum externum pertinent.

CAPVT VII.

De impedimentis Matrimonij.

DVBIUM I.

Quotimplicia sint Matrimonij impedimenta?

¹³⁰ **R**espondeo: Duplicia esse Matrimonij impedimenta. Quædam dicuntur *Dirimentia*, non quod Matrimonium iam contractum possit dirimi, sed quia illud irritum reddunt si antecedant, sic vt non possit validè contrahi. Alia dicuntur *Impedientia*, quæ contractum quidem non irritum, sed illicitum reddunt.

¹³⁰ *Dirimentia* sunt duodecim, his versibus comprehensa:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas;
Si sis affinis, si forte coire nequibus.
Hæc iungenda vetant matrimonia, facta retractant.*

¹³⁰ **R**atio huius numeri sic explicatur. Ad Matrimonium duo requiruntur, scilicet legitimus consensus signis expressus, & legitimæ personæ contrahentes. Ex parte consensus sunt tria impedimenta: *error personæ, error conditionis, & vis illata*. Ex parte contrahentium sumuntur reliqua nouè; quorum quædam reddunt contrahentem absolute inhabilem, quædam tantummodò respectu certæ personæ. Quæ absolute inhabilem reddunt, vel sunt naturalia, vt *impotentia copula*, quæ dicitur *frigiditas*, vel *malosium*: vel sunt voluntaria, vt *votum solenne Religionis, Ordo sacer, & ligamen cum alio coniuge*. Quæ verò inhabilem reddunt tantummodò respectu certæ personæ, sunt triplicia: scilicet, *Certum quoddam crimen; nimia disunctio, vt per cultus disparitatem; & nimia coniunctio, nempe per cognationem affinitatis, & publicam honestatem.*

Præter

Nouum impedimentum dirimens ex Concil. Trident.

Præter hæc impedimenta Iuris antiqui, est nouum quoddam inductum à Concil. Trident. scilicet *Contractus clandestinus*, hoc est, sine Parocho & duobus testibus; quod olim solum erat impediens, non dirimens; de quo infra c. 13.

DVBIVM II.

Quomodo Ecclesia poterit impedimenta Matrimonij statuere; cum sit Sacramentum, in quo nihil ipsa mutare potest?

131

Respondeo, & Dico Primò: Fide tenendum est, Ecclesiam posse impedimenta dirimentia constituere. Definitum est in Concil. Trid. sess. 24. can. 3. & 4. ubi dicitur anathema ijs, qui negant Ecclesiam posse matrimonij impedimenta constituere.

Potest id ex ratione Materiae, & ratione formæ.

Dico Secundò: Ecclesiam id potuisse duplici ratione; nempe, quia contractus matrimonij, quatenus est contractus ciuili, duplici modo Ecclesiæ subest; scilicet ratione materiae, & ratione formæ.

Probat hoc ex alijs contractibus, qui pari modo sub sunt humanæ potestati: ergo sicut in alijs contractibus possunt præscribi certæ formulæ & solemnitates, sine quibus si fiant, irriti censentur; ita etiam in matrimonio: & sicut possunt res ipsæ decerni inhabiles, vt in hos vel illos transferantur; ita etiam personæ decerni possunt inhabiles, vt cum his vel illis contrahant.

Confirmatur Primò: Quia id fieri potest in contractu venditionis, siue quo quis sese alteri in perpetuam seruitutem tradit; cur non etiam in contractu matrimonij, ubi quis corpus suum tradit in alterius potestatem?

Confirmatur Secundò: nam inter Ethnicos fuerunt leges matrimonij ab Imperatoribus Ethnicis latæ; vt patet ff. *De Ritu nuptiarum* & Codice *Ad legem Iuliam*, de Adulterijs; quod signum est contractum matrimonij subesse legibus humanae dispositionis, sicut alios contractus.

Nec obstat, quòd Matrimonium sit Sacramentum; quia Dominus nihil in eo mutauit, vt est contractus ciuili, sed reliquit in sua natura, adiunctâ dignitate Sacramenti, & gratiæ efficaciam: vnde nõ determinauit inter quas personas hic contractus deberet censerì legitimus vel illegitimus, quâ formâ, quibusque solemnitatibus esset cõtrahendus; sed hoc reliquit iuri naturali & humano. Vide Couar. 2. parte, cap. 6. §. 10. nu. 33. & 34.

DVBIVM III.

Verum potestas ciuili possit matrimonio impedimentum dirimens constituere?

132 Non potest id Christianorum Princeps.

Respondeo, & Dico Primò: Secluso omni iure Ecclesiastico potest ciuili potestas huiusmodi impedimenta sancire. Verum quia Ecclesia hoc ius sibi assumpsit, tanquam necessarium ad regimen spiritale, nempe eò quòd Matrimonium per Christum factum sit res spiritualis, utpote Sacramentum; ideo apud Christianos potestas ciuili hæc nihil potest statuere. Quare, si Princeps secularis prohiberet aliquod matrimonium inter eos, quibus nullum est Canonicum impedimentum, veratio illa nullam vim haberet.

Dico Secundò: Principem Ethnicorum, seu non Christianorum, siue is Ethnicus sit, siue Christianus, posse constituere impedimenta, quæ matrimonium dirimant. Ratio est: tum quia potestas Ecclesiastica, quæ sibi hoc ius seruare potuit apud Christianos, non extendit se ad Ethnicos, 1. ad Corinth. 5: tum quia matrimonium apud Ethnicos non est Sacramentum, aut res spiritualis, sed nudus contractus ciuili, ac proinde ciuili potestati subiectus.

Potest id non Christianorum Princeps.

DVBIVM IV.

Quis possit in Matrimonij impedimentis dispensare?

Respondeo, & Dico Primò: Pontifex in omni impedimento matrimonij, quod Iure positiuo humano introductum est, validè dispensare potest. Ratio est; quia in ipso est plenitudo potestatis Ecclesiasticæ. Vnde quidquid per potestatem Ecclesiasticam potuit constitui, potest etiam Pontificis potestate in totum vel in partem abrogari.

133 Papatu potest absolute.

Dico Secundò: Episcopus ordinariè non potest in impedimentis dirimentibus dispensare: quia non potest quemquam à lege superioris eximere, nisi Iure vel consuetudine id ei sit concessum. Probabile tamen est posse in certo euentu, nempe his quatuor conditionibus concurrentibus. Primò: Si Matrimonium publicè & bona fide, saltem alterius partis, contractum sit. Secundò: Si impedimentum est occultum. Tertio: Si separatio futura esset scandalo. Quarto: Si ad Pontificem, vel ad eius legatum, qui potestatem habeat, non pateat accessus, ob paupertatem vel alia incommoda. Verbi gratia: Petrus bona fide contraxit cum Catharina in facie Ecclesiæ, tamen ante contractum, cognouit sororè Catharinæ, vnde factus est affinis Catharinæ in primo gradu, quæ affinitas est impedimentum dirimens. Vnde quando contraxit cum ea, matrimonium fuit nullum: sed ipse in contractu nesciuit esse impedimentum, & solum id post aliquot annos susceptis iam liberis intellexit, vnde etiam videt matrimonium fuisse inualidum. Sed propter paupertatem, vel aliam causam legitimam non potest accedere Pontifici. Neque etiam potest fieri separatio à coniuge, quia nasceretur magnum scandalum, vel saltem ingens illorum & prolium infamia. Dico in hoc euentu Episcopum posse dispensare in hoc impedimento. Ita Nauarrus cap. 22. num. 82. Siluester verbo *Dispensatio* n. 15. Angelus eodem verbo n. 5. Bartholomæus Fumus eodem verbo nu. 19. Alphonsus Vivaldo de *Matrimonio* num. 248. Ratio est: quia in tali casu per quandam *irretaxiam* censetur Pontifex tacito consensu Episcopo dare potestatem: non enim credibile est, suam Sanctitatem velle illas animas peccatis illaqueari, vel scandalum nasci, vel infamiam incurri, præsertim quando bona fide, saltem alterius partis, contractus est celebratus.

Episcopus non potest nisi in casibus quibusdam.

DVBIVM V.

Quid faciendum est, si matrimonium cum impedimento contractum fuerit?

Respondeo, & Dico Primò: Si hoc impedimentum fuerit vtrique, vel alteri in contractu,

134

si impedi-
mentum
vni soli sit
cognitum,
opus est
novo con-
tractu,

Notabile
consilium.

si impedi-
mentum
utriusque co-
gnitum,

tractu ignoratum, eo cessante per dispensatione, vel alio modo, non satis est sic perseverare vt prius, vel affectu maritali coniugem cognoscere; sed opus est nouo contractu. Ratio est; quia per illum consensum continuatum, seu per illam perseverantiam, & per illum affectum maritalē, non intendunt coniuges de nouo contrahere, sed solum in precedenti perseverare: atqui precedens coniugiu nullū erat: ergo nō sufficit sic permanere, sed necesse est vt intēdant de nouo cōtrahere. Hoc autem fiet, si alter, qui nouit impedimentum interuenisse, alteri aperiat, eumq; inducat vt rursus contrahere velit: vel si id commodē fieri non potest, satis erit illum inducere, vt ad sui solatiū, & ad testandum coniugalem affectum, rursus velit contrahere, perinde ac si iam primū coniugium iniretur. Non enim est necesse, vt impedimentum in specie significetur; vt vult Scotus dist. 35. Neque etiā vt significetur in genere; vt vult Nauar. cap. 22. nu. 45. Vide Caietanum tom. 1. Opusculo 12. & Sotum dist. 28. art. 2.

Ratio est; Quia, etsi alter nesciat Matrimoniu hactenus fuisse inualidum, imō etsi omnino putet fuisse validum, si tamen de nouo intendat contrahere quantum in se est, erit validus contractus, quamuis ex illo errore ad hoc fuerit inductus. Sic si quis contrahat Matrimonium, eō quōd putet sponsalia, quæ fecerat, non potuisse dissolui, quæ tamen reuera dissolui poterant: vel si profiteatur in Religione, eō quōd putet votum simplex ingrediendi Religionem non potuisse irritari, vel dispensari, validē contraxit vel vouit.

Dico Secundō: Si impedimentum sciatur ab utroq; coniuge, sufficit virtualis consensus, qualis est copula maritali affectu tentata.

CAPVT VIII.

De errore persona, & conditionis seruilis.

D V B I V M I.

Utrum error persona matrimonium dirimat?

135 R Espondeo, & Dico Primō: Error personæ matrimonium irritum reddit, siue sit Error Antecedens, siue Concomitans.

Error duplex,

Notandum Primō: Errorem in proposito esse duplicem; alius enim dicitur Antecedens, qui est causa actus: vt si nesciens hanc esse seruam, contrahas cū ea, id nullo modo facturus, si scires. Alius dicitur Concomitans: vt cū aliquis facit quippiam cum ignorantia rei, quod tamen esset facturus etiam si sciret: hic error non est causa rei.

Error hic quadrupliciter fit,

Notandum Secundō: Quadrupliciter hominem posse decipi in proposito. Primō, Circa personam: vt si putes hanc esse Rachelem, cū tamen sit Lia. Secundō, Circa conditionem seruilis: vt si putes esse personam liberam, quæ tamen est serua. Tertio, Circa qualitatem: vt si putes esse nobilem, sanam &c. quæ non est. Quarto, Circa fortunam: vt si putes esse diuitem, quæ nō est. Nunc

Error Personæ irritus.

Probatur Propositio: Error personæ tollit consensum Matrimonij cum hac persona: ergo ir-

ritum reddit contractum. Antecedens probatur: quia non consentit, nisi in eam personam, quā animo concepit: ergo non consentit in hanc, eūm hanc animo non conceperit. Vnde sequitur hoc impedimentum esse iuris naturæ.

Quōd etiam Error Concomitans dirimat, Probatur; quia ille, qui cum hoc errore consentit, reipsa non intendit consentire in hanc, sed in eam quam animo conceptam habet. Ergo non contrahit cum hac. Nec refert, quōd sic animo sit affectus, vt vellet consentire, si illam cognosceret; quia reipsa non consentit: Matrimonium autem nascitur ex consensu, qui reipsa est, non ex eo, qui esset facta aliqua hypothefi.

Dico Secundō: Error qualitatis & fortunæ nō dirimit: quia iste error non est circa rei substantiam, sed circa quid extrinsecum. Vnde iste verē intendit consentire in personam, quæ presens est, cui putat inesse aliquas qualitates; vt nobilitatem, virginitatem, &c. Ergo, quamuis illæ qualitates non insint, firmus tamen erit contractus. Quod patet ex alijs contractibus, emptione, venditione, locatione, & similibus.

136 Error qualitatis, vel fortunæ, nō irritat.

D V B I V M II.

Utrum error conditionis seruilis dirimat coniugium?

R Espondeo: Error cōditionis seruilis dirimit matrimonium, siue sit antecedens siue concomitans: modō tamen is, qui contrahit cum illo errore, sit liber. Patet hoc ex Capitulo Ad nostrā, de Coniugio seruorum. & Capitulo Si quis liber, 29. quæst. 2.

137 Si liber cōtrahat cum serua.

Speciatim Probatur de errore Concomitante: quia qui sic contrahit, verē ignoranter contrahit, ac proinde non efficitur Matrimonium. Nam in Capitulo Ad nostrā, absolutē dicitur Non esse matrimonium, quando liber ignoranter contrahit cum serua. Idem patet ex multis Canonibus 29. qu. 2. qui requirunt cognitionem conditionis seruilis.

Neque satis est, quod liber ita sit dispositus, vt vellet contrahere, quamuis sciret sponsæ conditionem; quia non idcirco reipsa vult, vt supra dictum est. Si tamē exprimeret se consentire quamuis sponsa esset serua, vel si sic saltem consentiret interius dum contrahit, esset verum Matrimoniu.

Notandum hic Primō: Si seruus contrahat cum serua, quamuis ignoret eius conditionem, validum erit matrimonium: quia par est viri utque conditio.

138 Si seruus cum serua.

Notandum Secundō: Si liber dubitet de seruitute sponsæ, vel contrā: & nihilominus contrahat: validum erit matrimonium: quia non censetur ignoranter contraxisse.

Si liber dubitet de seruitute sponsæ.

Notandum Tertio: Si liber qui contraxit cum serua ignoranter, postea cognoscat eius conditionem, & nihilominus accedat ad eam affectu maritali, validatur matrimonium, saluo decreto Concilij Tridentini, quod requirit Parochi & testium presentiam. Ratio est: quia tali coniunctione censetur de nouo velle contrahere, cū sciat matrimonium hactenus non fuisse validum.

Si liber cōtracto matrimonio, sciat esse seruam.

Petes: Quando aliquis dubitat de seruitute alterius contracto iam matrimonio, Utrum fiat validum matrimonium si accedat ad coniugem?

Si dubitet.

Respondeo Primō: Certum est effici validum matrimonium, si accedat affectu maritali exigens debitum.

Si exigat debitum.

debitum. Nam cum dubitet de firmitate, censetur tali petitione, quantum in se est, velle contrahere. Respondeo Secundò: Si verò solum reddat debitum affectu maritali, vel si solum reddat affectu fornicario, vel solum ne fraudet coniugem in isto matrimonio, nõ fiet validum matrimonium. Fiet autem validum matrimonium, si ita reddat debitum, vt velit contrahere. Ita Siluester V. Matrimonium 8. q. 3. Et videtur posse intelligi ex Cap. Inquisitioni. De sententia excommunicationis.

DVBIVM III.

Vtrum serui possint contrahere iugis dominis?

Respondeo: Seruos posse contrahere iugis dominis. Patet Cap. 11. De coniugio seruorum, vbi id expresse habetur. Et Can. Omnibus 29. q. 2. Ratio est: quia contrahere matrimonium est iuris naturæ: nam quisque à natura ius habet contrahendi matrimonij, & conseruandi naturam humanam: seruitus autem iurè gentium introducta est, quod ius non debet euertere ius naturale. Adde, quod carere matrimonio, pertinet ad statum perfectionis, ad quæ nemo iniurè compelli potest.

Petes Primò: An seruus contrahens cum libera efficiatur liber?

Respondeo: Non fieri liberum, nisi in quibusdã casibus. Primò, Si dominus tradat ipsum vxori libera ignoranti eius seruitutem, nec illi eam indicet, tunc enim fit liber: si tamen ipsa sciat eius seruitutem, ipse non efficiatur liber. Secundò, Si domino sciante, nec contradicente, seruus contrahat cum libera, quam dominus scit ignorare esse eius conditionis seruilis. Tertio, Si dominus seruo dotem constituat ad matrimonium ineundum, efficiatur ipse liber, etiamsi contrahat cum libera sciante eius conditionem seruillem. Vide Couar. 2. p. de Sponsalibus cap. 3. §. 7.

Petes Secundò: An matrimonium in istis casibus sit validum, si liber ignoret alterius seruitutem?

Respondeo: Validum esse matrimonium. Ita docet Glossa in Cap. finale, De coniugio seruorũ. Panormit. & alij DD. ibidem. Siluester V. Matrimonium 8. q. 2. n. 5. Soto dist. 35. a. 2. Et ratio est: quia seruus ille in eo instanti in quo contrahit, iam est liber ex dispositione Iuris, ac proinde non amplius subest impedimentũ. Dices: Contractus est causa cur fiat liber: ergo prior est contractus, quàm habitas contrahendi in seruo; & consequenter contractus erit nullus. Respondeo: Contractus est prior libertate in genere causæ efficientis; sed in genere causæ materialis libertas est prior matrimonio: sicut in rebus naturalibus illustratio æris in genere causæ efficientis prior est de pulsione tenebrarum; sed in ordine causæ materialis prior est depulsio tenebrarum, quàm illustratio æris.

Petes Tertio: An dominus possit seruum, qui contrahit matrimonium, vendere in alienã prouinciã?

Respondeo: Communis sententia Doctorũ est, quando consensu domini factum est matrimonium, seruum non posse in longinquas oras distrahi, quòd vxor commodò sequi non possit. Si autẽ sine consensu domini factum sit, quidam dicunt dominum posse illum vendere in quauis loca. Ita Nauar. c. 22. n. 32. Sed hoc non videtur absolutè verũ: Nã est contra charitatem virum ab vxore diuellere. Ita D. Thom. q. 52. a. 2. ad 4. vbi dicit cogendum dominum ac ita diuendat seruum. Et D. Antoninus

3. p. tit. 1. c. 3. Soto d. 35. a. 1. In vno tamen casu sententia Nauarri teneri potest: nempe, si dominus esset in maxima aliqua necessitate constitutus, cui non posset aliter occurrere, nisi ita vendendo seruum. Et tunc vxor teneretur eum sequi.

Petes Quarto: An hoc impedimentum seruilis conditionis sit Iuris natura, an Ecclesiastici?

Respondeo: Hoc impedimentum non esse Iuris nature, sicut est error personæ; sed Ecclesiastici. Ita communiter DD. D. Thomas d. 36. a. 1. q. 2. Soto d. 35. a. 2. Quod non sit Iuris natura, patet: nã ille verè cõsentit in hanc personam, neque aliã animo gerit, sed solum fallitur in accidentaria qualitate, sicut is qui putat esse nobilem, virginẽ, &c. Meritò tamen Ecclesia tale impedimentum induxit in fauorem eius qui liber est: quia per tale matrimonium grauius deciperetur. Nam serua non potest liberè reddere debitum suo coniugi, cum sit obstricta obsequijs domini.

CAPVT IX.

De impedimento voti, & Ordinis sacri.

DVBIVM I.

An votum dirimat matrimonium?

Notandum est: Votũ aliud esse simplex, aliud sollempne. Solempne dicitur, quod nuncupatur in susceptione Ordinis sacri, vel in Religionis per Sedem Apostolicam approbatæ professione. Ita expresse habemus Capitulo Quod votum, de Voto in 6. Simplex autem est, omne aliud votum, quod non est sollempne.

Dico Primò: Votum simplex impedit quidẽ matrimonium contrahendũ, cum sine graui peccato non possit contrahi; non tamen dirimit, si contrahatur: quod intellige secundum Iuris communis dispositionem. Nam ex priuilegio Summi Pontificis fieri potest, vt votũ simplex emissum in aliqua Religione secundum certam formam, dirimat matrimonium; vt patet ex Constitut. Greg. XIII. quæ incipit, Ascendente Domino.

Dico Secundò: Votum sollempne in Religione approbata tacitè vel expresse emissũ, dirimit matrimonium. Hæc propositio est fide tenenda.

Dixi: In Religione approbata: quia si quis profiteatur in Religione non approbata per Sedem Apostolicam, non erit impedimentum dirimens, vt in tertio ordine S. Francisci, vel S. Dominici: neque enim tale votum est propriè dictum sollempne; vt patet ex Capitulo Quod votum.

Dixi: Tacitè vel expresse emissum: quia vtroque modo fieri potest professio, etiam post Concilium Tridentinum; vt patet ex responsis Cardinalium. Expresse quidẽ fit, dum certa formula recitatur. Implicitè verò, si quis exacto anno professionis gesserit habitum professorum, & gerat se in officijs vt professum. Nunc

Probatur propositio Primò: Ex Concilij Concilium Chalcedonense can. 16. dicit virginẽ, quæ se Deo consecrauit, similiter & Monachum, non posse nuptialia iura contrahere: quòd si hoc inuenti fuerint perpetrare, excommunicentur. Vbi indicat tales nuptias esse illicitas. Quod patet primò, quia dicit non posse eos nuptialia iura contrahere. Quibus verbis significatur non tantum hoc esse peccatum, nam de hoc nemo vnquam dubitauit, sed

Si debitum reddat.

139 Affirma. cur.

Seruus contrahens cum libera, sit quatuor casibus liber.

Quid si liber in his casibus ignoret alterius seruitutem?

140 Seruũ coningatur dominus ne vendat in alienam prouinciã.

Excipit casum

141 Impedimẽtum seruilis conditionis est solum iuris Ecclesiastici.

142 Votũ aliud sollempne, aliud simplex.

143 Votũ simplex non irritat matrimonium.

144 Solempne irritat.

145 Concilia Chalcedonense.

uit; sed nõ posse inter eos ius matrimonij conitare. Secundò, quia iubet eos excommunicari; nempe, quia in peccato manent donec separentur. Tertiò, quia Concilium Triburienfe can. 23. allegat hunc Canonem, vt probet non esse verum matrimonij, quod post votũ solemne contrahitur. Concilium Toletanũ IV. ante annos 930. can. 51. iubet Monachos, qui vxores acceperunt, reduci in monasterium, & pœnitentiã deputari. Concil. Turonicũ can. 16. iubet Monachũ, qui vxorem duxerit, etiam auxilio iudicis secularis ab ea separari. Idẽ sanxit Concil. Foroiulienfe de sacris Virginitibus. Denique Concilium Tridentinum sess. 24. can. 9. *Si quis dixerit Clericos in sacris Ordinibus cõstitutos, vel Regulares castitatem regulariter professos, posse validè matrimonium contrahere, contractũque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto; anathema sit.*

Triburienfe.

Toletanum IV.

Turonicam.

Foroiulienfe. Tridentinum.

146 Pontifices.

Siricius.

Innocentius I.

Gregor. I.

147 Patres. Cyprian.

Basilus.

Ambros.

Probatur Secundò; Ex Pontificibus. Siricius Papa epist. 1. c. 6. iubet Monachos & Virgines sacras, si matrimonium contraxerint, excommunicari, & perpetuò in carceribus pœnitentiã agere. Innocentius I. epist. 2. c. 12. dicit eam, quæ velum sacrum accepit, & postea nupsit, non posse admitti ad pœnitentiã, nisi separetur. Gregorius I. lib. 1. Epistolarum, epist. 40. dicit Monachos, qui vxores duxerunt, separandos esse à coniugibus, & ad monasteria reducendos. Posteriorum Pontificũ decreta vide in Tit. *Qui Clerici vel vouentes.* & Cap. *Memimus.* & Cap. *Innuate.* & Clementina *De cõsanguinitate & affinitate*, vbi excommunicantur Clerici, Monachi, & Monachæ nuptias contrahentes.

Probatur Tertiò: Ex Patribus. Cyprianus lib. 1. epist. 11. vocat matrimonium sacrarum virginũ, *incestam coniunctionẽ*; & vocat illas *adulteras Christi*. sentit ergo non esse matrimonium. Basilus lib. de Virginitate paulò post medium, dicit virginẽ sacram, quæ Deo virginitatem professã est, per nullam legem dici posse vxorem eius, cui se, deserto sponso Christo, libidine incitata coniunxit. Ambrosius lib. ad Virginem lapsam: *Quæ se spondit Christo, & sacrum velamen accepit, iam nupsit; & si voluerit habere communi lege coniugij, adulterium perpetrat.* Idem docent alij Patres.

DVBIVM II.

Vtrum votum solemne Castitatis hanc vim dirimendi matrimonij habeat Iure diuino, an dumtaxat Ecclesiastico?

148 Quidam adscribunt Iuri diuino.

Multi existimant habere Iure diuino. Diuus Thomas q. 55. a. 2. Bonauentura, Richardus, Durandus, Dom. Soto dist. 38. Fundamentum ipsorum est: Quia votum solemne est traditio sui in potestatem Christi, quam traditionem Christus per Ecclesiam acceptat. Quò fit, vt ille non amplius habeat sui corporis potestatem, sicut nec is qui se coniugi tradidit per matrimonium. Vnde inferunt Pontificem in solemnĩ voto non posse dispensare.

Verius est id esse ex Iure Ecclesiastico.

Sed longè verius est, votum solemne hanc vim habere ex sola Ecclesiæ constitutione. Est communis sententia Canonistarum teste Panormitano in Capitulum *Rursus*, Qui Clerici vel vouentes. Scoti dist. 36. & 38. Paludani dist. 38. qu. 1. art. 2. & qu. 4. Caictani 2. 2. quæst. 88. art. 7. & multorum hoc tempore.

149

Probatur Primò: Quia solemnitas voti sola

Ecclesiæ institutione inuenta est; vt ait Bonifacius VIII. Capitulo *Quod votum.* & Greg. XIII. in conflit. *Ascendente Domino*. Atqui solemnitas voti continentij in hoc cõsistit, quod homo se ita Deo consecret: & tradat per illud, vt nullo modo ad matrimonij statum sit habilis: ergo si solemnitas est ex sola Ecclesiæ constitutione, etiam vis dirimendi matrimonij, quæ est in illo voto, ex Ecclesiæ constitutione erit.

Probatur Secundò: Quia non idèò votum solemne dirimit, quòd sit traditio sui; vt ipsi volunt: nam etiam votũ simplex castitatis est traditio sui, præsertim dum accèptatur à Prælato: non enim est promissio de futuro, sed donatio de presenti, quæ hinc non differt à traditione. Promittere enim castitatem, est ex hoc tempore omne commercium carnale repudiare, suũque corpus Christo consecrare. Vnde ipsèdem verbis votum simplex fit, quibus solemne.

Probatur Tertiò: Quia votum solemne, quòd emittunt ordinandi, est etiam traditio sui; & tamè non dirimit Iure diuino matrimonium, vt ipsi fatentur, sed tantum Ecclesiastico: vnde concedunt Pontificem in eo posse dispensare: ergo fundamentum ipsorum destruitur: nempe votum solemne idèò iure diuino matrimonium dirimere, quòd sit traditio sui. Respondet Dom. Sotus Pontificè idèò posse dispensare in voto solemnĩ sacrorum Ordinum, quòd hoc votum non sit Iure diuino annexum Ordini sacro, sed solum Ecclesiæ præcepto: Votum autem solemne castitatis Regularium, sit iure diuino statui Regularium annexum. Sed hinc solum sequitur, Pontificem posse dispensare, vt aliquis sit Sacerdos, qui castitatem nõ voueat; non autem, vt possit esse Religiosus sine hoc voto: non autem sequitur, Pontificem non posse dispensare in voto istius hominis, quo Religiosus est, (etsi tunc Religiosus esse desinat) sicut potest dispensare in voto Sacerdotis. Si enim in hoc potest, cur non etiam in illo? cum vtrumque sit votũ solemne, vtrumque sit traditio sui, vtrumque ab Ecclesiã sit acceptatum.

Nec obstat Capit. *Cum ad monasterium*, de statu Monachorum, vbi dicitur, *Custodia castraris adèò est annexa regula monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiã indulgere*: hoc enim intelligendum est de eo, qui manet Monachus, retinetq; monachalem statum. Fieri enim nequit, vt talis nõ teneatur ad castitatem. Mirum est Sotum hoc Capitulum pro se adducere, cum idem ibidem dicatur de abdicatione proprietatis: & tamen ipse sepe docet, Monachum si fiat Episcopus, vel è monasterio ob sua delicta expellatur, non teneri amplius seruari paupertatem. Vide illum lib. 10. de Iustitia, quæst. 5. art. 7.

Denique fieri potest Pontificis cõstitutione, vt etiam votum simplex matrimonium dirimat. Patet ex Conflit. Gregorij XIII. *Ascendente Domino*. Vnde sequitur etiam votum solemne ex eadẽ constitutione vim dirimendi matrimonij habere.

DVBIVM III.

Vtrum Ordo sacer sit impedimentũ dirimens?

Respondeo: Ordo sacer est impedimentum dirimens matrimonium, idque certa fide tenendum: nam expressè definitur in Concilio Trident, sess. 24. can. 9. Probatur ex decreto Callisti I.

Quid, & vnde solentur voti continentia.

150 Non ex eo dirimit, quòd sit traditio sui.

An Papa in voto solemnĩ Religiosis possit dispensare.

151

152 Dirimere, est de fide.

circa

circa annū Domini 320. habetur Can. Presbyteris, dist. 27. Presbyteris, inquit, Diaconibus, & Subdiaconibus, & Monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere, penitus interdicitur: contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis, disungi, & personas ad penitentiam redigi iuxta sacrorum Canonum definitionem indicimus. Et ex Concilio Toletano 2. can. 1. circa annum 534. Cavendum est his, scilicet Presbyteris, Diaconibus & Subdiaconibus, ne quando sue sponsionis immemores, ad terrenas nuptias ultra recurrant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegij rei ab Ecclesia habeantur extranei. Hieron. lib. 1. contra Iovinianū: Certè confiteris non posse esse Episcopū, qui in Episcopatu liberos faciat. Alioquin si inuentus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur.

Hinc patet, iam inde ab initio Ecclesiæ hoc impedimentum fuisse; idque meritissimò: quia sacer Ordo requirit animum valde purum, cælestē, & quasi Angelicū; ob sublimitatem tanti ministerij; ut inter cæteros docet Chrysostomus tum alibi, tum lib. 3. de Sacerdotio. Matrimonium autē deprimit illum ad voluptates carnales & brutales, variisque sollicitudinibus, & terrenis cupiditatibus: quæ omnia maximè repugnant animi puritati & tranquillitati.

DVBIVM IV.

Vtrum Ordo sacer dirimat matrimonium ratione sui, an solum ratione voti solemnitis adiuncti?

Suppono continentiam annexam fuisse Ordini sacro iam inde ab exordio Ecclesiæ; ut patet ex epist. ad Titum c. 1. v. 8. Oportet Episcopum esse continentem, nempe ab vxorijis amplexibus, ut inquit Hieronymus in hunc locum. Et ex Concilio Carthag. II. can. 2. Omnibus placet ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel qui Sacramenta contrahant, pudicitiam custodes etiam ab vxoribus se abstineant: ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Idem in Ecclesia Græca per aliquot annorum centurias seruatum est, ut patet ex Hieronymo lib. contra Vigilantium, Quid, inquit, facient Orientis Ecclesia, quid Aegypti, & Sedis Apostolica? quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continent; aut si vxores habuerint mariti esse desistunt: quò ad vsum scilicet. Idem docet Epiphanius hæresi 59. & colligitur ex Concilio Nicæno can. 3. vbi prohibet Episcopo, Presbytero, & Diacono ne domi mulierem vllam habeant præter matrem, sororem, amitam. Vide plura apud Bellarminum & Gregorium à Valentia. His positis:

Respondeo: Ordinem sacrum esse impedimentum dirimens, non solum ratione voti annexi, sed etiam ratione sui; quatenus ipsi Ordini lex Ecclesiastica irritans annexa est. Probatur Primò: Ex Concilio Tridentino sess. 24. can. 9. vbi innuatur matrimonium à Clerico Ordinis sacri contractum esse inualidum ob legem Ecclesiasticam; scilicet quæ annexa est ipsi Ordini: à Monacho autem contractum esse inualidum propter votum. Vult igitur illud esse inualidum, etiam ob aliam causam, quàm ob votum; quia ipsi Ordini Ecclesiastica legem imposuit. Secundò: Si quis in ordinatione noller vouere, & accepto Ordine matrimonium contraheret, contractus esset irritus: ergo ipsi Ordini talis lex irritans annexa est. Tertio: Idem colligitur ex decreto Callisti I. & ex

alijs Canonibus; qui non faciunt mentionem voti, sed solum Ordinis.

DVBIVM V.

Vtrum hoc impedimentum sit Iuris diuini, an Ecclesiastici?

Quidam existimant esse Iuris diuini. Ita Ioannes Maior dist. 24. qu. 2. & Iudocus Clichtouæus lib. de Continentia sacerdotali, cap. 4. & sequentibus, & quidam alij.

Sed non videtur dubitandum, quin hoc impedimentum Iure dumtaxat Ecclesiastico sit introductum; ut communior sententia Doctorum habet. Probatur: Si esset Iuris diuini, id esset, vel ratione voti, vel ratione Ordinis.

Non ratione Ordinis: nam nusquam habemus diuinum præceptum, quo ordinati prohibeantur ducere vxores. Confirmatur: quia Ecclesia Romana iam à multis sæculis permisit Sacerdotibus Græcis vsum vxorum, quas ante Ordinem sacrum duxerant: ut patet Capitulo Cum olim, de Clerico coniugato. Concilium quoque Ancyranum c. 10. dicit Diaconos permisso Episcopi posse vxores ducere, etiam post ordinationem. Et Gregorius I. lib. 1. epist. 42. permittit Subdiaconis, ut vtantur vxoribus, quas iam antea duxerant: quamuis ibidem prohibeat eos in posterum ordinari, nisi continentiam voueant. Denique Concil. Trident. satis insinuat tantummodò lege Ecclesiastica tale matrimonium irritum esse.

Sed, neque ratione voti hoc impedimentum est Iuris diuini: quia votum Ordini sacro est annexum ex Ecclesiæ constitutione. Solemnitas quoque voti, quæ matrimonium dirimitur, Iure Ecclesiastico est introducta. Hinc sequitur Pontificem in hoc impedimento posse dispensare: quod sapissimè fecit.

CAPVT X.

De impedimento cognationis, affinitatis, & iustitiæ publicæ honestatis.

Notandum est: Cognationem esse triplicem: Carnalem, quæ consanguinitas dicitur: Spiritalem, quæ oritur ex Baptismo & Confirmatione: & Legalem, quæ oritur adoptione.

DVBIVM I.

Quid sit consanguinitas: & quomodo suis gradibus distinguatur?

Dico Primò: Consanguinitas, est propinquitas sanguinis personarum ab eodem stipite descendentium; vel earum, quarum altera descendit ab altera.

Dico Secundò: Consanguinitas distinguitur per lineas, & linea per gradus. Linea, est ordinata series personarum sanguine iunctarum: ut filius, pater, auus, proauus. Estque triplex: Ascendentium, Descendentium, & Collateralium. Ascendentium & Descendentium linea, dicitur linea recta; Collateralium transversa.

Ut autem intelligatur, quo gradu inter se distent secundum hæc lineas, notandæ sunt tres regulæ. Prima regula sit pro linea recta: Quot sunt

Personæ

153
Car debeat dirimeri.

154
si puer-
pio Eccl-
siæ conti-
nentia an-
nexa est
Ordini sa-
cro, etiam
apud Græ-
cos.

155
Ordo irri-
rat matri-
monium
non solum
ratione vo-
ti, sed etiã
ratione
sui.

156
Est Iuris
tantum Ec-
clesiasticus

157
Cognatio
triplex.

158
Quid con-
sanguini-
tas.

Quid linea
& quora-
plex.

Regula
linea
recta.

persona in linea recta, totidem sunt gradus vno dempto: exēpli gratia, cum in linea data filius, pater, auus sint tres personæ, filius est auo in secundo gradu consanguineus, & vicissim auus nepoti: singula enim personæ tanquam puncta concipiendæ sunt, inter quæ dictæ sint lineæ seu intervalla, tanquam singuli gradus: v. g. primum punctum sit pater, secundum filius, tertium nepos: linea ducta inter primum & secundum, erit primus gradus: inter secundum & tertium, secundus gradus: inter tertium & quartum, tertius gradus. Vnde patet filium à patre tantum vno gradu distare, ab auo duobus, à proauo tribus, ab abauo quatuor, à tritauo quinque. In hac regula consentiunt Iurisperiti cum Canonistis: in sequentibus dissentiunt.

159
Dux regula
linea
transuersa

Secunda & tertia regula fit pro linea transuersa. Secunda est: Inter personas, quæ aequaliter distant à communi stipite, quo gradu qualibet earum distat ab eo, eodē quoque inter se ipsa distant. Hinc duo fratres sunt in primo gradu, quia tantummodò vno gradu vterque eorum distat à communi parente. Duo fratruales sunt in secundo gradu, quia tantum duobus gradibus distant à communi parente. Horum filij sunt in tertio gradu, quia tribus gradibus ab- sunt à communi principio.

Tertia regula: Quando persone distant inaequaliter à communi parente, quo gradu ab illo distat is, qui remotior est, eodem quoque ipsi inter sese distant: vt Ioseph & Ismaël sunt in tertio gradu consanguinitatis; quia Ioseph tribus gradibus distat à communi principio, scilicet ab Abraham patre Ismaëlis. Ratio huius regulæ est; quia cum consanguinitas nascatur ex convenientia in sanguine communis principij, fieri nequit vt inter se sint viciniore, quàm secundum distantiam communis principij, in quo primum sanguine coniunguntur.

Computa-
tio Iuris-
peritorum
diuersa est à
Canonica.

Aliter de his sentiunt Iurisperiti: nam ipsorum sententia, duo fratres sunt in secundo gradu: duo fratruales in quarto: duo pronepotes in sexto. Considerant enim ipsi quot gradibus quisque distat à communi principio; ipsique coniunctis affirmant totidem quoque inter se distare. Exempli gratia: Quia vterque pronepos distat à communi stipite tribus gradibus, idcirco volunt duos pronepotes inter se distare sex gradibus; nam bis tria sunt sex: pronepotem verò ab altero nepote quinque gradibus, quia pronepos à proauo distat tribus, nepos verò ab eadem personâ distat duobus; duo autem & tria sunt quinque. Vide Couarr. 2. parte, cap. 6. §. 6.

Aduerte tamen: Canonicam supputationem esse seruandam in causa matrimonij in vtroque foro; vt notat Couarruias loco citato: Legale verò, in hæreditatibus & successiõibus. In alijs cõtractibus vtraque in suo foro seruanda.

DVBIVM II.

Quinam gradus Iure naturæ dirimant matrimonium?

160
Gradus in
Leuitico
vetiti.

Hæretici nostri putant omnes gradus, qui habentur Leuitici 18. ita esse prohibitos, vt nullâ in illos cadat dispensatio; ac proinde prohibitos esse Iure naturæ: alios verò non esse vlllo modo prohibitos.

Prohibentur autem Leuitici 18. dumtaxat primus, & secundus gradus consanguinitatis. In linea recta, matrimonium patris cum filio, & nepte:

matris cum filio & nepote. In transuersa, fratris cum sorore, & nepotis cum amita, & matertera. Patruj verò & auunculi matrimonium cum nepte ex fratre vel sorore, non vetatur.

Quòd verò ad affinitatem attinet: In linea recta vetatur coniugium priuigni cum nouerca, & patris cum priuigna eiusque filia, & foci cum nuru. In transuersa vetatur coniugium cum vxore fratris, & cum sorore vxoris viuente vxore, & cum vxore patruj. His positis:

Respondeo & Dico Primò: Nō omnes gradus, prohibiti in Leuitico, sunt ita vetiti Iure naturæ, vt matrimonium irritum faciant.

Probatum Primò: Genes. 29. Iacob accepit sororem vxoris suæ adhuc viuētis, scilicet Rachelem viuente Lia, quod prohibetur in Leuitico, nam est affinis in primo gradu. Neque dici potest id factum dispensatione diuina: nam satis constat fuisse consuetudinem loci, vt duæ sorores possent vni viro nubere. Cum enim Laban decepisset Iacob obrusâ Liâ pro Rachele, etiam Rachelem obtulit pro obsequio septennij, & Iacob statim consensit.

Secundò: Exodi 6. Amran pater Moyfis accepit Iochabed patrualem suam seu patruam, id est, patris sui sororem, vt vox Hebræa insinuat, & colligi potest ex c. 26. Numerorum v. 59. Atqui hoc coniugium etiam prohibetur in Leuitico.

Tertiò: Coniugium patruj cum nepte non prohibetur in Leuitico, & tamen est in eodem gradu, in quo amita cum nepote, scilicet in secundo: ergo iste gradus Iure naturæ non est prohibitus. Quod confirmatur; quia Abraham duxit neptem suam, scilicet Saram filiam Aram; similiter & Nachor duxit neptem suam Melcham filiam eiusdem Aram: ergo non est contra Ius naturæ.

Quartò: Deut. 25. præcipitur, si quis moriatur sine liberis, vt frater eius ducat vxorem relictam, vt ex illa semen suo fratri suscitetur: ergo matrimonium cum vxore fratris non est irritum Iuræ naturæ. Dices: Leuitici 18. prohibetur tale matrimonium, quomodo ergo Deuteron. 25. præcipitur? Respondeo: In Leuitico prohibetur nudè acceptum, eò quòd per se indecens sit nisi per aliquam circumstantiam honestetur. In Deuteronomio præcipitur solum in certo euentu, nempe dum frater sine liberis obiit, idque ne eius familia prorsus intereat.

Quintò Probatum ex Cap. Gaudemus, de diuortijs, vbi Innocentius III. definit infidelium conuersorum matrimonia, quæ in secundo vel tertio gradu ante conuersionem sunt contracta, non esse dirimenda: tale est inter amitam & nepotem, & inter vxorem patruj & nepotem patruj, quæ vetantur in Leuitico.

Hinc patet non omnes illos gradus Iure naturæ matrimonium irritare. De Iure diuino positiuo non est dubitatio, cum hoc ius pertineat ad legem veterem, quod vniuersum per legem nouâ est abrogatum. Aduertendum tamen: Coniunctionem in his gradibus continere quamdam indecentiam, nisi iusta aliqua ratio illam cohonestet: quia consanguineis & affinibus debentur maior quædam reuerentia, & verecundiæ signa, quàm alijs: cui reuerentiæ & verecundiæ non satis congruit actus coniugalis; vt rectè D. August. lib. 15. de Ciuitate cap. 16. & colligi potest ex ipsa Scriptura.

Dico Secundò: In linea recta irritum est matrimonium Iure naturæ in primo & secundo gradu, quamuis

161
Nō omnes
gradus ve-
titi in Le-
uitico irri-
tant Iure,
naturæ
matrimo-
nium.

Est indecens
contrahere
in his gra-
dibus.

162

1. & 2. gradus lineae rectae iure naturae irritat matrimonium.

quomodo non sit intrinsecè malum sicut mendaciū. In vlterioribus gradibus eiusdem lineae probabilius etiam est eodem iure irritum esse.

Prior pars est cōmunis sententia. Probatur de primo & secundo gradu: quia talis coniunctio repugnat vsui matrimonij: nam reuerentia naturalis non permittit vt filius discooperiat turpitudinem matris, aut filia patris. Cuius signum est, quod vix vlla natio tam sit barbara, quin ab huiusmodi coniunctione abhorreat. Vnde Romani non permittebant, vt filius vna cum patre eodem balneo laueretur, teste Valerio Maximo. Et Aristoteles de historia Animalium lib. 9. cap. 47. scribit camelos & equos non posse compelli, vt matribus miscantur.

Hæc coniunctio non est intrinsecè mala.

Aduerte tamen: non esse intrinsecè malum, vt videtur sentire Caietanus 2. 2. q. 154. art. 9. Nam per dispensationem diuinam, certo euentu, posset esse honestum: vt si genus humanum interiret, præter patrem & filiam: quomodo quidam excusant filias Loth, Genes. cap. 19. v. 32.

Probatur Secundò: Lege finali si. de Ritu nuptiarum, vbi dicitur, *Incestum iure gentium committit, qui ex gradu ascendentiū vel descendentiū vxorem duxerit.* Et confirmatur: quia nepotes & neptes sunt veluti filij & filie; aui & auæ sunt veluti patres & matres. Vnde similis est irreuerentia cum illis nuptias inire.

Tertius aut quartus gradus lineae rectae etiam iure naturae irritat matrimonium.

Alter pars est contra Dom. Sotum, qui putat tertium & quartum gradum in linea recta non esse iure naturae prohibitum. Sed communior sententia Doctorum nobiscum tenet. Probatur ex lege citata, vbi nullus gradus ascendentiū & descendentiū excipitur. Censet ergo eodem iure esse prohibitos. Et ratio est: Quia etsi in linea trāuersa censetur consanguinitas decursu generationum minui, tandemque euanescere; non tamen ita fit in linea recta: nam in hac semper alter respectu alterius habet rationem principij & parentis, alter rationem filij & effectus. Principio autem & parenti summa debetur reuerentia; imò eò maior, quòd principium est altius & vniuersalius. Quare Adamo, si inter homines verlareretur, summa deberetur. Vnde Henoch, ex quo Noë & omnes homines post diluuium, cum venerit in fine mundi, non poterit inire connubium: nam omnes sunt eius filia.

Henoch non poterit contra here, & cur.

Dices Primò: Maior est propinquitatis sanguinis inter Petrum & neptem ex fratre, quam inter Petrum & eius tritauiam: sed matrimonium inter Petrum & illam neptem non esset iure naturae irritum: ergo neque cum illa tritauiam.

1. Obiectio.

Respondeo: Esse quidem maiorem propinquitatem, si gradus numeremus, non autem absolutè: nam gradus illi sunt diuersi generis, vnde non possunt inter se propriè comparari. Absolutè enim maior est propinquitatis seu coniunctio inter Petrum & eius tritauiam, quam inter Petrum & eius sororem: illi enim habent se vt causa & effectus, hi verò vt duo effectus eiusdem causa.

Soluitur.

Dices Secundò: In Leuitico non prohibentur nisi duo gradus lineae rectae, & Ecclesia solùm quatuor prohibet; quod signum est, vltiores non esse prohibitos.

3. Obiectio.

Respondeo: In Leuitico expressè quidem vltiorum graduum non fit mentio, quia censentur eadem lege prohiberi, qua primus & secundus; nam omnes sunt parentes & filij. Ecclesia etiam

Soluitur.

vltiorum non meminit, quia nunquam potest incidere casus, vt tritauius, qui est in quinto gradu, possit aut velit inire matrimonium cum trinepte.

Dico Tertio: In linea trāuersa irritum est matrimonium iure naturae in primo gradu, scilicet inter fratrem & sororem: in cæteris non est irritum.

163 Primus gradus lineae trāuersae irritat iure naturae.

Prior Pars est contra Caietanum supra. Et probatur Primò: Genes. 20. Abraham, cum peregrinus esset in Geraris, dixit Saram esse sororem suā, nempe vt Gerarita nescirèt esse eius coniugē: ergo tunc temporis apud Ethnicos cōmunis sensus erat inter fratrem & sororem matrimonium non posse constare. Nec obstat, quòd Abraham ibidem rogatus à Rege, quomodo dixisset sororem esse, cum esset vxor; responderit, *Verè soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meae, & duxi eam in vxorem: quia soror ibi vocatur consanguinea, scilicet neptis ex fratre; vt docet Iosephus lib. 1. Antiquitatum cap. 12. vel 24. Hieronymus lib. contra Heluidium, & in questionibus Hebraicis. D. Augustinus lib. 22. contra Faustum c. 35. vbi etiam ait, Scripturam testari, consanguineos & consanguineas fuisse antiquitus appellatos fratres & sorores. Sic & consanguinei Domini vocabantur fratres Domini. Sic Isaac in simili casu Rebeccam vocabat suam sororem, quæ tamen erat neptis ex patruale, Gen. 26. Simili modo Abraham potuit Saram appellare sororem, etiam si esset neptis ex fratre. Dicit, *filia patris mei; scilicet filia Thare, non immediate, sed mediante Aram fratre Abrahami, qui iam obierat. Vnde Auis erat illi loco patris.**

Abraham vocat vxorem suam sororem.

Probatur Secundò: Ex D. Augustino lib. 22. contra Faustum c. 35. vbi ait: *Ex vtroque, vel altero parente natos necti coniugio non licebat, scilicet temporibus Abrahæ. & lib. 15. de Ciuit. cap. 16. inter cætera ait, Consuetudinem & sensum humanum etiam inter Ethnicos fraternæ connubia abhorre, quamuis peruersis legibus concessa fuerint.*

Probatur Tertio: Quia Ecclesia nunquam legitur in hoc gradu dispensasse, nec vllus Sanctorū contraxisse. Quòd autem vitio generis humani fratres & sorores contraxerint, factum fuit Deo dispensante ob absolutam necessitatem.

Dices: Thamar cum à fratre vim pateretur, dixit fratri, *Loquere ad Regem, & non negabit me tibi, 2. Reg. 13.* ergo putabat tale connubium fieri posse.

Obiectio.

Respondeo: Illam vel fuisse ignaram legis diuinae; vel hoc actu vim auertere voluisse. Certissimum enim est tale matrimonium fieri non potuisse, non solùm ob legem naturae, sed etiam ob legem diuinam positiuam tunc obligantem, & grauissimā penā munitam.

Soluitur.

DVBIVM III.

Quinam gradus consanguinitatis absolute dirimunt matrimonium, siue iure naturae, siue Ecclesiastico?

Respondeo: Omnes consanguinitatis gradus vsque ad quartum gradum inclusiuè absolute dirimunt matrimonium. Patet hoc ex Concilio Magno Lateranensi cap. 50. *Prohibitio copulae coniugalis quartum gradum consanguinitatis & affinitatis de cætero non excedat: quoniam in vltioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohiberi.*

164 Omnes dirimunt vsque ad quartum inclusiuè.

prohibitio generaliter obseruari. Vbi aduerte: Olim prohibita fuisse coniugia vsque ad septimum gradum; vt patet ex multis Canonibus 35. quæst. 2. Sed Concilium ob grauissimas causas reduxit ad quartum. Post quartum enim, ob vitæ breuitatē, sæpè non cognoscuntur consanguinei. Vnde fiebat, vt sæpè in gradibus prohibitis, vel ex negligentia, vel ex ignorantia, contraheretur. Hinc scandala & lites.

Papa dispensat in linea recta non transuersa.

Ex dictis sequitur Pontificē in linea recta consanguinitatis non posse dispensare. In linea transuersa posse; præterquam in primo gradu. Hac de consanguinitate.

DVBIUM IV.

Quid sit Affinitas?

169
Quid Affinitas.

Respondeo: Affinitatem proprie esse propinquitatem ex copula carnali proueniētem. Adde, vel ex iure propinquo ad copulam.

Dico, Ex copula carnali: quia generatim ex omni copula, etiam fornicaria nascitur. Copulam uoco actum consummatum, qui per se talis est, vt ex eo possit sequi generatio. Vnde ex copula steriliū nascitur affinitas, non tamen ex copula frigidorū.

Adde, Vel ex iure propinquo ad copulam: nam ex matrimonio rato, non consummato, nascitur etiā vera affinitas; vt dicitur declarasse Pius V. Antea tamen à plerisque Doctoribus non vocabatur affinitas, sed impedimentum iustitiæ publicæ honestatis. Rectius tamen vocatur affinitas; tum quia passim apud omnes censetur affinitas contrahi per ipsum matrimonij contractum; nam statim post contractum, nominibus affinitatis se mutuo compellant vir & consanguinei vxoris, vxor & consanguinei viri: tum quia per ipsum contractū vir & mulier fiunt vna caro, quasi in habitu; atqui ratione cōiunctionis in vnam carnem nascitur affinitas: tum quia non minùs dirimit Matrimonium, quàm si copula accessisset: tum denique, quia Concilium Trident. sess. 24. restringit impedimentum iustitiæ publicæ honestatis ad primum gradum; hoc autem impedimentum se extendit vsque ad quartum.

Affinitas non caret parentelâ.

Notandum Primò: Quosdam addere huic definitioni, *Omni carens parentelâ*. Sed hæc particula non est necessaria, imò potiùs obscurat definitionem: potest enim affinitas superuenire consanguinitati; vt si frater committat incestū cum sorore, erit affinis alteri forori, & matri, & cæteris vsque ad quartum gradum.

166
Regula ad cognoscendos gradus affinitatis.

Notandum Secundò: Ad cognoscendos gradus affinitatis: Contrahi affinitatem inter virum & consanguineos vxoris, vel mulieris cognatæ carnaliter; & contrā, inter vxorem & consanguineos viri, idque in eo gradu quo erant consanguinei: v. g. si Petrus cognouit Catharinam, consanguinei Catharinæ in primo gradu, fiunt Petro affines in primo gradu; & consanguinei Catharinæ in secundo, fiunt Petro affines in secundo gradu, & vicissim.

Affinitas iam non parit affinitatem.

Notandum Tertio: Olim si defuncto coniuge alter inibat secundas nuptias, nascebatur secundū genus affinitatis, scilicet inter consanguineos defuncti, & alterum coniugem cum quo superstes contrahebat. Si tertio contrahebat, nascebatur tertium genus affinitatis. Verum hic modus contrahendi affinitatem sublatu est per Concilium Magnum Lateranense cap. 51. Vnde modo affi-

nitas non parit affinitatem; id est, persona, quæ mihi est affinis, non potest mihi alios affines accersere.

DVBIUM V.

Quo gradu dirimit affinitas Matrimonium?

Dico Primò: Affinitas, quæ ex actu coniugali, vel ex matrimonio rato nascitur, est impedimentum dirimens vsque ad 4. gradum, siue in linea recta, siue in transuersa. De priore, quæ est ex actu coniugali probatur ex Capitulo *Non debet*, de Consanguinitate & affinitate, quod acceptum est ex Concilio Lateranensi cap. 50. Itē 35. qu. 3. sunt multi Canones hac de re. Altera pars, scilicet de Matrimonio rato non consummato, probatur ex Capitulo *Si quis desponsauerit*, & quatuor sequentibus 27. qu. 2.

167
Affinitas ex coniugio dirimit vsque ad quartum gradum.

Dico Secundò: Affinitas, quæ ex fornicatione nascitur, dirimit matrimonium post Concil. Trident. tantummodò vsque ad secundum gradum inclusiue. Patet ex Concil. sess. 24. cap. 4. Sed quia Concilium solum dicit, *Matrimonium non dirimit ultra secundum gradum per talem affinitatem*, dubium esse poterat, utrū saltem impediretur. Vnde Pius V. explicuit in 3. & 4o gradu per hanc affinitatem matrimonium non impediri; vt docet Nauarrus cap. 22. nu. 43.

168
Affinitas ex fornicatione dirimit tantū vsque ad secundum gradum.

His adde: Et si vir cognoscat consanguineam vxoris in 3. vel 4. gradu, non impediri petitionem debiti, vt respondit facultas Salmanticensis & Complutensis, teste Vivaldo; & colligi vti que potest ex Concilio Trident. supra, vbi Conciliū ex fornicatione noluit nasci impedimentum ultra secundum gradum ad contrahendum. Vnde sequitur, neque etiam nasci impedimentum ad petendum debitū. Quando enim affinitas non repugnat matrimonio contrahendo, non potest etiam eius vsui repugnare, si matrimonio superueniat.

Nec ultra impeditur debiti petitionem.

Petēs; Quid si Petrus cognoscat consanguineā Catharinæ in 1. vel 2. gradu, penitus ignorans esse eius consanguineam, nasciturne impedimentū respectu Catharinæ?

169
Quæ natiuitas impeditur, si nesciam esse consanguineam.

Respondeo: Nasci indubiè ad contrahendum cum Catharina matrimonium: non tamen ad petendum debitum si iam erat eius vxor, vt docet Castro lib. 2. de Potestate legis pœnalis cap. 14. Paludanus dist. 34. qu. 1. Victoria qu. 288. Sotus dist. 36. art. 2. Ratio est; quia in hoc casu nō posse petere debitum, est pena incestus: Nemo enim priuari potest iure in re quam possidet, nisi ob culpam: atqui hic non est culpa incestus, sed solum fornicationis vel adulterij. Impedimentum autem ad contrahendum potest nasci etiam sine culpa; quare cum hic orta sit affinitas, non potest contrahere. Confirmatur à simili: Si vir in necessitate baptizat filium vxoris suæ, non prohibetur petere debitum: tamen si esset concubina, non posset contrahere matrimonium cum illa, ob spiritalem cognationem.

DVBIUM VI.

Quinam gradus affinitatis iure natura efficiant Matrimonium irritum?

Dico Primò: In primo gradu affinitatis lineæ rectæ valde probabile est Matrimonium esse

170

Primus gradus lineæ rectæ irritat iure naturæ.

esse irritum Iure naturæ. Vbi nota: In hoc primo gradu affinitatis, esse hos; vitricum & priuignam, nouercam & priuignum, focerum & nurū, focrum & generum.

Probatur Primò: Prioris ad Corinthios 5. v. 1. *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes; ita vt vxorem patris sui quis habeat.* Vbi Apostolus insinuat esse contra legem naturæ.

Probatur Secundò: Leuitici 28. talia matrimonia puniuntur penà mortis, sicut patris cum filia, matris cum filio, aui cum nepte, fratris cum sorore, quæ suprà diximus esse Iure naturæ irrita: cætera leuioribus pœnis puniuntur.

Probatur Tertio: Quia nunquam auditum est Ecclesiam in his gradibus lineæ rectæ dispensasse. Neque in lege veteri vlla exempla Sanctorum existunt.

171 In linea transuersa primus non irritat iure naturæ.

Dico Secundò: In primo gradu affinitatis lineæ transuersæ non est irritum Iure naturæ matrimonium, multoquæ minus in secundo & tertio. Vbi aduerte: In primo gradu lineæ transuersæ, esse v. g. Petrum, & vxoris eius sororem; item vxorem Petri, & fratrem Petri.

Probatur Primò: Deuteron. 25. præcipitur, vt frater ducat vxorem fratris sui defuncti sine liberis. Genesis 38. Iudas dedit Thamar duos filios suos successiuè maritos. Genesis 29. Iacob accepit duas sorores.

Dispensant in eo Pontifices.

Probatur Secundò: Quia sapè à Pontificibus est dispensatum. Alexander VI. cum Emanuele Rege Portugallia dispensauit, vt duas sorores filias Regum Catholicorum successiuè haberet. Iulius II. cum Henrico VIII. vt Catharinam filiam Ferdinandi vxorem fratris Arcturi sine liberis defuncti. Innocentius III. dispensauit cum Liouonibus, vt manerent cum vxoribus fratrum, quas in infidelitate acceperant; vt patet Capitulo finali, de *Diuortijs*.

Nec obstat, Quòd Matthæi 14. v. 4. Ioannes dicebat Herodi, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*: nam frater viuebat, vt refert Hieronymus in hunc locum; vna autem nō potest simul esse vxor duorum. Deinde, etsi fuisset mortuus frater, non tamen licuisset propter legem veterem Leuitici 18. Nam frater reliquerat semen ex Herodiade, puellam saltatricem; vt testatur Chrysostomus homil. 49. in Matth. Solum autem poterat frater accipere vxorem fratris defuncti, quando ille absque liberis defunctus erat.

DVBIVM VII.

Virum cognatio spiritalis, quæ nascitur ex baptismo, vel confirmatione, sit impedimentum dirimens, & inter quos?

172

Respondeo: Hæc cognatio est impedimentum dirimens inter baptizantem, confirmantem, & suscipientem ex vna parte, & baptizatum, confirmatum, eiusque patrem & matrem ex altera parte: non autem inter alios. Patet hoc ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 2. *de Reformatione matrimonij*, vbi cognatio spiritalis restringitur ad paternitatem & comaternitatem. *Confraternitas* omnino tollitur, qualis est inter baptizatum, & filios baptizantis vel suscipientis. *Paternitas* verò & *comaternitas* ex parte tollitur, scilicet inter baptizantis

Hæc cognatio est restricta per Trid.

vel suscipientis coniugè, aut concubinam ex vna parte, & baptizatum eiusque consanguineos ex altera parte. Vide multos Canones hac de re 30. qu. 1. & in tit. *de Cognatione spiritali*. Ratio horū omnium est: quia sicut decuit, vt cognatio carnalis ob reuerentiam consanguineis debitam, & ad amicitias propagandas dirimeret matrimonium: ita etiam decuit, vt cognatio spiritalis dirimeret matrimonium; cum illæ causæ hic quoque locum habeant.

Petes: vt rûm hoc impedimentum contrahatur ex baptismo minus celebri in extrema necessitate collato?

173 Oritur etiã hæc cognatio ex baptismo minus celebri in extrema necessitate collato.

Respondeo: Hoc impedimentum omnino contrahi ex tali baptismo, non solum inter baptizantem & baptizatum, sed etiam inter leuantem & baptizatum, eiusque parentes: quod est contra Sotum. Ratio est: quia hoc impedimentum dirimens nascitur ob Sacramentum, non ob eius solemnitatem. Nam ratione Sacramenti non solum baptizans, sed etiam leuans fit parens spiritalis infantis.

Aduerte: In hoc impedimento quod ortum est ex baptismo dato in extrema necessitate, iuxta Sotum, posse Episcopum dispensare ad matrimonium contrahendum, quando non esset facillimus ad Urbem transitus.

DVBIVM VIII.

Quandonam à Patrinis contrahatur hæc affinitas?

Respondeo: Hanc affinitatem non contrahi à Patrinis dum portant infantem, vel etiam dum tenent in Catechismo: sed, cum tenent eum quando actu baptizatur; vel cum leuant eum de sacro fonte, iuxta communioem sententiam. Nec refert an respondeant nomine infantis, an non. Quod est contra Hostiensem.

174

Petes Primò: Quot possint esse Patrini?

Respondeo: Ad summum duo, iuxta Tridentinum suprâ. v. g. vnus & vna. Vnde maritus & vxor possunt eandem prolem suscipere. Neque Episcopus potest dispensare vt loco vnus viri & vnus mulieris, duo viri suscipiant, vel duæ mulieres; vt respondit Congregatio Cardinalium. Vide quæ diximus q. 67. a. 7. & 8. de Baptismo.

Duo solum sint Patrini

Petes Secundò: An ista cognatio possit contrahi per Procuratores?

Respondent plerique non posse contrahi. Vnde quando Princeps aliquis per procuratorè suscipit infantem, Principè non contrahere cognationem, sed procuratorem ipsius, qui tangit vel leuat. Ita Couarruias 2. p. de Sponsalibus cap. 6. §. 4. n. 6. Siluester V. Matrimonium. 8. quæst. 7. §. 14. Soto dist. 24. quæst. 1. art. 2.

Quidam negant hæc cognationem contrahi per procuratorem.

Contrarium tamen est tenendum cum Panor- mitano in Cap. *Veniens*, de Cognatione spiritali: quia Congregatio Cardinalium instituta ad explicandum Concilium Tridentinum, respondit eum qui leuat, aut tenet procuratoris nomine, nullam contrahere cognationem spiritalè. Quod sanè multo magis rationi est consentaneum: quia procurator non agit suo, sed Principis nomine. Vnde Princeps censetur leuare; sicut in contrahendis sponsalibus & matrimonio fieri videmus.

Verius affirmari.

DVBIVM IX.

Vtrum cognatio legalis sit impedimentum dirimens, & quousque?

175 Quid Legalis cognatio.

Quid Adoptivae, & quorum.

Adoptio perfecta & imperfecta.

176 Adoptio dirimit in linea recta vsque ad 4. gradum.

Probabile est, quod solum vsque ad 2. gradum.

Inter quos dirimit in linea transversa.

177 Impedimentum hoc in quibusdam est perpetuum, in quibusdam temporale.

Notandum est: Cognationem legalem esse vinculum, quod nascitur ex adoptione. Adoptio autem est assumptio legitima persona extranea in filium vel filiam. Iure enim Gentium concessum est, ut qui liberos non habent, possint in sterilitatis solatium, aliquos in liberos assumere. Quod postea etiam concessum est ijs qui liberos habent. Castratis & frigidis non conceditur: quia quos natura fecit Matrimonio ineptos, noluit Ius facere parentes. Feminae quoque non conceditur, nisi interdum ex privilegio. Neque etiam illi, qui aetate non superat adoptandum, saltem annis 18.

Adoptio generatim est duplex. Quaedam est imperfecta, diciturque tantum Adoptio. Haec fit auctoritate Magistratus. Non transfert adoptatum in potestatem adoptantis, nec facit succedere ab intestato. Altera est perfecta, & vocatur Arrogatio, fitque rescripto Principis, transfert quoque Arrogatum in potestatem Arrogantis, facitque Arrogatum succedere ab intestato, ita ut Arrogator non possit eum priuare legitima. Vide Siluestrum verbo Adoptio. & Instituta de Adoptionibus. tit. 11. & ff. eodem titulo. His notatis:

Respondeo: Cognationem legalem dirimere Matrimonium. Primò quidem in linea recta vsque ad 4. gradum descendendum; id est, inter adoptantem & adoptatam, eiusque adoptatae posteros, vsque ad 4. gradum, non tamen ascendendum. Tenet Palud. dist. 42. q. 1. conclusionem 6. Siluester Matrimonium, 8. §. 8. Navar. cap. 22. nu. 45. & alij.

Aduerte tamen: Probabile esse post Concilium Tridentinum hoc impedimentum solum dirimere vsque ad 2. gradum inclusiuè, sicut cognatio spiritalis. Ita quidam Doctores Salmanticenses, & Henriches lib. 2. de Matrimonio c. 12. Quod confirmatur, quia si cognatio spiritalis, quae maius est vinculum & insolubilius, dirimit solum vsque ad 2. gradum; cur non idem dici queat de cognatione legali, quae similis est cognationi spiritali? praesertim cum non habeamus Canonem, quo contrarium exprimitur?

Secundò verò, Dirimit in Linea transversa Matrimonium inter filios naturales adoptantis, & eum qui perfecte est adoptatus; id est, arrogatum.

Tertiò autem, Haec cognatio per modum cuiusdam affinitatis dirimit inter adoptatum & coniugem adoptantis, quae illi est veluti nouerca: & inter adoptantem & coniugem adoptati, quae illi est instar nurus.

Notandum est Primò: In linea recta hoc impedimentum esse perpetuum, quamuis moriatur alter, vel filius emancipetur, vel adoptio dissoluatur. Perpetuum quoque est inter coniugem adoptantis & adoptatum, inter coniugem adoptati & adoptantem, ut expressè habemus lege Adoptivus. ff. de Ritu nuptiarum. Verùm inter filios naturales adoptantis & adoptatum est impedimentum temporale; nempe quamdiu filij naturales sunt sub patria potestate, vel certè quamdiu ipse adoptatus sub ea est. Vnde si filij naturales emancipentur, vel emancipetur adoptatus, vel si adoptans moriatur, postunt inter se contrahere; vt colligitur Capitulo vnico De cognatione legali:

vbi Nicolaus I. sic ait; Si qua per adoptionem mihi soror esse coeperit, quamdiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptia consistere non possunt: intellige nisi alter emancipetur; vt patet ex Capitulo Per adoptionem, 30. quaest. 3.

Notandum Secundò: Etsi isti gradus non exprimantur Iure Canonico; tamen Iure Civili habentur expressi, quod ferè hac in parte à Canonico est receptum: vt patet Capitulo Diligere, 30. q. 3. & etiam ferè receptum est Ecclesiae consuetudine.

Petes: Vtrum inter adoptatum & filiam illegitimam adoptantis censetur esse hoc impedimentum durante adoptione?

Respondeo: Non censi esse impedimentum. Ratio est; quia illegitima non est in patria potestate. Ita Innocentius IV. Hostiensis, & alij, quos refert & sequitur Fumus V. Matrimonium, §. 18. estque sententia communis teste Navarro cap. 22. nu. 44. Pari modo, nullum est impedimentum inter duos adoptiuos; vt docet idem Fumus n. 19.

Non est impedimentum inter adoptatum, & filiam illegitimam adoptantis.

Neque inter duos adoptiuos.

DVBIVM X.

Vtrum impedimentum iustitia publica honestatis matrimonium dirimat?

Respondeo: Impedimentum iustitiae publicae honestatis dirimit matrimonium: vt patet ex varijs Canonibus. Impedimentum autem hoc secundum quosdam nascitur tripliciter. Quod ad Primò,

Notandum est Primò: Sicut ex copula carnali, & ex matrimonio rato nascitur affinitas inter virum & consanguineos vxoris, inter vxorem & consanguineos viri: ita ex contractu sponsalium inter sponsum & consanguineos sponse nascitur quidam simile affinitati, veluti quaedam affinitatis inchoatio, quam vocant iustitiam publicam honestatis, vel publicam honestatem: postulat enim honestas, vt non iungaris matrimonio cum sorore tuae sponse.

Notandum Secundò: Etsi olim hoc impedimentum nasceretur ex sponsalibus inualidis, & dirimeret vsque ad 4. gradum inclusiuè: post Concilium tamen Tridentinum solum nascitur ex sponsalibus de futuro validis, & tantum in 1. gradu dirimit. Statuit itaque Concilium sess. 24. cap. 3. vt si contraxeris sponsalia cum aliqua, nunquam possis cum eius sorore, matre, vel filia contrahere, etiamsi sponsa tua moriatur; nec ipsa cum patre, fratre, vel filio tuo possit contrahere: possit tamen cum tuo nepote qui est in 2. gradu, ad quem hoc impedimentum iam non extenditur.

Quidam, inter quos Couarru. 2. parte, cap. 6. §. 2. putant hoc impedimentum etiam nasci ex sponsalibus irritis, quae tantum defectu consensus interioris irrita sunt, & in foro externo praesumuntur valida. Sed verius videtur non nasci: nam huiusmodi sponsalia reuera sunt inualida quamuis in foro externo valida praesumantur. Concilium autem non vult illud nasci ex sponsalibus inualidis, quacumque; ratione inualida sint; vt patet ex verbis Concilij.

Ex conditionatis sponsalibus ante conditionem impletam non nascitur hoc impedimentum. Completa tamen conditione nascitur, quia sponsalia sunt valida. Patet ex Capitulo vnico de Sponsalibus.

Quod ad secundum: nascitur id ex matrimonio clandestino post Concilium Tridentinum contracto. Ratio est: quia etsi ille contractus non habeat vim matrimonij ob decretum Concilij, videtur tamen

178

1. Nascitur ex sponsalibus.

Debet esse valida

Solum extenditur ad 1. gradum.

Si ea sent irrita defectu consensus.

Si sint conditionatis.

2. Nascitur ex matrimonio clandestino.

tamen habere vim sponsalium, vt dicuntur declarasse Cardinales qui interpretando Concilio præfunt. Contrarium tamen non est improbable, si verba Concilij expendantur, quamdiu illa declarationes non sunt authenticè emisse in lucem.

3. Nascitur ex matrimonio præsumptio.

Quo ad tertium: Nascitur id ex matrimonio præsumpto in facie Ecclesiæ contracto. Ita Couar. cap. 6. §. 2. nu. 2. & Nauarrus cap. 22. nu. 57. vbi dicit Pium V. id declarasse. Vnde quod idem Nauarrus numero sequenti ait hoc impedimentum non nasci ex matrimonijs contractis inter sanguineos & affines intra gradum prohibitum, aut cum initiato sacris, aut cum Religioso, quia sunt inualida; vel verum non est, cum repugnet ei quod ante dixit: vel debet intelligi de huiusmodi matrimonijs clandestinè contractis; vt infra insinuat.

CAPVT XI.

De impedimento Criminis, Disparitatis cultus, Violentia, & Ligaminis.

D V B I V M I.

Vtrum sit aliquod crimen, quod irriter Matrimonium?

179
Primum
crimen.

Respondeo: Esse quadam crimina, quæ matrimonium irritant, idque in tribus casibus. Primum est: Si vxor tua, cum alio conspiret in tuam mortem, vt possint simul contrahere, & ex illorum machinatione mors sequatur; tunc enim inter eos nullo modo potest consistere matrimonium, quamuis non intercesserit adulterium. Idem dicendum, si maritus in mortem vxoris conspiret cum alia. Patet Capitulo *Laudabilem*, de Conuersione Infidelium. Hoc impedimentum statuit Ecclesia ad tollendas occasiones occidendi coniuges.

Crimen hoc debet fieri vtriusque consensu.

Duo autem hic sunt notanda. Alterum est, occisionem debere fieri vtriusque conspiratione. Si enim alterius tantum machinatione fiat, altero nesciente, non irritat matrimonium; vt patet ex Capitulo citato, nisi interuenerit adulterium, vt statim dicitur. Neque sufficit, si alter post factum ratum habeat; quia rati-habitio illa non est causa actus. Sufficit tamen consilium & iussio: quia hæc concurrunt ad opus. Alterum est, vt occisio fiat animo contrahendi: si enim alio fine fiat, non impedit; vt rectè Glossa in Capit. *Super hoc*, De eo qui duxit; quam sequuntur communiter Doctores contra Caietanum verbo *Matrimonij impedimentum*, Casu 5.

Et animo contrahendi.

Secundum crimen.

Secundus casus est: Quando alter coniux adulterium committit cum alio; & vt possit cum eo contrahere, interficit suum coniugem, etsi adulterum ignorante. Similiter si adulter interficiat maritum adulteræ in eum sine, etsi ipsa non consentiat. Patet Capitulo *Super hoc*, De eo qui duxit.

Tertium crimen.

Tertius casus est: Adulterium cum coniuge alterius scienter committere, & contrahere matrimonium cum eo ante mortem coniugis, vel dare fidem de contrahendo per verba quæ ex se ad sponsalia sufficiant. Ita habemus Capitulo *Significasti*. & Capit. *Ex literis*, De eo qui duxit. Quod

si non sit verè coniux, licet putetur esse, non incurritur hoc impedimentum. Similiter si detur fides, aut contrahatur matrimonium secundum sine adulterio interueniente: debet enim vtrumque adesse, idque ante mortem coniugis. Vnde si puella probabiliter ignoret Petrum esse coniugem alterius, quamuis adulterium cum eo committat, & contrahat cum eo, vel vtrò citroque dent fide de contrahendo in futurum, nõ nascitur hoc impedimentum; nisi illa, postquam cognouerit Petrum habere vxorem, rursus cum eo adulterium committat. Ita Nauar. & alij Doctores ex capitulis citatis. Quod si ipsa post cognitionem non commiserit amplius adulterium, tenebitur Petrus mortua vxore eam ducere, si ipsa velit; vt habetur Capitulo *Propositum*, De eo qui duxit in matrimonium. Et ratio est; quia ex parte puellæ fuerunt valida sponsalia, & sub spe futuri matrimonij bona fide concessit vsum corporis.

D V B I V M II.

Vtrum Disparitas cultus sit impedimentum dirimens?

Respondeo, & Dico Primò: Disparitas cultus est impedimentum dirimens: nempe inter baptizatum & non baptizatum. Est communis sententia Theologorum & Canonistarum, qui id tanquam indubiatum tradunt. Sed difficultas est, quo iure id fiat.

180
Impedimentum hoc est inter baptizatum & non baptizatum.

Dico Secundò: Matrimonium per hoc impedimentum non dirimitur Iure naturæ, neque diuino positio, neque Ecclesiastico scripto, sed Iure Ecclesiastico consuetudine recepto.

Irritat, sed non Iure naturæ.

Non Iure naturæ: nam multa extant Sanctorum exempla, qui cum infidelibus contraxerunt. In lege veteri Genes. 41. v. 50. Ioseph accepit vxorem filiã Phutipharis sacerdotis idolorum. Moyse filiã Iethro Exod. 2. v. 22. & Ethiopisã Numer. 12. v. 1. Dauid filiam Regis Gessur 2. Reg. 3. v. 3. Esther nupsit Assuero, lib. Esth. c. 2. In nouo testamento, Monica S. Augustini mater habuit virum gentilem; & Clothildis nupsit Clodoueo Regi Francorum ethnico. Imò huiusmodi coniugia olim erant frequentissima; vt testatur D. Augustinus lib. *De fide & operibus*, cap. 19. Ratio est: quia talis coniunctio non est contra matrimonij finem: potest enim ex ea proles suscipi, & etiam aliquo modo in Religione enutriti.

Non etiam Iure diuino: quia tale nullum Ius extat, præsertim in lege noua: Etsi enim in lege veteri Deus prohibuerit Iudæis matrimonia cum infidelibus, vt patet Deuter. 7. & 3. Regum 11. Tamen hoc præceptum, quatenus irritabat matrimonium, erat iudiciale, non morale; ac proinde vna cum lege veteri abolitum. Quod patet, quia solum prohibebat matrimonia cum infidelibus habitantibus in terra Chanaan, quos Deus volebat omnino deleri; non autem cum gentibus remotioribus, vt Persis, Medis, Chaldæis, Ægyptijs, illis tantum Ægyptijs exceptis, qui in terra Chanaan habitabant, de quibus Esdræ lib. 1. capite 9.

181
Nec diuino.

Dices: 1. ad Corinth. 7. v. 39. Apostolus ait, *Si dormierit vir eius, cui vult nubat, tantum in Domino: id est, cum Christiano; vt Theodoretus & Anselmus, in hunc locum.*

Respondeo:

Respondeo: Hinc ut summum probari, matrimonium cum Infidelibus esse illicitum, non tamen esse irritum. Nam matrimonium cum hæretico non contrahitur *in Domino*, iuxta mentem Apostoli; & tamen irritum non est.

182
Nec In re
Ecclesie
scripto.

Non Iure Ecclesiastico scripto est irritum: nam nullum tale Ius reperitur. Concilium quidem Chalcedonense can. 13. prohibet matrimonia cum Iudæis & Paganis, non tamen illa facit irrita: nam similiter prohibet matrimonia cum hæreticis, quæ tamen constat valida esse. Dices: Concilium Tolletanum IV. can. 6. iubet Iudæos, qui Christianis iuncti sunt, aut conuerti, aut separari. Respondeo hoc Concilium non est generale, & solum agit de incolis Hispaniæ, uti supra diximus capite 5. num. 95.

183
Sed tamen
ex recepto
usu Eccle-
siae.

Ex dictis sequitur, solum more & consuetudine Ecclesiæ, quæ vim legis habeat, hoc impedimentum esse introductum. Idque merito: tum quia tale matrimonium non potest esse Sacramentum, quod requirit ut uterque sit baptizatus; est enim contractus duorum: tum quia in lege veteri matrimonia Iudæorum cum infidelibus eorum regionem incolentibus irrita erant: tum denique, quia periculum est coniugi & prolibus, ne ab infideli peruertantur.

184
Coniugij
fidelis cum
hæretico
illicitum,
non irri-
tum.

Dico Tertio: Disparitas cultus, quæ est inter fidelem & hæreticum, Iure naturæ & Ecclesiastico est impedimentum impediens; id est, reddens matrimonium culpabile, non tamen irritum. Ratio est: Tum quia est periculum peruersionis; tum, quia in Religionis ista discrepantia vix pax domestica seruari potest. Vide Ambrosium lib. 1. de Patriarcha Abraham c. 9. ubi inter cætera sic ait; *Cave Christiane Gentili aut Iudæo filiam tuam tradere. Cave, inquam, gentilem, Iudæam, aut alienigenam, id est, hæreticam, & omnem alienam à fide tua, accersas sibi.* Vide etiam Tertullianum lib. 2. ad uxorem, ubi fusè prosequitur pericula talis matrimonij.

DVBIVM III.

Utrum metus vi incussus, & raptus sint impedimentum dirimens?

185

Quod ad vim attinet, seu metum vi incussum, quomodo matrimonium irritet, supra dictum est cap. 4. dub. 7. & seq.

Raptor est
inhabilis
ad contra-
hendum.

Solum hic addenda quædam ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. ubi decernit Primò, inter raptorem & raptam, quamdiu est in eius potestate, non posse matrimonium constare. Vnde quæ rapta est, debet prius à raptore separari, & in loco tuto constitui; alioqui eius consensus erit irritus, etiam si omnino sponte præstetur.

Infamis.

Aduerte tamen hoc esse nouum, Iure antiquo minimè necessarium. Sufficiebat enim ipsam liberè consentire, quamuis adhuc in eius potestate esset. Quod notandum est pro illis locis, ubi Concilium non est receptum. Vide Nauarrum lib. 4. Consiliorum tit. 3. consilio 2.

Excom-
municatus.

Secundò: Decernit raptorem perpetuò esse infamem, & omnium dignitatum incapacem. Hoc quidam intelligunt, nisi raptam duxerit: si enim duxerit, non fore infamem vel incapacem. Sed Concilium insinuat contrarium.

Tertiò: Decernit ipsum esse de facto excommunicatum.

Quartò: Omnes, qui illi consilium, vel fauo-

rem, vel auxilium ea in re præbuerint, esse etiam excommunicatos, & infames.

Quintò: Raptorem teneri ad dotandam raptam arbitrio iudicis, siue eam duxerit, siue non. Sed ad hoc non obligatur, nisi post sententiam. Teneatur ad dotandam.

DVBIVM IV.

Utrum ligamen seu vinculum alterius matrimonij dirimat matrimonium subsequens?

Respondeo: Vinculum alterius matrimonij seu ligamen Iure naturæ dirimit omne aliud matrimonium. Patet ex dictis supra cap. 4. dub. 7.

Petes Primò: Utrum matrimonium sit validum, si quis credens uxorem suam esse viuam, contrahat cum alia, cum tamè illa reuera sit mortua. Similiter si contrahat cum ea quam putat esse consanguineam, cum tamen reuera non sit: Nauarrus cap. 22. Enchiridij num. 43. & 56. respondet negatiuè. Similiter Dominicus Soto dist. 37. art. 5. & Siluester 3. matrimonium 8. num. 13. Ratio illorum est; eò quòd, cum iste credat matrimonium non posse esse validum, fieri nequeat ut habeat voluntatem absolutam contrahendi. Nemo enim potest absolute velle quod iudicatur esse impossibile.

Sed dicendum est cum Couar. 2. parte, & multis alijs, validum esse tale matrimonium, si contrahens exprimat, vel saltem intendat contrahere quantum potest. Nam si quis contraheret cum hac conditione, *Contraham tecum si possim*, etiam si existimaret se non posse, firmum esset matrimonium, modò verè ex parte rei non subsit impedimentum: ergo & istud firmum erit; quia intendit contrahere quantum potest. Pari modo si quis putet se non posse donare, tamen de facto donet quantum in ipso est, donatio erit valida si poterat donare.

Petes Secundò: Utrum is qui adhibita diligentia per multos annos nihil intellexit de vita coniugis, possit contrahere cum alio?

Respondeo: Certum est non posse: nisi ipse habeat moralem certitudinè de eius morte, qualis habetur per nuntium fide dignum; vel quando tanta sunt indicia, ut æquiualeant certo nuntio. De quibus iudicabit Iudex Ecclesiasticus. Patet Cap. Dominus, de Secundis nuptijs.

Dices: Capite Perlatum, Qui filij sunt legitimi, Alexander III. laudat Episcopum Vintoniensem, qui mulierem quandam separauit à viro in extera regione posito, deditque ei licentiam nubendi alteri; eò quòd non posset continere, quamuis vir nondum putaretur mortuus. Et dicit Pontifex filios ex secundo marito esse legitimos.

Respondeo: Pontifex laudat Episcopum illum tanquam prouidum, quòd diligentiam adhibuerit ut vir rediret: non tamen laudat quòd promulgauerit diuortium; neque laudat uxorem quòd secundò contraxerit. Nam hæc sunt contra Ius diuinum. Quòd autem filios dicit esse legitimos, causa est, quòd diuortium per Ecclesiam factum fuerit, etiam male.

CAPVT XII.

De impedimento impotentia.

DVBIVM

DUBIUM I.

Utrum impotentia ad actum conjugalem sit impedimentum dirimens?

Respondeo: Impedimentum ad actum conjugalem est impedimentum dirimens. Ratio est; quia nemo potest se obligare ad id, quod nullo modo potest prestare. Unde hoc impedimentum est iuris naturae.

Notandum Primò: Impotentiam, quae est impedimentum dirimens, esse illam, per quam non possunt uti actu coniugij, siue ex parte viri, siue mulieris: ut si vir sit frigidus, si maleficio teneatur, si perfectè eunuchus, exsectus, attritus; si vxor sit angustior. Nec refert, utrum hoc impedimentum sit cognitum, an ignoratum. Si enim tempore contractus subest, irritat contractum. Secus est si contractui superueniat. Matrimonium enim validum, non potest, nisi morte dirimi, praefertim tentatà copulâ. Ad Romanos 7. 1. ad Corinth. 7.

Notandum Secundò: Hanc impotentiam, ut dirimat, debere esse perpetuam. Temporalis enim non dirimit: ut si adolescens expleto anno 14. ob naturâ imbecillitatem sit impotens huius actus, crescente tamen aetate sit futurus potens, matrimonium eius est validum. Si tamen ante completum decimum quartum aetatis annum contraxit cum tali defectu, est irritum, quamvis ille defectus temporalis sit. Sic enim Iura statuerunt, nempe ut matrimonium ante completum decimum quartum annum viri, & duodecimum feminae contractum, sit irritum, nisi malitia suppleat aetatem: ut patet Capitulo ultimo de Desponsatione impuberum. & Capitulo vnico in 6. eodem titulo, quae malitia duo continet: scilicet sufficientem discretionem ad talem contractum, & potentiam copulae conjugalis. Unde quando haec duo adfunt ante hoc tempus expletum, etiam si adhuc quinque vel sex menses desint, matrimonium est validum: si absint, est inualidum; ut patet ex locis citatis.

Ut autem dicatur impedimentum perpetuum, debet esse tale, ut ope humana tolli nequeat, vel saltem non sine peccato. Unde si maleficio duntaxat possit curari, censetur perpetuum. Similiter si non possit curari sine probabili mortis periculo, vel grauissimo cruciatu, ut patet Capitulo Fratemitatis, De frigidis & maleficiatis.

Notandum Tertiò: Quando dubium est, utrum impedimentum sit perpetuum, concedi à Canonibus ordinariè triennium, ad bona fide experendum; ut habetur Capitulo Laudabilem, De frigidis & maleficiatis. Si intra illud tempus non successerit, Ecclesia pronuntiare debet sententiam diuortij. Quod si postea deprehendatur impedimentum non fuisse verò perpetuum, reuocandi sunt ad prius matrimonium, etiam si alia matrimonia iniuissent: ut patet Capitulo Accepisti, & Capitulo Fratemitatis, De frigidis & maleficiatis. Reliqua pertinent ad iudices & ad medicos, potius quam ad confessarios. Vide plura apud Siluestrum, Matrimonium 8. num. 16.

DUBIUM II.

Utrum liceat tollere ligaturas, nodos, volumina capillorum, & alia signa malefica, posita à maleficis, eo fine ut diabolus desinat nocere?

Quidam putant non licere. Fundamentum praecipuum est, quia hoc est implicite pacisci cum Demone. Sed

Dico Primò: Esti nullo modo concessum sit illa tollere alio maleficio seu incantamento; aut petere à malefico, quamuis ad id parato, ut per maleficum ea tollat: tamen omnino licitum est ea tollere & destruere absque maleficio, ubi iuuenta fuerint.

Prima & Secunda Pars est omnino certa, & communis Doctorum, excepto Angelo verbo Superstitio 6. 13. & Petro Aureolo, quem ibidem citat. Hi enim, etsi concedant esse illicitum incantationes facere, licitum tamen putant ut alterius incantatione seu maleficio ad tollendum malum à nobis, vel ab alijs, modò ille paratus sit arte sua uti. Sed refutatur ab omnibus tamquam error. Vide Caietanum tomo 2. Opusculo 12. Siluestrum verbo Maleficum qu. 8. & Castro lib. 1. De iusta haereticorum punitione c. 15. Ratio est: quia illa malefici operatio est intrinsecè mala, cū sit vsus artis magicæ, & tacita vel optinendū expressa demonis inuocatio ad aliquem effectum, ac proinde nullo modo bene fieri potest. Ergo nec petere, nec consentire potes, ut fiat; iuxta illud ad Rom. 1. v. 32. Qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Secus est, cū petitur iuramentum ab eo, qui putatur per falsos Deos iuraturus: aut mutuum ab eo, qui solet exigere vsuras: nam id, quod hic petitur, malum non est, & bene fieri potest, si velit is à quo petitur.

Tertia Pars est communis sententiâ omnium Doctorum, qui hanc quaestionem attingunt: inter quos Henricus à Gandauo Quodlibeto 5. qu. 33. Scotus in 4. dist. 34. ubi dicit, ridiculum esse, querere, an liceat tollere maleficum intentione curandi maleficiatum. Non enim, inquit, solum licet, sed etiam est meritorium destruere opera Diaboli. Idem docet Gabriel iisdem parèntibus in 2. dist. 8. quaest. 2. ar. 4. dub. 2. Caietanus tom. 2. Opusc. 12. Duobus modis, inquit, contingit maleficum à maleficis solui. Primò, Per simplicem dissolutionem, seu destructionem malefici prius facti; puta dissolueno ligaturam capillorum cum annulo ligneo &c. & hoc absque dubio licitum est, nec est opus malefici ut maleficus est, sed hominis scientis impedimentum boni proximi sui: quia hic nulla euenit Demonum inuocatio, sed sola dissolutio signi, quo durante Diabolus statuerat malum alterius continuare. Secundò, Per inuocationem Demonum seu aliud maleficum: & hoc absque dubio peccatum est mortale. Haec ille. Idem docet Siluester verbo Maleficum quaest. 7. & 8. & ceteri Doctores, qui Summas scripserunt, ut Rosella, Angelica, & Fumus verbo Maleficum, nu. 2. Alphonsus à Castro lib. 1. de iusta haereticorum punitione, cap. 15. Dominicus Soto dist. 34. quaest. vnica art. 3. Potest, inquit, quisque conuenire maleficum, & rogare, imò & pecuniâ ab illo extorquere, ut illas ligaturas quas habet sepultas, aut suspensas, aut alicubi asseruatas, inde dimoueat: quia

189

Non licet ea tollere alio maleficio, nec petere à malefico ut maleficio tollat.

190
Licet ea tollere sine Maleficio.

illud

188

Quae Impotentia dirimat.

An etiam Impotentia temporalis dirimat, & quo casu?

Quando censetur hoc impedimentum perpetuum.

Quid in dubio, an sit Impotentia perpetua.

illud maleficium facere virtus est. Iosephus Angles in floribus quæst. 6. De maleficiatis. Nauar. cap. 11. nu. 29. Petrus Binsfeldius in titulum codicis de Maleficiis & Mathematicis, qu. 5. & alij. Hi omnes docent hanc sententiam vt indubitata. Incredibile autem est omnes decipi, præsertim cum non agatur de positioe aliquo dogmate, cuius ratio est sola Dei voluntas; sed de veritate naturali pertinente ad morale philosophiã, vbi ingenij acumen valet. Nunquam vidimus errasse Doctores in quaestione ingenij sic consentientes.

Probatur ratione.

Probatur vnica ratione: Si esset illicitum amouere huiusmodi signa vt diabolus nocere desinat, id esset, quod ille actus amouendi censeretur esse tacita quædam Dæmonis inuocatio: sed id verum non est: ergo non est illicitum amouere. Maior est euidens, & conceditur ab aduersarijs; nulla enim potest alia vel in specie causa fingi: sepono enim scandalum, quod vbique vitandum est.

Talis amotio non est inuocatio dæmonis?

Minor Probatur Primò: quia amotio illa signorum, neque ex natura rei est inuocatio dæmonis, vt per se patet: neque ex intentione amouentis; non enim intendit dæmonem inuocare, sed inuocationem per magum illo signo factam impedire: neque ex pacto aliquo antecedente; quia qui amouet signum, non est pactus cum dæmone, vt ad amotionem signi desinat nocere. Nec refert quod fortassis magus cum dæmone sic pactus sit: quia qui amouet signum, non intendit ex pacto ipsius magi operari, aut dæmonem inducere, vt pactum cum mago initum seruet; sed solum intendit pactum nocendum rescindere; quod licitè & merito-riè potest.

Secundò Probatur Minor à simili: Si quis cù hoste esset pactus, vt dato certo signo, v.g. suspensio funiculo coccineo, accurrat, mænia conscendat, vel ignem vrbi iniiciat; & ego tale pactum scire, possem illud signum tollere; nec villo modo censerer consentire illorù pactis, sed potius illa odifese & destruere: ergo similiter, si sciam inter magum & dæmonem esse pactum, vt dato certo signo, v.g.posito nodo capillorum sub limine, noceat; potero illum nodum tollere, ne noceat; neque censebor villo modo in illud pactum consentire: cur enim hîc potius videar consentire pacto, quàm ibi?

Tertiò Probatur Minor: Si quis verbis allice-zer dæmonem, vt mihi vel alteri noceat, possem omni ope impedire. Similiter si per scripturam vel characteres. Cur non etiam possem impedire, si quis alijs signis illum accersat? Quid enim interest siue verbis, siue scriptis, siue alijs quibusue signis dæmonem allicias ad nocendum? Possum igitur illa signa dimouere & destruere, vt dæmon desinat allici, & consequenter desinat nocere.

191
2. Obiectio ex scriptura.

Sed contra Obijcitur Primò: Dominus in Euãgelio Matt. 17. v. 21. ait de certo genere demoniorum, Hoc genus non eiecitur nisi per orationem & ieiunium: ergo si hoc genus ingressum esset per maleficiũ, non liceret eius egressum procurare per signi ablationem.

Responsio.

Respondeo Primò: Si hoc argumentum aliquid concludit, etiam conuincit non licere exorcismis agere in hoc casu. Secundò: Quomodo potest nobis constare, an sit ex illo genere? fortasse est ex alio: ac proinde nihil vetat, quin possumus tentare per signorum amotionem. Tertiò: Dominus agit de dæmonum eiectione, qui homi-

nem possident, quos non legitimus eijs per amotionem signorum; sicuti nec permittuntur ingredi operã magorum, nisi fortè rarissimè, idque vel interueniente peccato eius qui possidetur, vel aliã nobis occultã & soli diuinã prouidentie notã causã. Nos autem loquimur de no cumento, quod dæmon magicis signis illectus inserit.

Obijcitur Secundò: Hieronymus in vita S. Hilarionis refert; cùm quædam puella, per incantationes à Dæmone obsessã, adducta esset ad S. Hilarionem, Noluisse virum sanctum, antequam pargaret virginem vel adolescentem, signa iubere inquiri, ne aut solitis incantationibus recessisset Dæmon videretur, aut ipse sermone eius accommodasse fidem; ergo perquirere & tollere signa ad incantationem pertinet.

2. Obiectio ex facto S. Hilarionis.

Respondeo Primò: Hieronymum non dicere, Ne solitis incantationibus recederet, sed recessisse videretur, scilicet vulgo spectanti; cui merito id visum fuisset, si vir tantus ad hoc præsidium confugisset, maxime cùm Dæmon illud consilium suggestisset indicato signorum loco, & se illis ligatũ teneri, neque se posse egredi, illis non sublatis.

Responsio.

Secundò: Hieronymus disiuñctiue dicit, Ne aut solitis incantationibus videretur recessisse, aut ipse sermone Dæmonis accommodasse fidem. Verebatur enim Hilarion, ne si signa queri iussisset, alterum saltem horum sequeretur. Adde, prolixus indiguum fuisse tanto viro, signa illa iubere inquiri, quasi absque illis non posset expelli, qui excellenti miraculorum dono præditus erat.

Obijcitur Tertiò: Qui signum tollit, vt cesset noxa, miscet se pacto, quod malefico cùm Dæmone intercessit; quod est huiusmodi, vt signoposito Dæmon nocere incipiat, ablato desinat.

Respondeo Primò: Plerumque solum est vnũ pactum, scilicet vt posito tali signo noceat. Quando enim Diabolus aliquo signo debet allici, vt faciat aliquid extraordinariè, non est opus nouo pacto vt desinat facere, sed sufficit vt desinat allici, quod fit sublato signo. Hinc enim sequitur vt desinat operari, eò quod vis prioris pacti, ex quo ad operandum est inductus, sit elisa. Secundò: Etiam si fortè tale pactum esset inter magum & Dæmonem; is tamen qui signum tollit, id ignorat, & potest merito existimare tale pactum non esse; sicque signum illud tanquam Dæmonis illecebram submouere. Tertiò: Quamuis sciret esse tale pactum, non tamen idcirco se huic pacto misceret, aut ei villo modo consentiret: quia amotione signi non intendit Dæmonem inducere ad pactũ seruandum; neque vitur amotione ligaturæ veluti signo alterius pacti; sed solum intendit destruere signum prioris pacti, quo dæmon ad nocendum alliciebatur. Hęc enim multũ distinguuntur: aliud enim est, Amouere signum ea mente, vt moueat Dæmonem, vt seruet pactum, & ex fide data desinat nocere; aliud est amouere, vt destruas Dæmonis quasi realem inuocationem, & pactum cum mago initũ, vt per se patet. Quando enim aliquod signum ex natura sua non est ordinatum ad aliquid significandum, facile per intentionem aliò referri potest; vt patet in adoratione Naaman Syri, 4. Regum cap. 5. qui adorante Rege in templo Remmon, simul flebat genua ante idolũ, vt Regi sibi innitenti se aptaret: quæ actio etsi videbatur esse idololatria, tamen reuerã non erat; quia non intentione adorandi idoli, sed sustentandi domini fiebat.

192
3. Obiectio quod amouens signa, miscet se pacto magi cum dæmone.

Responsio.

fiobat. Multo apertius id cernitur in proposito: cum enim amotio signorum facta, ut cesset demonis noxa; non sit inuocatio demonis ex natura rei, sed potius euerfio prioris pacti; neque etiam ex intentione amouentis, ut quæ proflus sit contraria; nullo modo censeretur potest esse illi.

Obijcitur Quartò: Qui signum tollit spe nocuementi cessaturi, hunc effectum non expectat à causa naturali, neque ab humana voluntate, neque per miraculum à voluntate Dei: ergo expectat à diabolo; ac proinde est opus superstitiosum; nam perinde est ac si diabolò dicat, *Pactum est amoto signo te cessaturum; ecce amouco signum, presta quod promisisti.*

193
4. Obiectio, quod illicitum sit expectare effectum aliquem à dæmone.

Responsio.

Respondeo: Effectus qui hinc expectatur, non est aliqua actio positiva dæmonis, sed cessatio seu priuatio actionis, quem effectum licet à dæmone expectare: multa enim quotidie facimus, ut diabolus aliquid non faciat, vel cesset facere, non solum coactus diuina potestate, sed etiã quasi offensus & abhorrens; ut dum gestamus Agnos Dei, & Reliquias, dum vtimur aqua benedicta, dñi benedicimus domos & templa: cur non etiam possumus destruere signa magica, ut desinat nocere, tãquam non amplius ad nocendum allectus? Itaque non quouis modo illicitum est expectare effectum priuatiuũ à dæmone, sed expectare illum ex fide data & accepta, seu ex vi alicuius pacti cum dæmone initi, quod hinc non fit. Non enim expectatur ex vi pacti, sed ex euerfione pacti seu inuocationis: est enim effectus priuatiuus, qui sufficienter ex hoc sequitur, quod non amplius per signum prouocetur, seu quod prius pactũ destruatur. Vnde sine ratione assumitur, quod ille qui sic expectat cessationem à diabolo, perinde faciat ac si dicat, *Presta, quod promisisti: quin potius perinde facit, ac si dicat, Pactum tuum cum mago rescindo signa tua qua institisti ad nocendum destruo; non est ergo quod nocens amplius.*

7. Obiectio, quod sit expectare beneficium à dæmone.

Responsio.

Obijcitur Quintò: Diabolus nunquam cessat à nocumẽto corporali, nisi vt grauius noceat in anima: beneficia enim illius nocentiora sunt omnibus vulneribus; vt testatur D Leo serm. 19. de Passione: ergo per cessationem nocuementi, quæ fit amoto signo, grauius damnum infert vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

Respondeo Negando Consequentia: Est enim diabolus id fortè intendat, non tamẽ semper assequitur quod intendit, præsertim cum in nostra sit potestate per Dei gratiam ne in anima noceat. Neque verum est, expectari cessationem tanquam beneficium eius, nisi quis dicat eum, qui amouet signum proditiõnis vrbis, expectare cessationem proditiõnis, tanquam beneficium proditorum.

194
6. Obiectio, quod dæmon nõ sit alligatus signis.

Responsio.

Obijcitur Sextò: Diabolus non est alligatus signis; potest enim nocere sine signis, & desinere nocere etiam positis signis, & nõ desinere sublatis signis: ergo frustra tolluntur signa, nisi intercedat pactum, vt illis sublatis desinat nocere.

Respondeo Primò, Negando Consequentiam; Tolluntur enim signa vt euertatur pactũ magicũ, & tacita dæmonis inuocatio. Quod autem diabolus possit continuare vel nõ continuare nocuementum, parum refert; modò constet semper vel ferè semper desinere nocuementum, sublato signo vel illecebra. Secundò: Sæpè diabolus non potest nocere corporaliter, nisi humana malitia ei cooperetur: ita enim ligata est eius potestas, vt nihil ferè

solus possit in hominis corpus vel bona externa (vt patet ex historia Iob) nisi Deo specialiter permittente & laxante vinculum quo constringitur: quia tanta est eius malitia, vt nihil præmitteret mali quod posset. Humana tamen potestas non sic est ligata (quia homo homini resistere potest) quæ dum dæmoni cooperatur, plura Deus permittit dæmoni, quàm cum solus est. Vnde Franciscus Victoria relectione de arte magica sub finẽ: *Mirum, inquit, est & mysteriũ, quod cum dæmones per se nocere non permittantur, tamen non adeò impediuntur nocere per homines, sicut per magos, lamias, & alias maleficos; quod etiam cæteri Doctores tradunt. Quare falsum est, dæmonem posse ordinariè nocere sine signis magicis, sicut potest cum illis; vel posse continuare noxam sublatis signis, sicut potest positis signis.* Hinc fit, vt nõ frustra tollantur: nam illi fortassis permittum non est sublato signo nocere. Neq; hinc sequitur, Deũ habere aliquod pactum cum dæmone: sicut si Rex non impediat hostem in ijs quæ facit cooperantibus subditis; non inde sequitur Regem habere pactum cum suo hoste.

Dæmon sæpe nocere non potest, nisi humana malitia cooperante.

Obijcitur Septimò: Si licet signa malefica amouere, vel ad eã rem malefici opẽ implorare: ergo, qui maleficium patitur, tenetur id procurare, si aliud remedium non occurrat.

7 Obiectio, quod paciens maleficium, vel etiam maleficus tenetur amouere signa.

Responsio.

Respondeo: Sæpè posse contingere, vt tenetur signum maleficum amouere, si illud sciam, & commodè possim: maximè autem ad id tenetur maleficus, qui posuit: nec video quomodo de hoc dubitari possit. Neque refert, quod Doctores hoc expressè non doceant: satis est id ex eorum doctrina sequi. Sicut enim maleficus, qui diabolum inuocat verbis vel scriptis, vt noceat cuiuspiã, tenetur cessare ab ista inuocatione, non solum quia superstitiosa, sed & quia noxia; ita quoque tenetur signa posita, quibus allicitur ad nocendũ, tollere, si aliter nocuementum impediri nequit. Et confirmatur: quia sicut is, qui posuit puluerem tormentarium certo loco, vbi damnum illaturus est, tenetur illum tollere si aliter damnum nequit auertere; ita qui signum posuit, ex quo nocuementum sequitur, illud amouere debet. Quid enim refert, quod pulvis vi naturali sit nociturus, signum vi morali, seu vi pacti; quando equè certò & efficaciter nocuementum sequitur? Sanè perinde se habet illud signum, ac si vis diabolica illi esset alligata: vnde tanquam res nocentissima est tollendum.

Obijcitur Octauò: Si licet signa amouere: ergo rectè faciunt, qui maleficis ad quæstiones vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficij signo corpori adhærescente, reddantur insensibiles, & ita non possint cogi ad confessionem: atqui hoc est superstitiosum. Confirmatur ex Victoria relectione de Magia n. 16. vbi dicit, *Si ad expulsiõnem dæmonum radunt pilos, aut capillos, aut aliquid huiusmodi, est magia manifesta.*

195
8 Obiectio, quod hinc sequatur licitum esse maleficis sub quaestione radere pilos vel capillos.

Responsio.

Respondeo: Si illi id faciant, ne sub capillis aliquod tale signũ occultatum lateat, non sunt damnandi superstitutionis. Vide Damhouderium. An satis decorè faciant, nõ disputo. Quod Franciscus Victoria ait, ad propositũ nõ facit: loquitur enim de expulsiõne dæmonum è corporibus hominum per gratiam gratis datam, qualem habent viri sancti. Non enim pili sunt signum maleficum, ibi positum à mago; ac proinde non sunt amouendi, vt pactum aliquod magicum cesset.

Kkkk Obijcitur

196
Obiectio
quod SS.
Patres im-
probent
amotione
signorum.

Responso.

Impedimē-
tum male-
ficij quan-
doque cen-
setur esse
perpetuum.

197
Licite po-
nis signa,
quibus po-
ntis, magica
signa vim
suam amit-
tant.

Obijcitur Nonò : 33. quæst. 1. Capitulo 4. si per
fortianos, Hincmarus Rhemensis enumerat reme-
dia contra maleficium concubitus coniugalis, nec
meminit huius remedij, nec alij Patres memi-
nerunt : ergo &c.

Respondeo Primò : Non est necesse huius reme-
dij mentionem facere ; quia vulgò satis notum
semper fuit : nec decuit eos nisi remedia Ecclesia-
stica & diuina proponere. Secundò : Si illicitum
putabant hoc remedium, nõ solùm debebant eius
nullam facere mentionem, sed etiã expressè pro-
hibere, eum scirent esse vulgare ; quod nobis ar-
gumento est eos non improbasse. Adde, eos loqui
in casibus, in quibus humana remedia non suppe-
runt : plerumque enim ignorantur signa, & eorum
loca, nisi à magis indicentur. Vnde nisi remedia
Ecclesiastica & diuina profint, censent impedimē-
tum maleficij esse perpetuum, iubentque eos sepa-
rari : quod tamen nunquã iudicarent, si maleficia
cognita essent, & illis sublatis maleficium posset
solui. Communis enim Doctorum sententia est,
impedimentum non ceteri perpetuum, quando
ope humana sine nouo maleficio tolli potest.

Dico Secundò : Non solùm fas est tollere signa
magica, sed etiam per se loquendo, ponere alia,
quibus positus expirat vel destruitur pactũ prius,
& diabolus desinit nocere : vel certè priora signa
vim suam amittunt. Colligitur ex ipsdem Docto-
ribus.

Probatur Primò : Quia licitum est aliquid fa-
cere, quo positus finitur prauum pactum, & diabo-
lus desinit nocere : hoc enim non est signum noui
pacti, sed euersio vel impedimentum antiqui.
Nec refert vtrum hoc proueniat ex eo quòd dia-
bolus tali signo offendatur, an quòd ipsemet ita
statuerit vt tali re interueniente pactum non con-
stet, si non fiat modo deprecatorio, aut affectu
aliquo beneuolentiã. Exempla sint ; si venefica te
tangat, inficeris ; si tamen illam mox repercutias,
impeditur noxa : idque vel quia diabolus statuit
tunc non nocere ; vel quia signum non est tale,
quale ipse requirit. Item cum à saga iam quis est
infectus, dicitur cessare nocumentum, si infectus
det illi panem & salem, vel ab illa panem acci-
piat, fortassè propter Eucharistiã mysterium.
Nec refert quòd diabolus ipse fortè hoc statuerit ;
quia solùm statuit his positus non nocere, & vt
pactum præcedens expiret : atqui licitum est ali-
quid facere quod per se indifferens est vt diaboli
pactum expiret, & nocumentum cesset : hoc enim
non est signum amicitia ; quia etiam erga inimi-
cum potest quis talibus signis vt abique vlla spe-
cie beneuolentiã. Dices, Hic expectatur effe-
ctus à damone. Respondeo, Non expectatur vllus
effectus positius, sed solùm cessatio à malo, qua-
lis effectus expectari potest, modò non ex ami-
cicia.

Secundò : Licitum est tollere signa vt desinat
pactum, & nocumentum : ergo licitum est appo-
nere alia signa ad eundem finem.

Tertiò : Licitum est petere verbo à diabolo,
vt desinat nocere ; modò id non petatur depre-
cando, aut ex amicitia aliqua, sed indignando :
ergo idem licitum est petere signo. Secus est si pe-
tas vt aliquid agat ; hoc enim est beneuolentiã.

Quartò : Si diabolus haberet tale pactum cum
mago, vt positus tali signo noceat donec ponatur
signum illud contrariũ ; & non esset aliud reme-

dium vt desinat nocumentum, posset magus il-
lud alterum signum adhibere : sicut enim posset
diabolo dicere *Cessa* : ita potest idipsum signo ali-
quo exprimere.

Hæc tamen omnia intelligenda sunt de pura
cessatione ; non autem de aliqua actione positua,
aut fauore obtinendo à diabolo. Vnde si puta-
retur nocumentum desinendum per actionem po-
situa eiusdem vel alterius demonis, non lice-
ret : similiter si res sit dubia. Non enim licitum
est vti remedio superstitioso, aut de quo dubium
est an contineat tacitam demonis inuocationem :
hoc enim est se exponere manifesto periculo su-
perstitionis ; nisi fortè id fiat cum expressa con-
traria voluntatis protestatione. Pari modo fas
non est à mago petere vt maleficium dissoluat, si
dubitas an abique nouo maleficio id possit : quia
id de quo dubium est an sine peccato fieri possit,
sicut absolutè non est faciendum, ita nec absolutè
ab alio petendum est, vt faciat. Secus est quando
constat sine peccato fieri posse ; & causa iusta pe-
tendi subest ; vt diximus lib. 2. de Iustitia & Iure
cap. 42. dub. 10.

CAPVT XIII.

De impedimento ex defectu Pa- rochi, & testium.

DVBIVM I.

*Vtrum defectus Parochi, vel testium,
sit impedimentum dirimens?*

Dico Primò : Ante Concilium Tridentinum
absentia Parochi & testium non erat impe-
dimentum dirimens ; erat tamen impedimentum
impediens. Prior Pars est certa. Nam ante Con-
cilium Tridentinum matrimonia clandestina sine
testibus contracta, fuerunt vera matrimonia ; vt
patet ex eodem Concilio sess. 24. cap. 1. de *Refor-
matione matrimonij*, vbi illud sub anathemate desi-
gnatur. Altera Pars patet : Quia ille modus con-
trahendi erat prohibitus ab Ecclesia ; vt patet ex
toto titulo de *Clandestina desponsatione*.

Dico Secundò : Absentia Parochi & testium
est impedimentum dirimens, ita vt si non adsit
Parochus, vel aliquis Sacerdos ab eo vel ab Or-
dinario habens licentiam, contractus sit irritus.
Similiter si non adsint saltem duo testes. Patet ex
Concilio Tridentino sess. 24. cap. 1. vbi sic dicitur ;
*Qui aliter, quam presente Parocho, vel alio Sa-
cerdote de ipsius Parochi seu Ordinarij licentia, & duo-
bus vel tribus testibus, matrimonium contrahere atten-
tabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omni-
no inhabiles reddit : & huiusmodi contractus irritos &
nullos esse decernit, prout eos presenti decreto irritos fa-
cit & annullat.* Circa quæ verba

Nota Primò : Non esse necesse vt Parochus sit
Sacerdos ; sufficit, vt sit verè Parochus, habens
titulum & ius Parochi, etsi tantum habeat pri-
mam tonsuram ; quia Concilium generatim lo-
quitur. Si tamen Parochus committat alteri, vt
nomine ipsius adsit matrimonio, ille debet esse Sa-
cerdos, vt colligitur ex verbis Concilij.

Nota Secundò : Debere esse proprium Pa-
rochum alterius partis ; sive sponsi, sive sponsæ ; &
hoc satis

198
Nõ potest
ingerente
actio posi-
tina demo-
nis, aut
eris fauor
postulari.

Neque du-
bium esse,
debet an
magus pos-
sit desine-
re abique
nouo male-
ficio.

199
Ante Tri-
dentinum
solùm erat
impediens.

Est iam di-
rimens.

200
Parochus
debet esse
Sacerdos.

201

Debet esse proprius Parochus.

hoc satis est, vt declarantur Cardinales. Vnde si aliqui, ne à suo Parocho impediantur, dolose cōferant se in aliam ciuitatem, animo reuertendi postquam contraxerint, non est matrimonium; vt rectè Nauarrus lib. 4. Consiliorum tit. 3. Consilio 2. Idem dicendum si bona fide contrahant alibi: vt v.g. quia id eis est commodius, eò quòd ibi tunc verentur. Si tamen propria Parochia procul abesset, & illi non essent breui reuerturi, puto illos posse vti Parocho loci, bona fide: non enim videtur consentaneum, vt teneantur diu expectare, aut procul ire. Licentia etiam peti à proprio per literas non debet; quia non est ipsius concedere licentiam extra suum locum; vt rectè Nauarrus lib. 4. tit. 1. Consilio 47.

Non debet sponte adstare.

Nota Tertio: Non esse necessarium, vt Parochus sponte adstet, vel ob hunc finem; sed sufficit esse presentem, & aduertere quid fiat. Idem dicendum de testibus. Ita habet declaratio Cardinalium.

202 Parochus sponsæ non potest assistere in parochia sponsi.

Nota Quarto: Quando sponsus & sponsa sunt diuersarum parochiarum, Parochum sponsæ non posse assistere in parochia sponsi, vt habet declaratio Cardinalium: quia non potest in alienum subditum in aliena diocesi seu parochia exercere speciem iurisdictionis externæ. Valer tamen si fiat: est contra Nauarrum lib. 4. tit. 1. Consilio 1. quia est reuera Parochus alterius partis.

Contractus hic inualidus non habet vim sponsalium.

Nota Quinto: Huiusmodi contractum sine Parocho vel testibus esse irritum, vt est contractus matrimonij. Dubium tamen est, vtrum non habeat saltem vim sponsalium? Cardinales dicuntur declarasse habere vim sponsalium ex interpretatione Iuris, quod est probabile. Vide Candelabrum, de Sponsalibus num. 20. nam simili modo matrimonium impuberum, sponsalium vim habet. Contrarium tenet Nauarrus cap. 25. num. 44. quia Concilium ait: *Huiusmodi contractum esse irritum & nullum*; id est, non solum in ratione matrimonij, sed etiam in ratione contractus in genere.

Vagabundi.

Nota Sexto: Vagabundos, qui nullam certam sedem habent, posse contrahere coram aliquo Parocho oppidi vel loci vbi fuerint: quia ille cōferatur eorum Parochus, vti declarauit Eugenius I V. teste Caietano Verbo *Absolutio*. Peregrinos autè seu alienigenas in loco aliquo ad breue tempus habitantes, ita vt non censeantur vagabundi, debere adhibere Parochum in cuius parochia habitant: is enim censetur proprius eorum Parochus; quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium.

Testes.

Nota Septimo: Loco testium sufficere patrem & matrem sponsi aut sponsæ, vel alios quosuis viros aut feminas, consanguineos aut extraneos. Quia Concilium loquitur generatim de testibus. Docet hoc Couarruias de Sponsalibus parte 2. cap. 8. §. 12. nu. 8. Aduerte tamen, non sufficere si matrimonium contrahatur coram Parocho & vno tantum teste: quia Concilium requirit vt minimum duos testes præter Parochum: adeoque matrimonium erit irritum.

DVBIVM II.

Quidnam requiratur, vt prædictum decretum Concilij vim habeat?

Respondeo: Requiritur duo vt decretum illud vim habeat. Alterum est, vt sit promulgatum in illa parochia, vbi contractus celebratur. Alterum, vt à promulgatione elapsi sint dies 30. Ita habetur cap. 1. sess. 24. Vnde

Inferitur Primò: Si in parochia S. Petri promulgatum hoc decretum non esset, etiam si in S. Michaëlis esset, non irritaret matrimonia, quæ in S. Petri celebrantur.

Inferitur Secundo: Hoc decretum multis in locis esse promulgatum, vbi tamen Concilium Tridentinum non est promulgatum. Nam multum differt huius decreti promulgatio à promulgatione aliorum. Alia enim non debet promulgari in singulis parochijs, sed sufficit vt in Ecclesia cathedrali promulgentur; neque opus est expectare 30. dies vt vim habeant; neque requiritur vt sapientius promulgentur, sicut Concilium iubet promulgari hoc decretum: quanquam absolute non sit necessarium, vt sapientius promulgetur. Reliqua, quæ ad promulgationes pertinent, & ad pœnas eorum Sacerdotum, qui hoc decretum Concilij non seruant, vide in ipso Concilio sess. 26. cap. 1. quæ difficultatem non habent.

203

Differetia huius decreti ab alijs decretis Tridentini.

CAPVT XIV.

De impedimentis impediens, non dirimentibus.

DVBIVM I.

Quanam impedimenta reddant matrimonium illicitum, sic tamen vt non dirimant?

Respondeo: Varia esse matrimonij impedimenta, quæ illud illicitum reddunt, sic tamen vt non dirimant. Primò, Sunt quatuor genera votorum: scilicet, Votum simplex castitatis, Votum Religionis, Votum suscipiendi sacros Ordines, & Votum non nubendi. Patet ex Cap. *Meminimus*. & Cap. *Consuluit*. & Cap. *Rursus*. tit. *Qui clerici vel vouentes*. Vide dicta supra c. 9. De impedimento voti.

204

Quatuor genera Votii.

Secundo, Sponsalia cum vna persona contracta, reddunt matrimonium illicitum cum alia: sicuti promissio huius equi facta Petro, efficit, vt illicitè eundem promittam Paulo.

Sponsalia.

Tertio, Interdictum Ecclesiasticum: de quo diximus supra cap. 2. de Interdicto n. 8. Aduerte, Prohiberi nuptias à 1. Dominica Aduentus vsque ad Epiphaniam inclusiue: & à die Cinerum, ad octauam Paschæ. Ita Concilij Trid. sess. 24. c. 10. Sine solennitate tamen liceret his temporibus contrahere & consummare. Ita Nauar. c. 22. nu. 71. & Caiet. Verbo *Matrimonium*, quia Concil. Trid. solum prohibet solemnitates illis temporibus, quæ continent benedictionem in Missa, & solemnem translationem in domum. Addo, etiam alijs temporibus consummare ante benedictionem non esse peccatum: Quia Concilium Trident. solum hortatur contrahentes, vt benedictionem suscipiant ante consummationem.

Interdictum.

Tempus Sacrum.

K k k k ij

Quarto;

INDEX

Cognatio
ex Cate-
chismo.

Quartò, Cognatio quædam spiritualis orta ex Catechismo reddit matrimonium illicitum. Patet ex Cap. *Per Catechismum*, de Cognatione in 6. Huiusmodi cognatione docet Nauar. c. 22. n. 72. esse restrictam inter catechizantem & catechizatum, eiusque parentes; sicuti restricta est cognatio spiritualis ex Baptismo & Confirmatione.

Excommu-
nicatio.

Quintò, Excommunicatio maior & minor: quia hæc impediunt susceptionem Sacramentorum, inter quæ est matrimonium.

Pœnitentia
publica.

Sextò, Pœnitentia solemnis: par enim est vt qui eam fecit, totà vitâ iustum præferat. Patet Can. *Antiqui*. & Can. *De his vero*, 23. quæst. 2. Vide quæ diximus suprâ quæst. 90. art. 4. num. 9. vbi 12. pœnas publicæ pœnitentium retulimus.

Sex crimi-
na.
Incestus.

Denique adde sex crimina. Primum est, Incestus: videlicet cum quis peccat cum consanguinea vxoris: & etiam secundum Nauarrum cap. 22. numero 75. cum quis peccat cum consanguinea propria: ita enim ait habere stilum curiæ Romanæ. Quod intellige, si peccet vxore viuente: nam si eâ mortuâ cognoscat cõsanguineam, siue suam, siue suæ vxoris, non facit iniuriam matrimonio, ob quam hoc impedimentum est institutum.

Vxorici-
dium.

Secundum crimen est vxoricidium: si videlicet quis occidat suam vxorem, vt possit aliam ducere. Sin autem alia de causa occidat, non incurrit hoc impedimentum.

Petes: An liceat vxorem in adulterio deprehensam occidere? Respondeo: Non licere, sed esse homicidam, qui id facit sua propria auctoritate. Si autem tradatur viro, tanquam ministro legum, non incurrit impedimentum, nec crimen vllum. De qua re fufius egimus lib. 2. de Iust. & Iure cap. 9. dub. 5.

Presbyte-
ricidium.

Tertium est, Presbytericidium, Capitulo *Qui Presbyterum*, de Pœnitentijs & remissionibus.

Raptus
sponsæ.

Quartum est, Raptus alienæ sponsæ: qui enim rapit alterius sponsam, cum nulla potest contrahere; vt habetur Cap. *Statutum*, 27. q. 2.

Papismus.

Quintum est, Proprij filij de sacro fonte susceptio, vel baptizatio malitiosè facta à coniuge, ne teneatur cõiungi reddere debitum. De hac re quid sentiendum sit, vide quæ diximus suprâ qu. 67. art. 8. num. 12.

Cõiugij
cum moni-
ali.

Sextum est, Coniugium cum moniali scienter initum: vt patet Cap. *Si ergo*, 27. qu. 1.

DVBIVM II.

Vivum cum votis supradictis contrahere, sit peccatum mortale?

Respondeo Primò: Certum est, contrahere cum voto non nubendi, esse peccatum mortale. Vbi tamen talis contraxerit, ad nihil amplius tenetur, si nihil amplius vouit.

Dico Secundò: Etiam cum alijs votis contrahere animò consummandi matrimonij, est peccatum mortale, vt patet; quia est directè contra votum.

Petes: Quid si contraxerit cum animò ingrediendi Religionem ante cõsummationem? Cajetanus Verbo *Matrimonium* tenet nõ peccare. Idem tenet Angelus.

Contrarium tenet Nauarrus cap. 22. num. 73. Silvester V. *Matrimonium* 7. qu. 5. Sotus dist. 38. quæst. 2. art. 2. Et hoc tenendum: quia est contra Canones; vt patet ex Cap. *Meminimus*. & Cap. *Consulimus*. & Cap. *Rursus*. tit. *Qui clerici, vel uolentes*. Ratio est: quia exponit se periculo consummandi, & patendi repulsam à Religione. Deinde facit iniuriam coniugi, quæ non tam facile inueniet maritum ob suspicionem copulæ. Si tamen nihil subfit incommodi, non videtur esse peccatum, præsertim si aliqua sit iusta causa contrahendi; vt v. g. si iurasset se ducturum Catharinam, & illa monita nollet dissoluere sponsalia.

206

Peccat qui
contrahit
cum animo
ingrediendi
religionem.

DVBIVM III.

Quis possit in his impedimentis dispensare, vbi licet possit contrahi matrimonium?

Respondeo: Episcopus potest in omnibus dispensare, præterquam in sponsalibus cum alio contractis: nam hoc cederet in iniuriam tertij, & præterquam in voto castitatis, & Religionis, quæ reseruantur Pontifici. In ceteris impedimentis, vt in cognatione ex Catechismo, & in sex criminibus, vbi non est consuetudo dispensationem petendi, non est peccatum mortale sine dispensatione contrahere; vt docet Nauar. cap. 22. n. 85. Adde, ne veniale quidem esse, vbi est consuetudo: quia consuetudo habet vim abrogandi omnem legis obligationem.

207

F I N I S.

INDEX